

'Etánjá

'Bá tị ùpělé rĩ 'badrĩ

Yésũ ní tujó 'bũ gá rĩ
(*Mārákō 16:19-20; Lùkã 24:50-53*)

¹ Àmbógó Téfùlò, bükũ mádrĩ mà silé drĩdrĩ rĩ agá, ásĩ òjò Yésũ 'bã idélé, àzìla ò'di 'bã imbálé rĩ kí drĩ gá, sáwã ò'di ò'dójó àzì ò'didrĩ ngajó rĩ sī, ² kperé ò'di 'dù agá 'bũ gálé. Ú'dù drĩ ò'di 'bũ gálé ku rú, azì òjò 'dĩ ímbá'bá ò'di àni ò'di 'bã ùpělé ùpìgòṅa rú 'dĩ 'baní ùkpó Úrínđí Àlá rĩ drĩ sī. ³ Ú'dù kálí sù 'dípí ò'di 'bã drǎṅá 'bã vúlé gá, 'da ru pàlé wēwē rú, 'bã ndre kí 'i ò'di rú rĩ, jò kí òjò ò'ba abe Súrú Àdróná drĩ rĩ 'bã drĩ gá. ⁴ Ú'dù àlu kí mụ amúlé àngũ àlu agá 'bo, jò ò'baní òjò 'dĩ 'lì, “Ìmi a'be Yērusālēmũ ku. Ìtē 'dà kperé fětánjá àndrá mà òjò jolé ìminí má átẹpì 'bã ùyō sōlé 'bo rĩ fē agá ìminí. ⁵ Yōhánā fē àndrá bābūtízì òyì sī, wó ù'dù were vúlé gá, àla ìminí bābūtízì fē Úrínđí Àlá rĩ sī.”

⁶ 'Bá Yésũ 'bã imbálé 'dĩ kí mụ ru tralé àngũ àlu gá ò'di trũ ò'di 'bo, zì kí ò'di, “Úpí, mi dó ú'dí'da mụ ùpì fēlé vúlé Ìṣṛayílí 'badrĩ yā?”

⁷ Yésũ umvi ò'baní, “Sáwã kí ù'dù la abe má Átẹpì Àdróná ù'bã kí ùkpó ò'didrĩ gá rĩ sī. Adu dó sī òjò ìmi àni la ku kí òjò kí ru idé à'dutù rĩ yā rĩ. ⁸ Wó ò'drĩ Úrínđí Àlá rĩ òsù 'bo, ìmi dó gá tré ùkpó sī, ìmi dó adru mà sādíní rú Yērusālēmũ gá, Yūdìyā gá, Sāmāriyā gá, àzìla kperé ùnókú òndù 'bã àsì agá.” ⁹ Yésũ la mụ òjò 'dĩ delé jò agá 'bo, ú'dù dó ò'di ùrùgá 'bũ gálé, ò'bã kí drĩ ò'di ndre agá 'dà, cõtì ùrù'bũ atrì ò'di kí mèlètì gá 'dǎá cí.

¹⁰ Wó i' bā kí āngū ndre agá ɔrɔgâlê Yésũ 'bā mụ agá 'dī gá 'dā, ɔɔtī 'bá āzī ĩrĩ bōngó sũlêpi imvesilíli la tu kí pá kí andre gá 'dā, ¹¹ jọ kí, “Īmi 'bá Gālĩlĩ gá 'dī, ĩtu pá āngū ndrelé 'bũ gâlê ĩni la ā'du sī yā? Yésũ ĩmĩ ndrelé 'dũlê ɔrɔgâlê 'dī 'i, ĩ'di drúzĩ āgō cécé ĩmĩ vā ĩ'di ndrejó mụ agá 'bũ gâlê 'dī 'bā áni.”

*'Bá pējọ Yúdāsĩ 'bā kējĩ gá rĩ
(Mātáyō 27:3-10)*

¹² 'Dā 'bā ũngúkú gá ũpìgona Yésũ drĩ 'dī gō kí dó vúlê Yērúsālēmũ gâlê angájó túpũ umvelé 'Bé Mĩzēyítũ drĩ 'i rĩ drĩ gá. 'Bé 'dī ĩ'di āni rú la kílōmítā ĩrĩ 'dĩpí angájó táwũnĩ agâlê. ¹³ 'Bá 'dī kí mụ filé táwũnĩ agâlê 'bo, mụ kí dó tulé jó i' bā kī sī u'ájó rĩ agâlê. 'Bá mụlêpi rĩ kí; Pétērō 'i, Yōhánā 'i, Yākó'bō 'i, Āndēríyā 'i, Fílípō 'i, Tómāsī 'i, Bārītōlōmáyo 'i, Mātáyō 'i, Yākó'bō Ālífáyō ngópì 'i, Sĩmónĩ 'bá ā'dĩ 'dĩlêpi 'bá Rúmĩ gá 'dī 'ba abe rĩ 'i, āzĩla Yúdāsĩ Yākó'bō ngópì 'i. ¹⁴ 'Bá 'dī kí ru tra ũ'dũ pírí sī Ādróná zìlê āngū ālu agá, ũkú ĩ'ba abe 'dāá rĩ kī trũ, Māríyámũ Yésũ 'bā āndrē trũ, āzĩla Yésũ 'bā ádrípika abe.

¹⁵ Ū'dũ were vúlê gá, 'bá āni rú túrú ālu kālĩ ĩrĩ Yésũ ā'ĩlêpi rá 'dī tra kí ru āngū ālu gá, Pétērō angá pá tulé ɔrɔgá jọ, ¹⁶ “Má ádrípika āzĩla má ámvópika, ĩjọ ándrá sílê bũkũ Ādróná drĩ agá Úrındĩ Ālá 'bā lúlê Dāwúdĩ ní ĩ'di 'bā ĩjọ nzejó Yúdāsĩ ú'dĩ'da acálêpi 'bá Yésũ rùlêpi 'dī 'bā āzĩ ru rĩ drĩ gá rĩ, 'bā idé ru cécé 'dī áni. ¹⁷ Yúdāsĩ ándrá 'bá āma āzĩ ru la, ĩ'di ándrá vā āzĩ nga āma abe.”

¹⁸ (Sĩlĩngĩ Yúdāsĩ 'bā ĩsúlê ádrízā ĩ'didrĩ ũnzĩ 'dī sī rĩ sī, ayú kí ĩ'di sī ámvũ ĩgbājó. Yúdāsĩ drā ámvũ 'dā agá 'dāá,

a'dé vŕrú, ala kpě rá, āzila ífí la ālī kí ru āmvé. * 19 'Bá pírí u'álépi Yěřúsálémũ gá 'dāá 'dī nī kí íjọ́ íjọ́ ru idélépi 'dī drī gá rá, are kí vā íjọ́ drī la gá rá. Íjọ́ 'dī sī, āngū 'dā umve kí ĩ'di tị ĩ'badrī gá rī sī Ākě̀līdāmā 'i ífí la Ámvú Ārí drī rī 'i.)

20 Pétērō jọ, “Búkũ Zābúrī drī agá úsī íjọ́ 'dī 'i,
 “ ‘Lě jó ĩ'didrī gá rī 'bā acá ándrú ru;
 'bá āzī 'bā u'á vā ala gá ku.’ †

Úsī vā íjọ́ 'dī íni,

“ ‘Bá āzī ndú la 'bā 'du āngū ĩ'dinī sī āzī ngájó rī nī.’ †

21-22 Íjọ́ 'dī sī, 'bá āzī ndú la 'bā afí dó āma agá sādínī rú ángáná Yésũ 'bā angájó ídri rī icéjọ́; 'bá íni rī 'bā adru 'bá u'álépi āma abe i'dójó ú'dú Yōhánā 'bā bābŭtízī fějọ́ Yésũ nī rī gá, Yésũ 'bā ácíná āma abe rī agá pírí la, kpere acájó ĩ'di 'bā 'duṅá ĩ'di 'dujọ́ 'bũ gálé rī ndrelépi cé rī 'i.”

23 'Bá 'dī pě kí dó 'bá kí ĩrī: Yũsúfũ umvelé Bārisábā 'i vā umvelé Júšītō 'i rī kí Mātíyā be. 24 'Dā 'bā ũngúkú gá, zì kí Ādróná, jọ́ kí, “Úpí, ínī āma pírí 'dā 'dī kí ásí cé, ílū āmaní 'bá mī pělē ĩrī 'dī kí agá, 25 'bá icólépi āzī ngalépi ũpígóná ru Yúdāsī āma a'belépi drālépi 'bo rī 'bā kějī gá rī 'i.” 26 Ādróná zīnā 'dā 'bā ũngúkú gá, 'be kí dó jěgē 'bá ĩrī 'dī kí ũpějọ́, jěgē 'de dó Mātíyā drī gá. Íjọ́ 'dī sī, 'bā kí dó ĩ'di 'bá mụdrī drī ālu 'dā abe āzī ngájó ũpígóna Yésũ drī 'bā āzī ru.

2

Amúnjá Úrindí Ālá rī drī rī

* 1:18 Mātáyō 27:5 jọ, Yúdāsī nzi ru cénī-cénī rú. ĩ'di 'bā a'déngá 'dā āzī sī acé ĩbáká 'dā trū acé-acé. † 1:20 zābúrī 69:25 † 1:20 zābúrī 109:8

¹ Ú'dú ũmũ Pëndëkósītō * drī rī la mu acalé 'bo, 'bá Yésũ vú bilépi 'dī tra kí ru pírí āngũ ālu gá. ² Gbōńáná ru ú'dúkó āzī angá ɔrɔgálé cécé wábaná nulépi ũkpó sī rī áni, ga jó ĩ'bā kī sī rijó 'dā agá tré. ³ 'Dā 'bā ũngúkú gá ndre kí āko āzī i'dálépi ācí 'bā idrakátī áni la awa ru ndú-ndú, āzila u'de kí 'bá ālu-ālu drī gá pírí. ⁴ 'Bá 'dī ga kí dó Úrínđí Ālá rī sī tré, i'dó kí dó Íjọ jolé tī ndú-ndú sī, Úrínđí 'bā fēlé 'bá jọ kí rī 'bā áni.

⁵ 'Dāá 'bá Yāhúdī† rú angalépi sūrú ndú-ndú gá 'bũ ĩndú gá Ādróná rulépi 'dī, atrá kí ándrá ru ũmũ 'dā gá Yērúsalemũ gá 'dāá. ⁶ Kí mu ú'dúkó nulépi 'dī arelé 'bo, ācē kí úngú sī ā'du la ru idé nī yā rī ndrelé. 'Bá 'dī ũsũ kí ũsũ-ũsũ, ā'dusīku are kí 'bá Yésũ vú bilépi 'dī ālu-ālu kí Íjọ jọ agá tī ĩ'badrī gá rī sī.

⁷ 'Bá 'dī acá kí ũsūtáná sī jọ kí kí drīdrīnī gá cénī-cénī rú, “Mgbā rī gá 'bá Íjọ jolépi 'dī adru kí 'bá Gālílī gá la ku yā? ⁸ Wó āma are kí Íjọ jọ tī āmadrī lícọ gá rī kī sī cé íngoní-íngoní ru? ⁹ Āma angá kí Pátiyā gá, Médī gá, Īlámũ gá, Mēsōpōtāmīyā gá, Yŭdíyā gá, Kāpādókīyā gá, PŌńtásī gá, Ásīyā gá, ¹⁰ Fīrīgīyā gá, Pāmũflīyā gá, Mīśírī gá, āma āzī 'dī angá kí Lībīyā 'bā wókō táwũnī Kŭrénī gá, āmũ āzī 'dī angá kí Rŭmī gá ¹¹ (āma āzī Yāhúdī rú vā 'bá Yāhúdī rú ku ru ujalépi ā'ītáná Yāhúdī drī agá) rī angá kí Kŭrétī gá āzila Ārābũ 'bā āngũ gá, wó āma are kí 'bá 'dī kí Íjọ Ādróná 'bá idélé ũsūtáná ru 'dī kí jọ agá tī āmadrī sī, āzila āma are kí āma bílẹ sī!” ¹² 'Bá 'dī kí drī iza ru, ri kí ru ɔzilé kí drīdrīnī gá cénī-cénī rú, “Íjọ 'dī 'bá ífí íngoní?” ¹³ 'Bá āzī rī ri kí kí gulé gũgũ jọ kí, “'Bá 'dī mvu kí 'bāngá íwá!”

* 2:1 Pëndëkósītō ĩ'di ũmũ ú'dú kálí tōwú Yésũ 'bá dráná vúlé gá rī 'i. † 2:5 Yāhúdī 'dī vā rú āzī 'bá Ísīrayílī rú rī 'badrī.

Ijó Pétěrō 'bā nzelé rī 'i

¹⁴ Pétěrō asé ru pá tulé drīlẹ́ gá ẏpígóná mụdrị drī ālu 'dī abe i'dó íjọ jolẹ́ ẏ'dúkọ urugá sī jọ, “Mā ádrípika 'bá Yāhúđĩ rú āzila 'bá pírí u'álẹpi Yẹrúsālẹmũ gá 'dī, ĩmi are íjọ mâ mụlẹ́ jolẹ́ íjọ ru idẹlẹpi ú'di'da 'dī drī gá rī múkẹ-múkẹ. ¹⁵ 'Bá 'dī ĩmērā kí cécẹ ĩminí ũrālẹ́ 'dī 'bā áni la ku āngũ drī ẏ'bútị. ¹⁶ Be la ịsụ kí ũkpó Úrínđí Álá rī drī ándrá nábĩ Yówẹlĩ 'bā jolẹ́ rī 'i:

¹⁷ “ ‘Ádróná jọ, ẏ'dú āsĩjọ rī sī,

ma Úrínđí mádrị ũsũ 'bá kí drī gá pírí.

Anzị ĩmidrị kí āzila izonzi ĩmidrị abe kí íjọ kí ũlũ,
kārīlẹ́ ĩmidrị kí mụ ícétáná ndú-ndú ndrelẹ́,
'bá āmbá 'dī kí urobí la kí ũbĩ.

¹⁸ 'Bo ma vā Úrínđí ũsũ átí'bó mádrị āgọbị rú,
āzila ũkú ru rī kí drī gá;

ẏ'dú 'dā sī ĩndĩ, kí vā sī íjọ kí ũlũ ĩndĩ.

¹⁹ Ma vā íjọ āzị ẏsũtáná ru la kí i'da 'bũ gálẹ́,
āzila ícétáná āzị kí idé ẏnókú gá 'dā,
ārí, ācí āzila ācíkā kụngụde la.

²⁰ Ịtụ la mụ adrulẹ́ ịnị rú, ĩmbā la mụ adrulẹ́ ārí ru.

Ijó 'dī kí ru idé ráká, ẏ'dú āmbógó

Úpí drī íjọ líjọ rī la mụ acalẹ́ ĩndō.

²¹ 'Bá Úpí rụ umvelẹpi rī la patáná ịsụ rá.' †

²² “‘ĩmi 'bá mádrị Ịsịrayílĩ rú 'dī, ĩmi are íjọ 'dī 'i, Yẹsũ Nāzẹrẹtĩ rú 'dī bāsĩ 'bá ándrá Ádróná 'bā ũkpó fẹjọ 'dīnĩ 'bá kí adríjọ āzila ícétáná ndú-ndú kí idéjọ ĩmi drīdrĩgá 'dā rī 'i. ĩnĩ íjọ 'dī kí pírí cé. ²³ Ádróná itú ándrá íjọ 'dī ịdu fẹ́ Yẹsũ ĩmidrị. ĩmi itú dó sī ĩmi 'bá ũnzĩ 'dī abe 'dī 'dụjọ mụlẹ́ 'dīlẹ́ rá 'dī ipaná mūsálá'bā sị gá rī sī. ²⁴ Ádróná fẹ́ ndě drā rá, inga dó sī 'dī ịdri rú, drā ícọ dó sī ũkpó 'bālẹ́ 'dī drī gá ku. ²⁵ Úpí Dāwúđĩ jọ íjọ 'dī drī gá,

† 2:21 Yówẹlĩ 2:28-32

“Ú'dú pírí ma Úpí mádrî ndre áma drĭlé gá,
 ĭ'di áma drĭ āndá rĭ gá mání ũkpō fĕjō,
 má icó dó sĭ idélé ũrĭ sĭ ku.

26 Ĭjō 'dĭ sĭ, āyĭkō fi áma ásĭ gá, āzĭla Ĭjō mání jōlé rĭ kí
 āyĭkō rú ĩndĭ.

Ádrĭ tání adru ũru'bánĭ rĭ trū rĭ trū tí, ma ásĭ 'bā Ĭjō
 mádrĭ kí tĕjō jā ĩni.

27 Ā'dusĭku Úpí mí icó áma a'belé 'bū gâlé ku,
 āzĭla mí icó 'bā mí āni ālá rĭ a'belé ũmalé 'bū gâlé ku.

28 Úpí, mí ĭ'da mání gĕrĭ ĭdri drĭ gá rĭ 'bo,
 ma dó u'á āyĭkō sĭ mĭ adrujō áma andre ga cí rĭ sĭ.' †

29 “Má ádrĭpĭka, ma ĩminĭ Ĭjō mgbā jō āma áyĭpĭ
 Dāwúdĭ drĭ gá, Dāwúdĭ drā ándrá rá, ĩsĭ ĭ'di rá, ĩnadrĭ
 la kpere ú'dĭ'da āma andre gá 'dā cí. 30 Wó ĭ'di 'bā ándrá
 adrujō nábĭ rú rĭ sĭ, āzĭla vā ĭ'di 'bā nĭjō la rá Ādróná azĭ
 ándrá ĭ'dinĭ, drĭlé ĭ'didrĭ kí agá 'dā, ĭ'di ngótĭná āzĭ inga
 ālu ĭ'di mu āmbōgō rulé nĭ. 31 Dāwúdĭ 'bā Ĭjō 'dĭ kí ndrejō
 ĭdu rĭ sĭ, jō vā Ĭjō Kúrĭsĭtō 'bā angájō 'bā ũdrálĕpi rá rĭ kí
 drĭdrĭngĭ gá rĭ 'ĭ, jō Ādróná a'be ĭ'di 'bā ũru'bánĭ ũmalé 'bū
 gâlé ku. 32 Ādróná inga Yĕsũ 'dĭ rá, āma dó sĭ Ĭjō mgbā
 rĭ sĭ pírĭ sādĭnĭ ĭ'di āni. 33 Ādróná 'du ĭ'di ũrugá 'bālĕ ĭ'di
 'bā drĭ āndá rĭ gá, āzĭla ĭ'dinĭ Úrĭndĭ Ālá rĭ ĩsŭjō Ātĕpĭ
 drĭ 'bo rĭ sĭ, ũsŭ dó āma pírĭ Úrĭndĭ Ālá ándrá ĭ'di 'bā Ĭjō
 azĭlé rĭ sĭ, ĩminĭ sĭ Ĭjō ru idélĕpi 'dĭ kí ndrejō āzĭla arejō
 'dĭ. 34 Dāwúdĭ tŭ ándrá 'bū gâlé ku, wó jō vā,

“Úpí Ādróná jō Úpí mádrĭ nĭ:

“Ĭri áma drĭ āndá gá 'dā,

35 kpere mánĭ mĕrō'bánĭ mídrĭ kí 'bā agá ĩmi pálĕ gá.” †

† 2:28 zābŭrĭ 16:8-11 † 2:35 zābŭrĭ 110:1

36 “Ími 'bá pírí Iṣṣrayílĩ gá 'dĩ 'bã nĩ kí rá, Ādrónjá inga Yésũ ándrá ĩmĩ ipalé mūsálá'bã sí gá rĩ adrujọ Úpí ru āzıla Kúrísītō rú.”

37 'Bá kí mụ ǐjọ 'dĩ arelé 'bo, ǐjọ 'dĩ fi álí kí ásí gá āzákírílílí, jọ kí Pétěrō ní ǔpìgọṅa āzĩ 'dĩ abe, “Má ádrípìka āma dó ā'du idé āma ní sī āma pajó?”

38 Pétěrō umvi ǐ'ba nĩ, “Ími uja ásí, ĩmi pírí 'bã bĩ kí bābũtízĩ rú Yésũ Kúrísītō drĩ sī, ǐjọ ũnzí ĩmidrĩ 'dĩ kí sī ru trũ rá, ĩmi vā sī ũkpó Úrínđí Ālá rĩ 'bã fělé rĩ ǐsú ĩndĩ. 39 ǐjọ Ādrónjá 'bã azilé 'dĩ bāsĩ ĩminí anzĩ ĩmidrĩ abe, āzıla 'bá Ādrónjá 'bã mụlé umvelé ǐ'di rú 'dólé āngũ álí gá 'dĩ kí abe.” 40 Jọ vā ǐ'baní ǐjọ wěwě rú kí bílé ĩndũ líjọ 'bã māmálá ǐ'ba rú jọ, “ǐpa ĩminí ĩmi 'bá ú'dĩ'da ru izalépi rá 'dĩ kí agá 'dā.”

41 'Bá ǐjọ Pétěrō drĩ ā'ǐlépi rá rĩ bĩ kí bābũtízĩ rá. Kālāfe 'bá ā'ǐlépi rá rĩ 'badrĩ ũ'bã dó ru álífũ na sī ǐdí.

Ídri 'bá ā'ǐlépi rá rĩ 'badrĩ 'i

42 'Bá Yésũ ā'ǐlépi rá 'dĩ fě kí ru ásí pírí ímbátánjá ǔpìgọṅa Yésũ drĩ rĩ kí 'bã imbálé rĩ drĩ gá vā tì ícìma drĩ gá, vā ākónā nanjá gá, āzıla Ādrónjá zìṅá gá. 43 'Bá pírí kí ándrá ǔsũtánjá sī tálí wěwě rú ándrá ǔpìgọṅa 'bã kí idélé rĩ kí sī. 44 'Bá Yésũ ā'ǐlépi rá 'dĩ rì kí u'álé āngũ ālu gá tì ícìma kí agá, āzıla rì kí vā ru āzā kolé āko pírí ǐ'badrĩ kí sī. 45 Ázĩ rĩ nga kí vā ǐ'bā āko kí ǐtũndálé, awa kí séndě la kí kí drĩdrĩṅĩ gá 'bá ālu-ālu 'bã lěṅá la rĩ 'bã vú sī. 46 ǐ'dú ālu-ālu sī kí ru tra lícọ Ādrónjá drĩ agá. Kí íná ǐ'badrĩ kogálé rĩ kí ají nalé āngũ ālu gá ĩndrā kóru āyikō sī, ásí ālu sī 47 Ādrónjá ǐcùṅá trũ. 'Bá pírí lě kí kí āvā sī. ǐ'dú ālu-ālu sī Úpí Ādrónjá ũ'bã 'bá ǐ'di ā'ǐlépi ǐ'diní palé rá 'dĩ kí kālāfe ǐ'badrĩ gá.

3

Pétěrō adrí 'bá acalépi rá āko a'ílépi rĩ

¹ Ụ'dụ ālu Pétěrō mụ kí Yōhánā be lícọ Ādróná drị agá sáwā úrômĩ Ịtọlọná sị, 'dĩ sáwā Ādróná zịjọ rĩ 'i. ² Ịsụ kí ágóbí āzị tilé ācá trũ la kējítị lícọ Ādróná drị gá ỉ'bā kí umvelé Kējítị Ūniyambamba rĩ gá 'dāá. Ụ'dụ pírí 'bá kí ágóbí 'dĩ 'dụ agulé kējítị gálé sị séndē a'íjọ 'bá filépi lícọ Ādróná drị agálé rĩ 'badrí. ³ Ỉ'di mụ Pétěrō kí ndrelé Yōhánā be fi agá, ā'bā drị āko a'íjọ ỉ'badrí. ⁴ Pétěrō kí Yōhánā be ndre kí ỉ'di biri, āzıla Pétěrō jọ, “Mí andré āngū āma rụ 'dólé.” ⁵ Cọtị ndre āngū ỉ'ba rụ ụrụgálé, ũrātánjá 'i dó āko āzị ịsụ ỉ'ba rụ rá íni rĩ trũ.

⁶ Wó Pétěrō jọ ỉ'diní, “Séndē mádrí 'dáyụ, wó ma míní āko má be cí rĩ fē. Yésũ Kúrísītō Nāzērētị gá rĩ 'bā rụ sị ájọ, mí angá ụrụgá āzıla ímụ!” ⁷ Cọtị rụ ỉ'didrí āndá rĩ gá, āzıla ko āzā la inga ỉ'di ụrụgá. Ịjọ ālu 'dĩ sị ágóbí 'dĩ 'bā pá āzıla íngbílíná ịsụ kí ũkpó rá. ⁸ Mvu ụrụgá, tu pá ỉ'di pá sị, āzıla 'i dó acílé. 'Dā 'bā ũngúkú gá, ácíná, umvúná āzıla Ādrónā rụ ịcúnā trũ, mụ dó Pétěrō kí abe lícọ Ādróná drị agálé. ⁹ 'Bá 'dāá rĩ ndre kí ỉ'di mụ agá Ādróná ịcúnā trũ. ¹⁰ Āzıla kí mụ ỉ'di ịtríkálé ágóbí jọ rilépi āko a'ílépi kējítị lícọ Ādróná drị gá ỉ'bā kí umvelé Kējítị Ūniyambamba 'dā gá rĩ 'i 'bo, acá kí ũsũtánjá sị āzıla ũrĩ sị Ịjọ ru idélépi ỉ'di rụ rĩ sị.

Ịjọ Pétěrō 'bā jolé lícọ Ādróná drị agá rĩ

¹¹ Ágóbí 'dĩ 'bā drĩ u'de agá Pétěrō kí vú gá sị Yōhánā be āngū ỉ'bā kí umvelé Pārátá Sũlúmání drị 'i rĩ gá 'dāá, 'bá pírí 'dāá 'dĩ ācẹ kí pá utulé kí andré gá 'dāá, wó ũsũ kí Ịjọ ru idélépi 'dĩ sị ũsũ-ũsũ. ¹² Pétěrō la mụ 'bá 'dĩ kí ndrelé 'bo, jọ ỉ'baní, “Mā ádrípika Ịsịrayílĩ, ịmi ũsũ Ịjọ 'dĩ sị ā'du sị, āzıla ịmi āngū andré āma rụ 'dólé biri íni la

ã'du sî? Ìmi ùrã ìjò 'dĩ idé ru ùkpõ ãmadrí gá rĩ sî yã, jòku ãmaní Ìdróná rujó rĩ fě ágóbí 'dĩ ní acíjò nî? ¹³ Ìdróná Ìbùrahímũ drî 'i, Ìsákã drî 'i ãzıla Yākó'bõ drî 'i, Ìdróná ãmã áyípika 'badrî fě dĩzã ì'di 'bã Ùpígóná Yésũ drí. Wó ìfě ándrá ì'di 'bã ãzítáná gá rĩ 'badrí, ìgã ì'di Pílátõ drîlẹ gá, átã kpere Pílátõ 'bã ìjò ùrājó ì'di a'bejò rá rĩ gá. ¹⁴ ì'di ándrá 'bã Álá ãzıla ìjò mgbã rĩ jòlẹpi rĩ 'i, wó ìmi uja ì'di gálẹ úmgbé, ìmi uja ì'di kẹjĩ gá Pílátõ zìlẹ 'bã 'bã 'dìlẹpi rĩ a'bejò áyũ. ¹⁵ ì'di 'bã 'bã drĩ 'delẹpi ídri gá rĩ rá, wó Ìdróná inga ì'di drã agá rĩ sî rá, ãzıla ãma dó sî ìjò 'dĩ 'bã sãdínĩ. ¹⁶ Ùkpõ rú ì'didrí gá rĩ drî fě ãvẹvĩ ágóbí acálẹpi rá 'dĩ ní nĩ. Ágóbí ìminí ndrelẹ ãzıla nílẹ cé 'dĩ adrí ã'ítáná ì'diní rú Yésũ drí ã'ìjò rĩ sî; ã'ítáná rú Yésũ drí ã'ìjò rĩ 'bã ágóbí 'dĩ acálẹ múké, cécé ìmi pírí 'bã ndrelẹ 'dĩ áni nĩ.

¹⁷ “Wó ú'dí'da, mã ádrípika Ìsrayílĩ rú 'dĩ, ánĩ rá ìjò ìmĩ ãzıla 'bã ãmbogo Yãhúdĩ rú ìmĩ áni 'dĩ 'bã kí idélé Yésũ uru'ba gá 'dĩ kí ándrá ìmĩ ìjò nĩjò ku rĩ sî. ¹⁸ Ìdróná uyú ándrá ì'di 'bã nãbiya 'ba rú sî jò, Kúrísitõ ì'didrí la rú jò ùcõgõ ìsù, wó fě ìjò 'dĩ uja ru idélé ãndá-ãndá ru gẹrĩ 'dĩ 'bã áni rĩ sî. ¹⁹ Ìmi uja ásí, ãzıla ìmi uja tì Ìdróná rú, ì'di dó sî ùnzìkãnã ìmĩ idélé 'dĩ kí trũ rá. ²⁰ Ìdrĩ idé la rá, Ìdróná la ìminí ùkpó Úrindí drî fě rá, ãzıla ì'di Kúrísitõ ì'di 'bã pẹlẹ ìminí 'bo rĩ tì ãpẹ ìdĩ. ²¹ ì'di ace 'bũ gálẹ kpere sãwã ãko pírí kí 'bãjò ú'dí rĩ 'bã acá agá cécé ándrá Ìdróná 'bã uyúlẹ ì'di 'bã nãbiya ãlá údu 'dĩ kí tì gã sî rĩ áni. ²² Mũsã jò ándrá, ‘Úpí Ìdróná la ìminí nábĩ ãzĩ inga cécé mã áni angájó ìmi drĩdrĩ gá 'dã. Lě inga ãzıla ìmi are ìjò pírí ì'di 'bã lùlẹ ìminí rĩ kî. ²³ 'Bã ãzĩ nábĩ 'dĩ tì arelẹpi ku rĩ ála ì'di awa 'bã Ìdróná drí rĩ abe ndú-ndú rá ãzıla ála

ĩ'di 'dĩ rá.' †

²⁴ “Āzila nābiya pírí ándrá ú'dúkó Ādróná drĭ arelépi Sámũwĕlĭ áni āzila vā amũlépi ĩ'di vúlé gá rĩ uyú kí amũjá Yĕsũ Kúrísitō drĭ gá rĩ 'i āzila Íjō ú'dĩ'da ru idélépi 'dĩ kĭ. ²⁵ Íjō Ādróná 'bā azilé nābiya 'ba rŭ sĭ rĩ kí ĩminí āzila ĩmi ale tĭ icítáná ándrá ĩmĭ áyĭpĭka 'baní icílé Ādróná be rĩ kĭ. Cécé Ādróná 'bā jolé Iburahímũ ní rĩ áni, 'Ma rú sũsũ wi 'bá ũnókũ drĭ gá 'dĩ 'baní anzi mídrĭ mŭlé tĭlé drĭlé gálé rĩ 'ba rŭ sĭ.' † ²⁶ Āzila Ādróná āpĕ vā ĩ'di 'bā Ūpĭgōná tĭ drĭdrĭ la ĩmi rŭ, wi ĩminí sũsũ, ĩmi a'be rú sĭ gĕrĭ Íjō ũnzĭkānā drĭ rĩ kí rá.”

4

Pétĕrō kí adrujó Yōhánā be kĕsĭ drĭlé gá rĩ

¹ Pétĕrō kí Yōhánā be ĩ'bā kí drĭ Íjō jō agá 'bá abe 'dĩ gá 'dā, 'bá āzi ũ'bí acá kí cōtĭ cí. 'Bá 'dĩ kí agá ĩndĩ rĩ kí ātalo lícō Ādróná drĭ agá rĩ kí, āsĭkārĭ āmbógó lícō Ādróná drĭ aga tĕlépi rĩ 'i āzila 'bá Sādūkáyō rú āgátā galépi 'dĩ kí abe. ² Kí ásĭ iza ru, ā'dusĭku ímbá'bá ĩrĭ 'dĩ kí 'bá kí imbá agá jōjó la, Yĕsũ angá drā agá rĩ sĭ rá, i'da dó sĭ ru mgbō rú 'bá drālépi rá rĩ la angá ídri rú rá. ³ 'Dāá, úrŭ dó Pétĕrō kí Yōhánā be úsu kí mābúsũ gá, ā'dusĭku ĩtŭ 'bā 'dejó 'dĕ-'dĕ rĩ sĭ tĕjó la āngũ 'ba ũwĭ ráká. ⁴ Wó 'bá āndá la Íjō 'dĩ arelépi rá 'dĩ ā'ĭ kí rá, āzila āgōbĭ 'bā kālāfe tŭ áni rú álĭfũ tōwú.

⁵ Ū'dŭ āzĭ rĩ sĭ, 'bá āmbogo Yāhŭdĭ rú rĩ, kí 'bá ĩyō, āzila imba'ba āzítáná Mŭsā drĭ kí imbálépi rĩ abe tra kí ru Yĕrŭsālémũ gá. ⁶ Ísŭ kí ru átáló āmbógó āndānĭ Ánāsĭ kí Kāyĭfā be, Yōhánā 'i, Ālĕkĭzéndā 'i, āzila vā 'bá āzi angálépi átáló āmbógó āndānĭ 'dā drĭ lícō gá rĩ kí abe.

† 3:23 Āzítáná Amviná 18:15, 18-19 † 3:25 Ídójá 22:18; 26:4

7 Fě kí ímbá'ba ĩrĩ 'dĩ 'baní pá tulé kí drĩlẹ́ gá, āzila i'dó kí kí ụzìlẹ́, “Ìmi idé Ịjọ́ 'dĩ ùkpō íngō sī jòku rú à'di drí gá rĩ sī?”

8 Pétěrō, galépi Úrindí Ālá rĩ sī tré rĩ, umvi kí, “Ìmi drĩlẹ́ 'bá 'badrĩ āzila 'bá ĩyō 'dĩ. 9 Údrĩ tá āma ụzì āndrū Ịjọ́ ùniyambamba rú idélẹ́pi ágọ́bị́ acálẹ́pi rá 'dĩ drí gá adrí íngoní-íngoní ru yā rĩ sī, 10 wó lě ĩmi pírí āzila 'bá pírí Ịṣṣrayílí gá 'dĩ 'bā nĩ kí rá, ágọ́bị́ 'dĩ tu pá ĩmi drĩlẹ́ gá ālá ru íni la ùkpó rú Yẹsũ Kúrísitō Nāzẹrẹtị́ rú ĩminí ipalé mūsálá'ba sị́ gá āzila Ādróná 'bā ingalé angájó 'bá drālẹ́pi rá ri kí drĩdrĩnĩ gá rĩ sī. 11 Ī'di

“ Írā ĩmi 'bá jó sịlẹ́pi rĩ 'bā kí gālẹ́ úmgbé rĩ 'i,
acá adrujọ́ írā ùkpó Ụrọ́drí ru sị́jọ́ 'bā kónā sị́jọ́ rĩ rú.”
†

12 Patánjá la ru ịsụ́ rá la lú rú Yẹsũ drí sị́; ụnókú 'dĩ drí gá 'dà 'bá āzì rú Ādróná 'bā ǎfẹ́lẹ́ ála sī ru pa rá la yu.”

13 'Bá dūwání gá 'dĩ acá kí ụsụ́tánjá sī ndrejọ́ la Pétěrō kí Yōháná be kí táni Ụnị́táná kóru tí, tu kí pá Ụrĩ́ kóru. Ītrikā kí Ọtị́ Pétěrō kí Yōháná be 'bá Yẹsũ vú bīlẹ́pi la. 14 Wó Ịjọ́ āzì ĩ'baní jọlẹ́ la 'dáyụ, à'dusiku ndre kí ágọ́bị́ adrílẹ́ rá rĩ 'bā pá tu agá Pétěrō kī trū Yōháná trū kí drĩdrĩnĩ gá 'dāá rá. 15 Gbōgbō iyá kí 'bá 'dĩ kí dūwání agá rĩ sī ǎmvé 'dāá i'dó kí lụ́kụ́dụ́mẹ́ jọlẹ́ kí drĩdrĩnĩ gá. 16 Zị́ kí ru, “Āma kí ǎgọ́bị́ 'dĩ kí idé à'du rú? 'Bá pírí Yẹrúsálẹ́mṹ agá rĩ nĩ kí tálí ru idélẹ́pi 'dĩ idé kí ru ĩ'badrĩ, āzila āma icó ǎgátá la galé ku. 17 Wó ǎmaní Ịjọ́ 'dĩ 'bā irénjá 'bá kí drĩdrĩnĩ gá rĩ atrijọ́, lě āma uzá kí 'bá 'dĩ kí drí gá 'bā jọ́ kī sī Ịjọ́ 'bá āzì ní Yẹsũ rú sī ku.”

18 Ọtị́ umve kí kí vúlẹ́, āzila jọ́ kí ĩ'baní, “Āzítánjá yu ĩminí Ịjọ́ jọjọ́ āzila 'bá kí imbájó rú Yẹsũ drí gá rĩ sī.”

19 Wó Pétěrō kí Yōháná be umvi kí, “Ịjọ́ Ādróná mėlẹ́tị́

† 4:11 Zābúrĩ 118:22

múké rĩ íngõ 'i, ãmaní ïmi rujó yã jõku ãdróná rujó yã?
²⁰ Wó jõ ãma sĩ rĩ gá ãma icó ïyãñálé tú ïjõ ãmaní ndrelé
 ãzĩla arelé 'dĩ kĩ sĩ ku.” ²¹ 'Dãá 'bá ãzĩtáná gá 'dĩ li kí
 Pétěrõ kí bĩlẹ ïndũ ïdí-ïdí ùkpómgboroto rú a'be kí dó
 kí mụlẹ. Ndre kí ï'di ùkpó-ùkpó 'bá 'dĩ 'baní drĩrima fējó,
 ã'dusĩku 'bá pírí kí ãdróná rụ ïcú agá ïjõ ru idélépi 'dĩ kí
 sĩ. ²² Ágõbí ãcã trũ tálí sĩ adrĩlépi rá 'dã 'bã ílí ndĕ dó kálí
 sụ rá.

'Bá ãdróná agá rĩ kí ùkpõ ïsújó rĩ

²³ Ála mụ Pétěrõ kí a'belé Yõhánã be 'bo, mụ kí 'bá
 ï'badrĩ 'ba rụ, ùlũ kí ïjõ átalõ ãmbogo ãzĩla 'bá ïyõ 'bã
 kí jolé ï'baní rĩ kí pírí. ²⁴ Kí mụ ïjõ 'dĩ arelé 'bo, inga kí
 ru ù'dúkõ ãlu ãdróná zijó, jõ kí, “ãdróná ãmbógó rĩ, mi
 ãko pírí 'bũ gá, ùnókú gá, mĩrĩ agá ãzĩla ãko ala gá 'dĩ kí
 ù'bálépi mi 'i rĩ 'i. ²⁵ ïjõ ándrá ïjõ Úrĩndí Álá rĩ agá sĩ ãmã
 áyĩpi mĩ ùpĩgõná Dãwúđĩ tị gã sĩ, ï'dinĩ jójó la:

“ ‘Bá Yãhúđĩ rú ku 'dĩ acá kí ùmbájírílí ïní ã'du sĩ,
 ãzĩla 'bá Yãhúđĩ rú 'dĩ kí ïjõ ãzĩ kóru 'dĩ kí itú ã'du
 ïjõ sĩ?

²⁶ Ùpi ùnókú drĩ gá rĩ itú kí ru

ãzĩla 'bá drĩlẹ ru rĩ icí kí tị

ã'dĩ 'dĩlẹ ãdróná be ãzĩla Kúrísitõ ï'didrĩ be! †

²⁷ “Wó ãndã-ãndã ru, Hĕródĕ kí Põñtĩyõ Pĩlátõ be
 amụ kí ru icílẹ táwũñĩ 'dĩ agá 'bá Yãhúđĩ rú ku 'dĩ kí 'bá
 ïsĩrayílĩ rú 'dĩ abe mĩ ùpĩgõná ãlápítí Yĕsũ mĩ ãdu ùsújó
 drĩ la gá rĩ ụrụ 'bá gá. ²⁸ 'Bá 'dĩ tra kí ru ïjõ míní itúlẹ ùkpõ
 mídrĩ gá rĩ sĩ ãzĩla mĩ ásĩsĩná 'bã ùrãlẹ ï'di rú ru idé rá rĩ
 idélé. ²⁹ Ú'dĩ'da ãdróná, mi drĩ ïjõ gbõrõkõ ï'bã kí idélé
 ãma ụrụ 'bá gá 'dĩ kí drĩ gá, ãzĩla ífĕ mĩ ùpĩgõná 'dĩ 'baní
 ïjõ mídrĩ gá rĩ ùlũjõ ùrĩ kóru vã mgbõ rú. ³⁰ Mĩ ïjũ ïmi

† 4:26 Zãbúrĩ 2:1-2

drí sī 'bá adríjó, āzila ífě ícétánjá ũsũtánjá ru rī 'bā idé kí ru rú mī Ūpígõṇá Ālápítí Yésũ drí gá rī sī.”

³¹ Kí mụ Ādrónâ zĩṇá delé 'bo, āngũ ĩ'bā kī sī ru trajó 'dā aya ru aya-ayâ, Úrindí Ālá rī fi kí agá, 'dāá i'dó kí dó íjõ Ādróná drí rī ũlülé ũrĩ kóru.

'Bá Ādróná agá rī kí ĩ'bā āko kí alejó ālu rī

³² 'Bá pírí Ādrónâ ā'ĩlépi rá 'dī 'bā ásí ālu āzila ũrātánjá ālu. ĩ'bā āzı ālu jõlépi la, “Āko āzı 'dõ má āni á'dũsı,” la yu, wó ri kí āko pírı ĩ'ba abe cí rı kí alelé ālu. ³³ Pétěrõ kí ũpígõṇa āzı 'dī abe ũkpõ āmbógó la sī 'da kí ángáná Úpı Yésũ drı gá rı āzila Ādróná ũsũ ásı ĩgbě kí drı gá pírı. ³⁴ 'Bá āzı kí drıdrıṅı gá ālu āko āzı lělépi la yu. 'Bá ámvũ trũ rı kí jõku jó trũ rı kí kí ụzı rá, ³⁵ kí séndě la ışúlé rı kí ajı fělé ũpígõṇa 'badrı, āzila ũpígõṇa 'dī kí séndě 'dī awa 'bá ālu-ālu ní ĩ'di 'bā lělé rı vú sı.

³⁶ Yũsũfũ Léví rú tılé Kũpórõ gá, ũpígõṇa 'bā kí umvelé Bārānábā 'i (ıfı la 'bá 'bá ásı imbálépi rı 'i), ³⁷ ụzı ámvũ ĩ'di āni rú la, ajı séndě la, āzila fě dó vâ ĩ'di ũpígõṇa 'badrı.

5

Ānānıyā kí Sāfirā be

¹ Ágóbı āzı rú la Ānānıyā 'i kí ũkũ Sāfirā be ụzı kí ámvũ ĩ'ba āni la 'bā āzı. ² Wó 'bá 'dī itú kí íjõ séndě 'bā ĩmbı tãmbajó cí dó vâ sı ĩmbı la fějõ ũpígõṇa 'badrı. Ānānıyā amũ jõ ũpígõṇa 'banı, “Séndě āmanı ışúlé ámvũ āmā ĩtũndálé rı gá rı kí pírı 'dı.” ³ Pétěrõ jõ Ānānıyā, “Ānānıyā, mí a'be mi ásı ulélé Sıtánı drı mínı ĩnzõ alıjõ Úrindí Ālá rı ní āzila mí uja vâ séndě mínı ışúlé ámvũ mínı ĩtũndálé rı agá rı 'bā ĩmbı kpólé cí ā'du sı? ⁴ Mı drı ámvũ 'dı ĩtũndájõ ku rı sı, ĩ'di mí āni, mi vâ mụ

ĩ'di ʊzɪlə 'bo, séndě la vâ mí ãni. Mí amú drĩ vâ lělé ásí fělé ɪjɔ 'dĩ dĕjɔ ă'du sĩ? Mí alı ĩnzɔ 'bá 'bá ru 'dĩ ní la ku, mí alı ĩnzɔ ădróná nĩ!" ⁵ ǺnǺnıyǺ la mu ɪjɔ 'dĩ arelé, ɔtɪ a'dé vū gá káyı drǺ rá, ăzıla 'bá pırı ɪjɔ 'dĩ arelépi rá rĩ acá kí ʊrĩ sĩ. ⁶ KǺrɪlě ăzı afı kí umbé kí ăvū la bɔngó sĩ, 'du kí ĩ'di ămvélé ɪsɪ kí ĩ'di rá.

⁷ SǺwǺ na 'bǺ vúlé gá ĩ'di 'bǺ ũkũ afı jó ágá 'dɔlé ɪjɔ ru idélépi 'dĩ kí nɪŋǺ kóru. ⁸ Pétěrɔ zı ĩ'di, "Ílũ mání, ăndǺ-ăndǺ ru 'dĩ séndě ĩminı ɪsúlé mí ágô be ămvú gá rĩ 'i yǺ?" Ŭkũ umvi, "Wɔyı, 'dĩ bǺsı séndě pırı ămanı ɪsúlé rĩ 'i."

⁹ 'DǺá Pétěrɔ jɔ ĩ'dinı, "Īmi uja Ŭrındı Ŭpı drı ũ'bılé mí ágô be ũ'bı-ũ'bı la ă'du sĩ? Ǻgɔbı mí ágô ɪsɪlépi rĩ kí gápi kějıtı gá 'dǺ, kí vâ ú'dı'da ĩmi 'du ămvélé ɪsɪlé ĩndı."

¹⁰ 'DǺ 'bǺ ũngúkú gá ɔtɪ a'dé vūrú uja drǺlé rá. Ǻgɔbı tá be 'dĩ afı kí, kí mu SǺfırǺ ndrelé drǺ rá, 'dǺá 'du kí vâ ĩ'di ămvé ăzıla ɪsɪ kí ĩ'di ágô ǺnǺnıyǺ andre gá 'dǺá. ¹¹ 'Bá ɪjɔ 'dĩ arelépi ăzıla 'bá Yésũ ă'ılépi rá 'dĩ abe acá kí ʊrĩ sĩ.

Talı kí ɪjɔ ʊsũtǺnǺ ru rĩ abe

¹² Talı ri kí ru idélé ɪjɔ ʊsũtǺnǺ ru wěwě rú 'dĩ 'ba abe 'bá kí drıdrınyı gá ʊpıgɔŋa 'dĩ 'badrı. 'Bá pırı Yésũ ă'ılépi rá 'dĩ atrá kí ru ălu PǺrǺta Sũlũmánı drı ădrónǺ zıjɔ rĩ gá.

¹³ 'Bá ăzı Yésũ ă'ılépi ku 'dĩ gǺ kí ru icılé ʊpıgɔŋǺ 'ba abe ũngbé, ĩ'banı tǺni ɪjɔ jɔjɔ ũkpɔmgboroto rú múké kí drı gá rá tí. ¹⁴ Wó 'bá ũ'bı ăgɔbı rú ăzıla ũkú ru Yésũ ă'ılépi rá ú'dú 'dǺ sĩ rĩ ĩjǺlá kí dó ru ũ'bı ru. ¹⁵ ɪjɔ ru idélépi 'dĩ kı sı, 'bá ajı kí 'bá ăyǺnı rú rĩ kí 'bǺlé gērı ágá gbólɔ ăzıla bırısı drı gá, sı fějɔ la Pétěrɔ 'bǺ ĩndrıléndrı 'ba alı kí drı gá ĩ'di 'bǺ alı ágá 'dǺá. ¹⁶ 'Bá tǺwũnı YērúsǺlémũ andre gá rĩ ajı kí ĩ'bǺ 'bá ăyǺnı rú ăzıla 'bá ũrındı ũnzı trũ rĩ kí ʊpıgɔŋǺ 'dĩ 'ba rú, wó 'bá 'dĩ adrı kí pırı rá.

ʊpıgɔŋa kí ĩcɔcɔŋǺjɔ rĩ

¹⁷ Átáló ãmbógó ãndânĩ rĩ kí 'bá ãzĩ ngalépi ì'di abe angalépi amutì 'bá Sãdükáyō rú rĩ 'badrî agá 'dĩ kî, acá kí ãjã sî ùpígóná kî sî; 'dãá uja kí dó ru itulé ìjò ãzĩ idéjò. ¹⁸ Ìjò 'dĩ sî, ru kí ùpígõṅa 'dĩ kí, ãzila 'bã kí dó kí mãbúsũ gá. ¹⁹ Wó ìní 'dã sî, mälâyíkã Ádróná drì gá rĩ nzĩ kējítì jò 'dã drì gá rĩ rá, a'dé ùpígóná 'dĩ kí drì trũ ãfújó ãmvé, ãzila jò ì'baní, ²⁰ “Ìmũ pá tulé lícò Ádróná drì gá rĩ 'bã ãngũ ãmvélé-ãmvélé ru rĩ agá, ãzila ìmi ùlũ ìdri ú'dí 'dĩ 'bá pírì 'baní.” ²¹ Ùpígõṅa 'dĩ ã'ĩ kí rá, ãzila ì'di mũ calé ãngüsärã sî fi kí lícò Ádróná drì 'bã ãngũ ãmvélé-ãmvélé ru rĩ agá, 'dó kí 'bá kí imbálé.

Átáló ãmbógó ãndânĩ rĩ kí 'bá kí ãzĩ ngajó ì'ba abe rĩ trũ umve kí 'bá ìyõ Ìsìrayílì rú rĩ kí pírì sî amújó ìjò itújó 'bá 'dĩ kí ùzìjò. 'Dãá pẽ kí ãsìkãrì kí tì ú'dúkò ùkpómgboroto rú trũ ùpígóná jò agá 'dã kí ajìjò kí drìlè gá. ²² Wó ãsìkãrì kí mũ acá trũ 'dĩ, ìsù kí ùpígóná kí mãbúsũ gá 'dãá ku, cõtì gõ kí vúlé ãmbogo 'baní ú'dúkò 'dĩ trũ. ²³ Jò kí ì'baní, “Àma mũ calé 'bo, ãma ìsù ùpĩ kējítì 'dã mgbemgbe ãzila 'bá jò andre tēlépi rĩ utu kí pá kējítì gá 'dãá, wó ãmaní kējítì nzĩ agá, ãma ìsù 'bá ãzĩ 'dãá ku.” ²⁴ Átalo ãmbogo rĩ kí mũ ìjò 'dĩ arelé ãsìkãrì ãmbógó ru lícò Ádróná drì 'dã andre tēlépi rĩ abe 'bo, kí drì 'be ru ã'du icó ru idélé ùpígóná 'dĩ 'ba rù nĩ yã rĩ sî rá. ²⁵ 'Dãá, ágòbì ãzĩ afí, jò ì'baní, “Ìmi are! Ágòbì ìminí 'bãlé mãbúsũ gá rĩ kí 'bá kí imbá lícò Ádróná drì gá rĩ 'bã ãngũ ãmvélé-ãmvélé ru rĩ gá 'dã.” ²⁶ Cõtì ãsìkãrì ãmbógó mũ kí ãgòbì ì'didrì gá rĩ abe ùpígóná kí ajílè vúlé, ayú kí gērĩ sî ùkpõ ku, ã'dusìku 'bá icó kí kí u'béle írã sî rá idé kí dó ùrĩ sî.

²⁷ Ají kí ùpígóná 'dĩ kí jò agá, 'bã kí kí pá tulé kí drìlè gá, ãzila átáló ãmbógó ãndânĩ rĩ ùzì dó kí. ²⁸ “Àli ándrá ìmi bílè ìndú, lè ìmi imbá 'bá kí ágòbì 'dĩ rù sî ku, wó ìndre dó drì ìjò ìmi idélé 'dĩ 'i! Ìmi iré ú'dì'da ìmĩ ìmbátáná 'dĩ

Yĕrúsālēmũ agâ sî pírí, āzila ilĕ vâ āma pá umbélé ĩ'di 'bâ dră 'bâ ĩjô dăjó āma ʊrʊ'báná gál!"

²⁹ Pétĕrô kí ʊpigoŋa āzı 'dĭ kí abe umvi kí, "Lĕ āma are Ādrónâ tĭ áyʊ, adru 'báná ku. ³⁰ Ādrónâ āmā áyıpĭka 'badrĭ inga Yĕsũ dră agâ ĩminı ĩ'di 'dĭjó ĩ'di ipanâ mūsálá'bâ sĭ gá rĭ sĭ. ³¹ Ādrónâ inga ĩ'di, 'bâ ĩ'di ĩ'didrĭ āndá rĭ gá Úpı ru āzila 'Bá 'báná Palépi rĭ rú, sĭ āma İşırayılĭ rú rĭ 'banı kĕjĭ ĩşŭjó ásĭ ʊjajô āzila ũnzıkānā ĩ'badrĭ kí trŭjó rá. ³² Āma dó sĭ sādınĭ ĩjô 'dĭ 'bâ rĭ, Úrındı Ālá rĭ be 'dĭ fĕtánâ Ādrónâ 'bâ fĕlé 'bâ ĩ'di ĩjô arelépi rá rĭ 'banı rĭ 'i."

³³ 'Bá 'dĭ kí mu ĩjô 'dĭ arelé 'bo, ala dra kí ũmbâ sĭ, lĕ kí dó vâ ʊpıgónâ 'dĭ kí ʊ'dĭlé rá. ³⁴ Wó kí āzı ālu Fārısáyı ru āzila ímbápĭ āzıtánâ drĭ 'báná 'banı ĩnzĭlé ĩnzĭ umvelé Gāmālĭyéĭ 'i rĭ tu pá ʊrʊgá 'báná kí drĭlé gá. Fĕ āzıtánâ ʊpıgónâ 'dĭ kí 'dujô āmvé sáwâ were āni. ³⁵ Āzila jô 'báná, "Mâ ádrıpĭka İşırayılĭ rú 'dĭ, ĩmi adru múké-múké ĩjô ĩmĭ lĕlé idélé 'báná 'dĭ 'ba rŭ 'dĭ kĭ sĭ. ³⁶ ĩmi ũrâ drĭ Tĕyŭdásı āfŭ ándrá ĩdu ílı āzı sĭ, 'bâ ándrá ru 'báná kĕjĕŋĭ la rú, āzila 'báná ũgŭgō túrú sŭ la fı kí ándrá ĩ'di rŭ. Wó ú'dĭ ándrá ĩ'di rá, 'báná pírí ĩ'di vŭ bĭlépi rĭ iré kí rá, āzila ĩjô ĩ'di 'bâ ĩ'dólé rĭ dră ándrá rá. ³⁷ 'Dâ vŭlé gá, Yŭdāsĭ Gālĭĭ gá rĭ āfŭ sáwâ 'báná kí lăjó rĭ sĭ, 'báná wĕwĕ rú 'de kí vŭ la gâ sĭ, 'báná Rŭmĭ rú rĭ 'dĭ kí ĩ'di rá, āzila 'báná vŭ la bĭlépi rĭ iré kí rá. ³⁸ ĩjô ú'dĭ'da 'dĭ sĭ álĕ lŭlé la ĩminı, lĕ ĩ'dŭ ĩjô āzı 'báná 'dĭ 'ba rŭ ũnzı ku, ĩmi a'be kí cā! ĩjô ĩ'bâ kí itulé āzila idélé 'dĭ drĭ kí adru 'báná 'báná la, kí rú jô āvĭ rá. ³⁹ Wó drĭ kí angâ Ādrónâ drĭ, ĩmi icó kí ndĕlé ku. ĩmi rú jô ĩmi ĩşŭ ā'dĭ 'dĭ agâ Ādrónâ be!"

'Bá āzıtánâ gá 'dĭ bĭ kí ĩjô Gāmālĭyéĭ 'bâ jolé 'dĭ vŭ. ⁴⁰ Umve kí ʊpigoŋa 'dĭ kí jó agâ co kí kí, āzila jô kí ĩ'banı, lĕ 'bâ jô kí ĩjô Yĕsũ 'bâ rŭ sĭ ĩ'dĭ ku. 'Dăá a'be kí dó kí rá.

⁴¹ Ụpịgọጎa 'dī kī mụ 'bá ǎzítánjá gá 'dī kī a'belé 'bo, ǎyikō fụ kī, ǎ'dusiku ǎdrónjá lā kī 'bá múké ru kī cojó Yésũ ǎjọ sī rī sī. ⁴² Ụ'dú ǎlu-ǎlu sī lícọ ǎdrónjá drị 'bā ǎngũ ǎmvélé-ǎmvélé ru rī gá ǎzila 'bá 'bā lícọ kī agā sī ri kī 'bá kī imbálé ǎjọ mgbā Yésũ ī'di Kúrísitō 'i rī ũlúlé.

6

'Bá ǎzīrī ũpělé ǎzākoma fělépi rī kī

¹ 'Bá Yésũ ǎ'ílépi rá rī 'bā kālāfe la mụ tǔlé ũkpō sī 'dāá, 'bá Yāhúdī rú Gīrīkī tị jọlépi rī kī drīdrīጎí gá ununጎá fi 'bá Yāhúdī rú tị lícọ gá rī jọlépi rī abe. 'Bá Yāhúdī rú Gīrīkī tị jọlépi rī jọ kī, úfě ǎwuzi ī'badrī 'banī ǎkónā awalé ụ'dú píri rī múké-múké ku. ² Cọtị 'bá Yésũ 'bā imbálé mụdrị drī ǎrī 'dī tra kī 'bá Yésũ ǎ'ílépi rá 'dī kī píri ítútánjá itújó, jọ kī, “ǎma ụpịgọጎa 'dī, lě ǎma ayú kī sáwā ǎmadrī ǎjọ ǎdrónjá drị gá rī imbájó ǎzila ũlújó, adru ǎjọ íná awájó rī 'i la ku. ³ Má ǎdrīpika ǎzila má ǎmvọpika ǎ'ítánjá agá 'dī, ǎndre drī ǎngũ ǎmi drīdrīጎí gá 'dā, ǎzila ǎmi ũpě 'bá ǎzīrī kéjéጎí ru, ǎzila galépi tré Úrindí ǎlá rī sī ǎzila vátánǎ trū la kī, ǎma mụ kī 'bālé ǎjọ 'dī kī drīlé gá. ⁴ ǎma kī dó sī sáwā ǎmadrī ayú ǎjọ ǎdrónjá drị gá rī imbájó, ǎdrónjá zijó ǎzila ǎjọ ī'didrī gá rī ũlújó.”

⁵ ǎjọ 'dī sī, 'bá 'dī unzí kī ǎyikō sī, ũpě kī dó 'bá 'dī kī: Sítéfũnō ǎgọbī ǎ'ítánjá ũkpó galépi Úrindí ǎlá rī sī tré rī 'i, Fílípō 'i, Pōrōkōrosī 'i, Nīkīnọrā 'i, Tīmónī 'i, Pāménā 'i ǎzila Níkũlā ǎnītíyókī rú 'bá Yāhúdī rú ku ru ujalépi Yāhúdī 'bā ǎ'ítánjá gá dó acalépi 'bá Kúrísitō vú bilépi rī rú rī 'i. ⁶ Úfě 'bá 'dī kī ụpịgọጎa 'dī 'badrī 'bā kī drị kī drī gá zị kī dó ǎdrónjá ī'ba ní.

⁷ Ijó Ādróná drí gá rī iré ru, kālāfe 'bá Yésũ ā'īlẹpi rá rī 'badrī rī ìdrī ru rá gbōnáná ru Yĕrúsālẹmũ gá, āzila ātalo ũ'bí ā'ī kí Ijó Ādróná drí gá rī rá.

Sítẹfũnō 'bā ruṅá

⁸ Sítẹfũnō galẹpi tré ásí ìgbẹ sī, āzila ũkpō Ādróná drí gá rī sī rī idé Ijó tálí áni la kí āzila ícétáná ndú-ndú abe 'bá kí drīdrīṅí gá. ⁹ Wó āgỌbị angálẹpi āngũ Ādróná ìnzlịjọ rī gá, āzila āngũ 'bá kí imbájó 'bá 'baní umvelé 'bá trúlẹ 'bo rī 'badrī 'i rī gá, 'i'dó kí āgátā galé 'i'di trū. 'Bá Yāhūdī rú āzī angálẹpi Kūrẹnī gá, Ālẹkizéndrīyā gá, Silísīyā gá āzila Ásīyā gá la ga kí āgátā 'i'di be. ¹⁰ Kí agá 'bá āzī ālu pá tulẹpi sī Ijó jọjọ nítáná āzila Úrindí Sítẹfũnō la sī Ijó jọjọ rī drī gá la yu.

¹¹ Ijó 'dī sī, ũcī kí āgỌbị āzī kí ìnzō alíjọ Sítẹfũnō uru 'bá gá jọjọ la, “Āma are 'i'di Mūsā ide agá, āzila vā Ādróná ide agá.” ¹² Wó Ijó 'dī usa 'bá kí 'a 'bá iyō rī kí āzila imba'ba āzítáná Mūsā drī kí imbálẹpi rī kí abe. Ru kí Sítẹfũnō 'i āzila ají kí 'i'di 'bá āzítáná imbálẹpi rī kí drīlẹ gá. ¹³ Sādíní ìnzō rú la kí abe jọ kí, “ÁgỌbị 'dī la ngá ụ'dú pírí Ijó ũnzí rī kí jọjọ āngũ alá Ādróná drí gá rī drī gá, āzila āzítáná Mūsā drí gá rī kí drī gá. ¹⁴ Āma are 'i'di jọ la Yésũ Nāzĕrẹtī rú rī la rú jọ Ādróná drí gá 'dī andi rá, āzila 'i'di Ijó Mūsā 'bā ajílẹ vūrú 'dōlẹ 'dī kí uja rá!” ¹⁵ 'Dī gá 'dā 'bá pírí dūwání gá 'dī su kí mīfī Sítẹfũnō uru 'bá gá 'i'di ndrejọ múké-múkẹ, āzila ndre kí mėlẹtị la uja ru dīlẹ cécé mālāyíkā drī āni.

7

Ijó Sítẹfũnō ní ìndú nzelé rī 'i

¹ Átáló āmbógó āndānī rī zị Sítẹfũnō 'i, “Ijó 'dī āndá-āndá ru yā?” ² Sítẹfũnō umvi, “Má átẹpịka āzila má

ádrípika, ĩmi are drĩ ma 'i. Ādrónjá Ūkpó 'Dípì rulé rūrũ rĩ i'da ándrá ru āmā áyìpì Ìbùrahímũ ní Mēsöpötāmīyā gá ĩ'di 'bā drĩ mu agá Hārānī gá ku 'dĩ gá 'dĩ. ³ Ādrónjá jọ Ìbùrahímũ nĩ, 'Mí a'be āngũ 'dĩ 'i 'bá mídrĩ kí abe, ímu āngũ mâ mụlé lùlé míní rĩ gá.' †

⁴ "Ìbùrahímũ a'be āngũ Kālīdīyā rá, mu dó sī u'álé Hārānī gá. 'Dā 'bā ũngúkú gá, átépĩ drā rá. Ādrónjá fě ĩ'diní mụlé u'álé āngũ ú'dĩ'da āmā kí u'ájó 'dĩ gá 'dā. ⁵ Sāwā 'dā sī Ādrónjá fě āngũ āzì Ìbùrahímũ ní á'dũsì la ku, átā 'belé pá sī 'dōpì 'dāá la yu. Íjọ 'dĩ ìsù ándrá Ìbùrahímũ ngótìjā kóru, wó Ādrónjá azì vā 'i mu āngũ 'dĩ fělé ĩ'diní āzìla anzì ĩ'didrĩ abe rĩ rá. ⁶ Ādrónjá jọ dó ĩ'diní, 'Anzì mídrĩ kí mu u'álé āmíyóná 'bā āngũ gá, kí mu adrulé átì'bó, kí mu ũcōgō ìsùlé 'bā 'badrì ílì túrú sù 'dìpì. ⁷ Wó Ādrónjá jọ, ma mu íjọ lile 'bā ĩminí ũcōgō fělépì 'dĩ 'banì, 'dĩ 'bā ũngúkú gá anzì mídrĩ kí dó āfũ sùrú 'dā gálé rĩ sī, amújó áma ĩnzìjọ āngũ 'dĩ gá 'dā.' † ⁸ Ādrónjá azì ándrá íjọ Ìbùrahímũ ní anzì āgòbì ĩ'didrĩ kí ìtārājó rá ícétánjá ĩ'badrì Ādrónjá be tì icìma drì icéjọ. Wó Ísákā la mu calé sàbìtì ālu sáwā ĩ'di tìjọ 'bo rĩ 'bā vùlé gá 'bo, Ìbùrahímũ ìtārā dó ĩ'di rá. Vùlé vùlé ru Ísákā ìtārā dó vā ngópì Yākó'bō 'i rá, Yākó'bō ìtārā vā anzì ĩ'didrì mụdrì drì ĩrĩ sùrú Ìsìrayílì drì 'bā áyìpika rú 'dĩ kí.

⁹ "Anzì Yākó'bō drì āzì rĩ acá kí ājā sī ĩ'bā ádrìpì Yũsùfũ sī, uzì kí ĩ'di átì'bó ru 'bā Mìsírì gá rĩ 'banì, wó Ādrónjá ándrá ĩ'di be cí. ¹⁰ Ādrónjá mba tā la ũniyambamba rú ũcōgō ĩ'didrì gá rĩ kí agá. Yũsùfũ la mu acalé Fārāwũ úpì Mìsírì drì drìlè gá 'bo, Ādrónjá fě ĩ'diní ídri āzìla ũnmì múké la, úpì Mìsírì drì uja dó sī ĩ'di 'balé āmbógó ru 'bā Mìsírì rú rĩ kí drìlè gá āzìla lícó ĩ'didrì drìlè gá ĩndì.

† 7:3 Í'dónjá 12:1 † 7:7 Í'dónjá 15:13, 14

11 'Dã 'bã ũngúkú rílě a'dé ãngũ Mĩsírĩ 'badrĩ Kãnánĩ be rĩ gá ũnzĩ, ajĩ ũcõgõ ãmbógó ãmã áyĩpĩka 'bã kĩ sĩ icójó ínã ãsũjójó ku la. 12 Yákó'bõ la mu arelé la ãná ãngũ Mĩsírĩ drĩ gá cí 'bo, pẽ anzi ĩ'didrĩ kí tĩ mụlé ãná ĩgbálé ãngũ Mĩsírĩ drĩ gálé. 13 Æcĩ pãlékó ĩrĩ rĩ sĩ Yũsũfũ fě ru nĩlě ádrĩpĩka 'banĩ, ãzĩla fě ádrĩpĩka kí nĩlě Fãráwũ úpĩ Mĩsírĩ drĩ ní ĩndĩ. 14 'Dãá Yũsũfũ fě ú'dũkó átépĩ Yákó'bõ ní lũjójó la 'bã amú kí 'bá ĩ'didrĩ lícójó gá ũgũgõ kãlĩ ázĩrĩ drĩ tõwú 'dĩpĩ 'dĩ abe Mĩsírĩ gá 'dõlé. 15 Yákó'bõ ko dó drĩ mụlé Mĩsírĩ gálé, ãngũ ĩ'bã kí ũdrãjójó anzi ĩ'didrĩ abe rĩ gá. 16 Agũ kí ãvũ la kí ĩsĩlě Sẹkẹmũ gá 'dĩ ãngũ ándrá Ībũrahĩmũ 'bã ĩgbálé 'bá Hãmórĩ rú rĩ 'badrĩ sėndě sĩ Kãnánĩ gá rĩ agá.

17 “Sáwã ándrá Ædróná 'bã ĩjójó azijójó Ībũrahĩmũ ní rĩ la mu acalé ãni rú 'bo, 'bá ãmadrĩ kí kãlãfe tũ wěwě rú Mĩsírĩ gá 'dãá. 18 ĩni kpere úpĩ ázĩ Yũsũfũ nĩlěpĩ ku la 'bã Mĩsírĩ ru agá. 19 Úpĩ 'dĩ rĩ 'bá ãmadrĩ kí ulélé ulê, ãzĩla ĩkpã kí, lě vã 'ba u'bé anziñá ĩ'badrĩ kí ásé gá 'bã ũdrã kí rú 'bã sĩ rá benĩ. 20 Sáwã 'dĩ ándrá dó bãsĩ Mũsã zolėpĩ ũniyambamba rĩ tijójó rĩ 'i. Átėpĩ rĩ kí ãndrě be tã la mbalé lícójó gã sĩ ĩmbá na. 21 Ála mu Mũsã zĩlě ásé gá 'bo, úpĩ Fãráwũ ĩzėpĩ mu ĩ'di ĩsũlě, 'dũ ĩ'di tãmbalé ngótĩñá ĩ'di ãni la rú. 22 ĩmbá ĩ'di ũndũwã 'bá Mĩsírĩ gá rĩ 'badrĩ sĩ. ĩ'di ĩjójó jójó ũkpójó ru vã ázĩ nga ũkpójó ru ũ'bĩ kí drĩlě gá.

23 “Mũsã ílĩ la mu calé kãlĩ sũ 'bo, i'dójó ála 'bá ĩ'didrĩ ĩsĩrayĩlĩ rú rĩ kí tãmba ĩngonĩ yã rĩ ndrũlě. 24 ĩ'di mu ndrėlé la ála 'bá ázĩ ĩsĩrayĩlĩ rú la ní ũcõgõ fě ambamba 'bo, ko drĩ mụlé ĩ'di ãzã kolé, uja ágóbĩ Mĩsírĩ rú 'dã 'dĩlě rá. 25 Mũsã ũrã 'bãngá 'bá ĩ'didrĩ kí 'bã la Ædróná la ĩ'di ayũ sĩ 'bá ĩsĩrayĩlĩ rú 'dĩ kí pajójó ĩni, wójó vã kí ku. 26 Ū'bũtĩ ázĩ rĩ sĩ Mũsã ĩsũ 'bá ĩrĩ ĩsĩrayĩlĩ rú la kí ru co agá, ũ'bĩ

tí kí awalé sī tì ícìma ajíjò kí drīdrīñī gá, jọ, ‘Má ádrípika, ìmi pírí 'bá ālu Iṣṣrayílī rú la kí, āko ìmi lějò ìmi ụ'díjò rá rī ā'du?’ ²⁷ Ágòbì āzì tá lělépi āzì rī 'dìlépi rá rī ze Mùsā tēndēre búlú gá jọ, ‘Á'di 'bā Mùsā mi 'i, úpí ru āma drīlẹ gá íjọ líjọ mgbā la nī yā?’ ²⁸ Ílě vā āma 'dìlé cécé míní ájẹ ágòbì Mīṣírī rú rī 'dìlé rī áni yā?’ † ²⁹ Mùsā la mu íjọ 'dī arelé 'dī 'bā áni 'bo, apá mụlé u'álé āngū Mīdīyánī gá. 'Dāá tì anzì āgòbì kí ìrī.

³⁰ “Ílì kālì sụ la mu alilẹ 'bo, Mālāyíkā 'i'da ru Mùsā ní mīrì velépi ācì trū lẹkū-lẹkū āngū kōtórō rú 'bé Sīnáyī andre gá rī agá. ³¹ Mùsā u'á ũrī sī ì'di ācì 'dā ndrejó rī sī, se ru jājā rú āni rú ndrejó la múké-múké. Cọtì are Úpí Ādróná 'bā ụ'dúkọ jọ, ³² ‘Ma Ādróná mī áyípika 'badrī 'i, Ādróná Iḃurahímū drī 'i, Ísákā drī 'i, āzila Yākó'bō drī 'i.’ † Mùsā ụru 'bá yā kpírí-kpírí ũrī sī, lě āngū 'dā ndrelé ìdì ku. ³³ 'Dāá Úpí Ādróná jọ Mùsā nī, ‘Ítrū kámúka ìmi pá gá 'dī kí rá, ā'dusiku āngū mī pá tujó 'dī ì'di āngū alá la. ³⁴ Āndá-āndá ru ándre dó ũcōgō 'bá má āni Mīṣírī gá 'dī 'bā kí ịsúlẹ rī rá, má are vā āzā ì'baní talé rī rá, má amú dó bāsì ì'baní drīlẹmgbọ fẹlé. Mùsā, mí amú, ma mu ìmi tì pẹlé Mīṣírī gá.’ †

³⁵ “Mùsā 'dī ándrá 'bá Iṣṣrayílī rú rī 'bā kí gālẹ úmgbé ì'bā kí jọjọ la, ‘Á'di 'bā Mùsā mi adrujọ úpí ru āma drīlẹ gá āzila íjọ líjọ āma drī gá nī yā’ rī 'i. Wó Mùsā 'dī ándrá 'bá Ādróná 'bā tì pẹlé 'bá kí drī celépi rī 'i, āzila ì'baní drīlẹmgbọ fẹjó mālāyíkā ru i'dalépi mīrì velépi ācì trū rī sī rī 'i. ³⁶ Mùsā ce 'bá Iṣṣrayílī drī kí drī angájọ Mīṣírī gá tálí idéjà trū, ícétáná kī trū, mīrī ika rī agá sī āzila āngū kōtórō rú rī agá sī ílì kālì sụ.

† 7:28 Āfūnà 2:14 † 7:32 Āfūnà 3:6 † 7:34 Āfūnà 3:5, 7, 8, 10

³⁷ “Múṣā 'dī ándrá jŏlépi la 'bá Iṣṣrayíļī rú 'dī 'baní, ‘Úpí Ādróná la ĩminí nábī āzı inga cécé mâ áni angájŏ ĩmi drıdrıńı gá 'dâ rı 'i. † ³⁸ Múṣā 'dī ándrá 'bá Iṣṣrayíļī rú ru tralépi āngū kŏtŏrŏ rú 'dâ kí drıdrıńı gá ĩndı vâ āmā áyıpıka kí abe sáwā mālāyıkā 'bā ĩjŏ jŏjŏ ĩ'di be 'bé Sınáyı drı gâlê rı sı rı 'i, ajı ándrá ĩjŏ Ādróná drı ídri ukólêpi ku rı drı ũlülê āmanı.

³⁹ “Wŏ āmā áyıpıka gā kí ándrá Múṣā 'bā ĩjŏ arelé úmgbé, ũrā kí ásı gá gŏjŏ vúlê Mıśırı gâlê. ⁴⁰ Jŏ kí Ārŏńı ní, ‘Mı idé āmanı ādroņa kí, kı sı āma drı ce ĩjŏ āmadrı múké rı kí agá. Āńı ā'du idé ru Múṣā āma ajılêpi angájŏ āngū Mıśırı drı gâlê 'dŏlé rı benı yā rı ku.’ † ⁴¹ Ū'dú 'dâ ándrá dŏ bāsı ĩ'banı í'dá kājóná áni rı sıjŏ rı, rı kí ídétáná kí idélé sı í'dá ĩ'banı idélé ĩ'bā drı sı rı ĩnzıjŏ. ⁴² 'Dāá Ādróná uja ru tı ĩ'banı bŭlŭ gá, Ādróná a'be dŏ kí lĕlĕgŏ 'bŭ gá 'dı kí ĩnzılé, 'bá ní sílê bŭkŭ nábı 'badrı agá rı 'bā áni:

“ ‘Bá Iṣṣrayíļī rú 'dī, ĩmı ándrá ānākpá kí ulıjŏ sı ídétáná kí idéjŏ

ılı kālı sŭ āngū kŏtŏrŏ rú rı agâlê rı adru ándrá mánı ku.

⁴³ ĩ'du ándrá jŏ ādróná Mŏlékı drı ĩ'di ĩnzıjŏ rı 'i āzıla vâ Réfāńı 'i,

ĩmı ādróná lĕlĕgŏ ru rı 'i 'dı kí,

ándrá í'dá ĩminı idélé ĩmidrı sı ĩminı ĩnzılé ĩnzı-ĩnzı rı kı.

ĩjŏ 'dı sı, ma dŏ ĩmi nze agulê' † álı āngū Bābŭlŏńı gá rı gá.

⁴⁴ “Āmā áyıpıka kí ándrá hémā Ādróná 'bā āzıtáná kı trŭ rı trŭ āngū kŏtŏrŏ rú rı gá 'dāá idé kí ándrá ĩ'di cécé lŭlé Múṣā ní āzı la vâ ĩ'dinı ndrelê rı 'bā áni. ⁴⁵ Vúlê vúlê

† 7:37 Āzıtáná Amvıná 18:15 † 7:40 Āfŭńá 32:1 † 7:43 Āmŏsı 5:25

ru ãmã áyíṗika ándrá hémã ṣṣúlépi ṙ'bã átéṗika 'badrí ṙṙ 'du kí hémã ìndí sáwã Yósūwã 'bã kí drī cejō Súrú Ādróná 'bã ṙ'baní ũkpō fējō kí ndējō rá ṙṙ agá, āzila hémã u'á āngū 'dã gá 'dãá kpere Dãwúḍḍí 'bã sáwã gá. ⁴⁶ Dãwúḍḍí ásí ṙgbé ṣṣúlépi Ādróná drī ṙṙ zi, 'Ífě má ṣṣú ũkpō sī jō sījō Ādróná Yākó'bō drī ṙṙ nî.' ⁴⁷ Wó ngópṙ Súlūmání sṙ ándrá ṙ'diní jō nī.

⁴⁸ “Wó Ādróná Āmbógó Ūrṙgá Āndânī ṙṙ u'á jō 'bã 'baní ṣṣilé drī sī ṙṙ agá ku cécé nábṙ 'baní jolé ṙṙ 'bã áni.

⁴⁹ “Úṗí Ādróná jō,

“Bũ ṙ'di úmvúke má áni āmbögō drī 'i,

ũnókú ṙ'di āngū mání sī áma pá 'bájō ṙṙ 'i.

Jó ṙminí mṙlé ṣṣilé mání ṙṙ gbětí la íngoní ru yã?

Jōku āngū mání mṙjō avíjō ṙṙ la mṙ adrulé íngölé yã?

⁵⁰ Adru ándrá ma 'i Ādróná 'i āko 'dī kí ũ'bálépi ṙṙ 'i ku yã?” †”

⁵¹ Sítéfūnō jō, “Ími 'bã imbe ũkpō 'dī, ṙmi ásí mba íni ā'du íjō sī? Ími bṙlé dṙṙmgbã íjō Ādróná drī sī íni ā'du íjō sī? Ími cécé ṙmī áyíṗika kí áni, ṙmi ú'dú pírí sī Úrindí Ālá ṙṙ gã úmgbé. ⁵² Ími áyíṗika fě kí vã ũcögō nābṙya 'baní pírí, ṙ'dí kí vã 'bã amúlépi íjō Ādróná Ngópṙ izatánã kóru ṙṙ drī ũlúlépi ṙṙ kí rá, āzila ṙmi uja Ādróná Ngópṙ mélé mbelé ṙ'di vã ṙ'di rá. ⁵³ Ími 'bã sī vã 'bã āzítánã Ādróná drī kí ṣṣúlépi mālāyíkã 'badrí sī ṙṙ 'i, kpere ṙmi ā'ṙ drī vã ku!”

Drã Sítéfūnō drī 'i

⁵⁴ 'Bã íjō amálépi ṙṙ kí mṙ íjō 'dī arelé Sítéfūnō tṙ gá íni 'bo, na kí trṙtrṙ ṙ'diní. ⁵⁵ Sítéfūnō galépi Úrindí Ālá Ādróná drī sī tré ṙṙ ndre āngū Ādróná rú 'bũ gá, ndre dó sī ácí 'bã ālãmã imve Ādróná drī, āzila cṙtṙ ndre Yēsũ 'bã pá tu agá Ādróná 'bã drī wókō āndã gá ṙṙ gálé ru. ⁵⁶ Jō, “Índre drī,

† 7:50 Ísáyã 66:2

ándre 'bũ tị nzi ru mgbọ, Ngótí 'Badrî tu vâ pá ãdróná ãmbā rī 'bā drī wókō àndá gá rī gálé ru 'dā!"

⁵⁷ Íjọ 'dī sī, āzũ kí ru bílẹ́ cí i'dó kí cẹ́lẹ́ úzánâ trũ ùkpó sī Sítéfũnō rùlẹ́ ru. ⁵⁸ A'bé kí ì'di táwũńĩ ãmbógó rī agálé rī sī àmvé, i'dó kí dó ì'di uvúlé írā sī, 'bá 'dī ùtrũ kí bǒngó ì'badrî kí fẹ́lẹ́ tǎmbalé Sǎwũlǒ kārílẹ́ ru rī drī. ⁵⁹ 'Bá 'dā 'bā kí Sítéfũnō uvú agá írā sī 'dā gá, 'dǎá Sítéfũnō i'dó ãdróná zìlẹ́, “Úpí Yẹ̀sũ, í'dụ́ áma úrínđí fò!” ⁶⁰ Sítéfũnō a'dé ǎjǎgǎrō sī áwánâ trũ, “Úpí, í'bā izatáná 'dī kí drī gá ku!” 'Bo ì'di 'bā íjọ́ 'dī jọjọ́ 'bo rī sī, 'de dó rá.

8

¹ Sǎwũlǒ ándrá vâ 'bá ǎ'ílẹ́pí la ú'dì Sítéfũnō rá rī 'bā ǎzì ru ìndí.

Sǎwũlǒ 'bā 'bá Yẹ̀sũ ǎ'ílẹ́pí rī 'baní ùcǒgǒ fějọ́ rī

Ítú 'dā sī cǒcóná ãmbógó la acá 'bá Yẹ̀sũ ǎ'ílẹ́pí u'álẹ́pí Yẹ̀rúsǎlẹ́mũ gá 'dā kí uru' 'bá gá. 'Bá Yẹ̀sũ ǎ'ílẹ́pí rá 'dī írẹ́ kí ndú-ndú ǎngũ Yũdíyǎ 'badrî Sǎmǎrìyǎ be rī agá pě lú ùpìgọ́ṅa kí. ² ǎgọbì ãdróná rulẹ́pí rürü rī 'dụ́ kí Sítéfũnō ì'sílẹ́ rá, awá kí ì'di káyí.

³ Wó 'dī gá 'dā Sǎwũlǒ i'dó 'bá Yẹ̀sũ ǎ'ílẹ́pí rī 'baní ùcǒgǒ fẹ́lẹ́ ǎzìla acíjọ́ jọ ǎlu-ǎlu agá sī, ǎgọbì kí arújọ́ ùkú abe sulé mǎbùsṹ gá.

Fílípǒ 'bā adrujọ́ Sǎmǎrìyǎ gá rī

⁴ 'Bá írelé 'dī mụ́ kí íjọ́ mgbā rī ùlũ trũ drī gá drī gá ǎngũ ì'bā kí mụjọ́ rī gá. ⁵ Fílípǒ mụ́ táwũńĩ Sǎmǎrìyǎ gá la gá, nze íjọ́ Kúrísítò drī gá rī 'dǎá. ⁶ 'Bá ru atrálẹ́pí wěwě rú 'dī kí mụ́ íjọ́ 'dī arelé ǎzìla tálí Fílípǒ 'bā idélé 'dī kí ndrelé 'bo, 'bā kí bílẹ́ íjọ́ Fílípǒ 'bā jolẹ́ rī kí arejó. ⁷ Úrínđí ùnzí ùfũ 'bá wěwě rú kí agá úzánâ trũ, ǎzìla 'bá

acálépi rá rĩ i'dó kí vâ acílé rá. ⁸ Táwũñĩ 'dã agá ãyĩkõ ãmbógó la ãfũ dó sĩ nĩ.

Sĩmõñĩ újógó ru rĩ

⁹ Ágõbĩ ázĩ ãlu ri ándrá u'álé 'dãá rú la Sĩmõñĩ 'i, 'bã ándrá ru 'bã ázĩ ãmbógó la rú íjõ ì'di 'bã idélé ùlẽgõ rú 'bã Sãmãriyã gá rĩ 'baní indrelépi ùsũtáná ru rĩ kí sĩ. ¹⁰ 'Bã táwũñĩ 'dã agá 'dãá cí rĩ ri kí íjõ arelé ì'di tị gá, jọ kí vâ íjõ ì'di drĩ gá, “Ì'di ùkpõ Ádróná ãni umvelé Ùkpõ Ámbógó rĩ 'i!” ¹¹ 'De kí ì'di vú gâ sĩ, ã'dusiku Sĩmõñĩ ri ì'baní íjõ ùrĩ fẽlépi ùsũtáná ru rĩ kí idélé ú'dú ãzo rú. ¹² Wó kí mu íjõ Fílípõ 'bã imbálé íjõ mgbã Súrú Ádróná drĩ drĩ gá ázĩla rú Yèsũ Kúrísitõ drĩ gá 'dĩ arelé ázĩla ã'ílé 'bo, fẽ bãbũtízĩ ãgõbĩ ázĩla ùkú 'banĩ. ¹³ Sĩmõñĩ mgbã rĩ ã'ĩ rá bĩ bãbũtízĩ ìndĩ, ã'dusiku ùrĩ fi ásĩ la gá tálí ázĩla ícétáná wẽwẽ rú Fílípõ 'bã idélé 'dĩ kí sĩ, bĩ dó vâ sĩ Fílípõ vú ãngũ ì'di 'bã mujó rĩ kí agá ìndĩ tálí ázĩla ícétáná 'dĩ kí 'bã íjõ sĩ.

¹⁴ Ùpìgõṅa Yèsũ drĩ Yẽrúsálémũ gá 'dã kí mu arelé la 'bã Sãmãriyã gá 'dã ìsũ kí íjõ Ádróná drĩ 'bo ìni, pẽ kí Pétẽrõ kí tị Yõhánã be ì'ba rùlé mujó íjõ 'dĩ ãndá yã rĩ ìsùlé. ¹⁵ 'Bã ìrĩ 'dĩ kí mu calé 'bo, zì kí Ádróná ì'baní jolé la lẽ 'ba ìsũ kí Úrindí Ālá rĩ 'i. ¹⁶ ã'dusiku Úrindí Ālá rĩ ásĩ jõ drĩ kí ázĩ ãlu la drĩ gá ku, lú ìsũ kí drĩ bãbũtízĩ rú Yèsũ drĩ gá rĩ sĩ. ¹⁷ 'Dãá Pétẽrõ kí Yõhánã be tĩ kí drĩ kí drĩ gá, ázĩla ìsũ kí dó sĩ Úrindí Ālá rĩ rá.

¹⁸ Sĩmõñĩ la mu ndrelé la Úrindí Ālá rĩ ásĩ 'bã ã'ílépi rá rĩ kí drĩ gá 'dólé drĩ tĩṅá ùpìgõṅa 'badrĩ sĩ, lẽ sèndẽ fẽlé Pétẽrõ 'baní Yõhánã be sĩ ùkpõ 'dĩ ìgbájó. ¹⁹ Jọ Pétẽrõ 'baní Yõhánã be, “Ìfẽ mání ùkpõ 'dĩ ìndĩ 'bã mã vâ sĩ drĩ tĩjõ drĩ la gá rĩ la sĩ Úrindí Ālá rĩ ìsũ ìndĩ.”

²⁰ Pétẽrõ umvi Sĩmõñĩ nĩ, “Lẽ mi 'i, mĩ sèndẽ 'dĩ abe ìmu ãcí gá míní ùràjó la mí icó fẽtáná Ádróná drĩ ìgbálé

séndě sī rá rī sī. ²¹ Āzī āzī mí āni āma abe la 'dáyū, ā'dusīku ími ásí adru Ādrónâ mīfī gá múké ku. ²² Mí uja ásí, ízī Úpí 'i ími trūjō íjō ūnzí míní ūrālě 'dī kí agá rá. ²³ Andre íni ími 'a ūnzí ājā sī, āzila íjō ūnzí umbé mi cí.” ²⁴ Sīmōnī jō Pétērō 'baní Yōhánā be, “Āndā-āndā ru ízī mání Úpí 'i, íjō ĩminí jōlě 'dī 'bā āzī ālu la 'ba idé ru áma uru' 'bá gá ku fō.”

²⁵ Pétērō kí Yōhánā be mu íjō jōjā delé āzila íjō mgbā Úpí drī gá rī ūlūjā delé 'bo, gō kī dó vúlě Yĕrūsālēmŭ gá. Ī'bā kí gō agá 'dā, mu kí íjō ú'dí Úpí Yĕsŭ drī gá rī ūlū trū tōrōmĕ wĕwĕ rú Sāmāriyā gá 'dī kí agá sī.

Fílípō kí ágóbí angálépi Ītíyópīyā gá rī be

²⁶ Ū'dú ālu mālāyīkā Úpí Ādróná drī gá rī jō Fílípō nī, “Mí adru bábá mujó ándrālě ru gĕrī 'i'dólépi Yĕrūsālēmŭ gá mŭlépi kpere Gázā gá 'dā gá.” * ²⁷ Fílípō 'i'dó dó ācī mujó rá 'bo, íni 'dī ágóbí angálépi Ītíyópīyā gá la ĩ'di mu agá ĩ'didrīko gālě, ĩ'di ándrá vā 'bā āzī rulě rūrū, ĩrá 'dīpī úpí ūkú ru Ītíyópīyā gá rī pálě gá la, ágóbī angá ándrá Yĕrūsālēmŭ gá Ādrónā ĩnzīlě. ²⁸ ĩ'di 'bā ācĕ agá gārī ĩ'di āni kāyīnō 'bā selé nī rī sī 'dī gá 'dā, ri bŭkŭ nábī Īsáyā drī gá rī lālě. ²⁹ Úrīndí Ālá rī jō Fílípō ní, “Ímu adrulě gārī 'dā andre gá 'dāā āni rú.” ³⁰ Fílípō cĕ rá are ágóbí tá Ītíyópīyā rú 'dī la bŭkŭ nábī Īsáyā drī gá rī la agá, zī ĩ'di, “Ínī íjō míní lālě 'dī kí ífí rá yā?”

³¹ Ágóbí Ītíyópīyā rú 'dī umvi Fílípō ní, jō, “Má icó íjō 'dī 'bā ífí nīlě íngoní-íngoní ru 'bā āzī drī ífí la icé mání ku rī gá?” Umve dó sī Fílípō 'i amŭlě rilě ĩ'di bŭlŭ gá 'dāā. ³² Íjō bŭkŭ Ādróná drī ágóbí Ītíyópīyā rú rī 'bā lālě rī ándrá íni:

* 8:26 gĕrī 'dī mu ándrá āngŭ kōtōrō rú rī agá sī.

“Dụ kí ándrá ɪ'di agulé cécé kábílō agulé lile lĩlĩ rĩ 'bā áni,
 āzila 'dĩ kí ɪ'di cécé kábílō lile,
 ru tị nzĩlé ku rĩ 'bā áni.

33 Úfě ɪ'diní drĩnzá, úlì ɲjọ ɪ'didrĩ múké-múké ku.
 'Bá āzì ālu icólépi ɲjọ nzelépi drĩlẹ ɪ'didrĩ kí drĩ gá
 rá la 'dáyụ,
 ā'dusĩku ídri ɪ'didrĩ ỹnọkú gá 'dā rĩ āsĩ 'bo.” †

34 Āmbógó Ịtỳóp̄yā rú rĩ zì Fílíp̄ō 'i, “Ílū mání, nábĩ la ɲjọ 'dĩ jọ ɪ'di drĩ gá yā jōku 'bá āzì ndú la drĩ gá?” 35 'Dāá Fílíp̄ō 'i dó dó ɲjọ jolé ɲjọ tá Ādróná drĩ ɪ'di 'bā lālẹ rĩ drĩ gá, āzila ũlū ɲjọ mgbā Yēsũ drĩ gá rĩ. 36 ɪ'bā kí mụ agá gẽrĩ gá 'dā, ca kí āngū ỹyĩ trū la gá, āmbógó Ịtỳóp̄yā rú rĩ jọ, “Íyĩ āzì 'dĩ, ā'du icó fělé la má ịsụ bābũtízĩ ku rĩ gá nĩ?” [37 Fílíp̄ō jọ, “Mí icó bābũtízĩ ịsúlẹ rá ídri Yēsũ ā'ĩ ímí ásì pírí sĩ rĩ gá.” Āmbógó umvi má ā'ĩ dó rá Kúrísitō ɪ'di Ādróná Ngọp̄i 'i.] †

38 Atrĩ kǎyĩnō gārĩ selépi rĩ kí drĩ, fi kí Fílíp̄ō be ỹrĩ trá ỹyĩ agálẹ, 'dāá Fílíp̄ō fě ɪ'diní bābũtízĩ rá. 39 Kí mụ āfúlẹ ỹrĩ trá ỹyĩ agálẹ rĩ sĩ āmvé 'dölẹ 'bo, Úrindí Úpí drĩ 'dụ Fílíp̄ō 'i ũnì rá, āmbógó Ịtỳóp̄yā rú 'dā ndre ɪ'di ịdĩ ku, wó mụ ɪ'di 'bā ācĩ trū drĩ gá ǎyikō āmbógó íni la trū. 40 Fílíp̄ō mụ ru ịsúlẹ Āzótū gá, ɪ'di 'bā mụ agá, ri mụlé ɲjọ mgbā Yēsũ drĩ gá rĩ ũlū trū táwũnĩ āmbogo-āmbogo rĩ kí agá sĩ íni, íni kpere ɪ'di 'bā ca agá Kǎyĩsǎrĩyā gá.

† 8:33 Ísáyā 53:7-8 † 8:37 Vāsĩ 37 'i, Bībílíyā āzì Mündú tị sĩ rĩ 'bā kí vāsĩ rú ku, be la rá la 'bā kí ɪ'di “fũtĩ-nôtĩ” rú, ā'dusĩku ɪ'di ándrá búkũ Ādróná drĩ Gĩrĩkĩ tị sĩ ịdu drĩdrĩ rĩ kí agá 'dáyụ.

9

Sáwũlõ 'bã ásí ujjó rĩ
(*'Etánjá 22:6-16; 26:12-18*)

¹ Ụ'dụ 'dã kí sĩ Sáwũlõ 'bã drĩ adrujọ ũmbã ĩ'diní 'bá Yésũ ǎ'ĩlépi rá rĩ kí ụ'díjọ rĩ trũ ásí gá rĩ sĩ, mu átáló ǎmbógó ǎndânĩ rĩ rụ. ² Jọ 'bã ǎfě drĩ ĩ'diní wárágã mujó Dāmāsĩkíyã gá ǎngũ ǎdróná ĩnzĩjọ rĩ kí agã sĩ, 'bá tání ǎgọbị rú jọku ũkú ru Yésũ ǎ'ĩlépi rĩ kí rujọ ũkpó sĩ agujọ sujọ mǎbũsũ gá Yẹrũsǎlémũ gǎlé.

³ Sáwũlõ 'bã mu agã ǎni rú táwũnĩ Dāmāsĩkíyã drĩ gá 'dǎá, rũgbúgbú ǎcí imve angájọ 'bũ gǎlé ji ǎngũ ĩ'di andre gá 'dǎá trọkĩliri. ⁴ Sáwũlõ a'dé vũrũ, are ụ'dúkọ ǎzí ĩjọ jọ agá ĩ'diní, “Sáwũlõ! Sáwũlõ! Mi ǎma ĩcõcõnjǎ ĩni ǎ'du ĩjọ sĩ yǎ?”

⁵ Sáwũlõ zị, “Mi ǎ'di 'i, Úpí?” Ụ'dúkọ umvi, “Ma Yésũ mĩ ĩcõcõnjǎlé rĩ 'i. ⁶ Wó be la ínga, ímu táwũnĩ agǎlé, ǎngũ mání sĩ mujọ lũjọ la míní mi mu ǎ'du idélé yǎ rĩ gá.”

⁷ 'Bá tá be acĩlépi Sáwũlõ abe 'dĩ tu kí pá ĩjọ jọnjǎ kóru, are kí ụ'dúkọ 'dǎ rá, wó ndre kí 'bá ǎzí ífí ǎlu ku. ⁸ 'Dǎá Sáwũlõ angá vũrũlé nzĩ ru mĩfĩ, wó ndre ǎngũ gẹrĩ sĩ ku, ǎ'dusĩku mĩfĩ la ǎsǎ cí. 'Bá tá mulépi ĩ'di be 'dĩ rụ kí ĩ'di drĩ gá drĩ gá agulé Dāmāsĩkíyã gǎlé. ⁹ Dāmāsĩkíyã gá 'dǎá Sáwũlõ u'á ụ'dụ na ndre ǎngũ ku, na ǎko ǎzí ku, mvu vǎ ǎko ǎzí ku ĩndĩ.

¹⁰ 'Bá Yésũ ǎ'ĩlépi rá la ǎndrá Dāmāsĩkíyã gá 'dǎá cí rụ la ǎnǎnáyǎ 'i. ĩjọ ǎzí ícétánjá ru la i'da ǎndrá ru ĩ'diní, ala gá Úpí Yésũ umve ĩ'di, “ǎnǎnáyǎ!” ǎnǎnáyǎ umvi, “Ma 'dõnu, Úpí.”

¹¹ Úpí Yésũ jọ ĩ'diní, “Mí itú mi bábá, ímu gẹrĩ umvelé Kpĩ 'dǎ agá, jọ Yũdǎsĩ drĩ agá, ízi 'bá angǎlépi Tǎrǎsĩsĩ gá umvelé Sáwũlõ 'i rĩ 'i. ĩ'di ǎdróná zị. ¹² ǎzĩla ǎfě ndre

ícé tánjá ru ágóbí āzǐ umvelé Ānānǐyā 'i rī 'bā amú agá jó agá 'dōlé, drī tǐ agá ī'di drī gá 'bā ndre sī āngū ĩdǐ.”

¹³ Ānānǐyā umvi, “Úpí, ũ'bí nze kí mání ĩjó ágóbí 'dǐ drī gá rá āzǐla ĩjó ũnzíríkānā ī'dǐ 'bā idélé 'bá ālá mídrǐ Yēřúsālēmū gá 'dǐ 'ba rú rī kí drī gá ĩndǐ. ¹⁴ Āzǐla amú vā ũkpō ātalo āmbogo 'dā 'badrī sī Dāmāsīkǐyā gá 'dōlé amújó 'bá ími rú umvelépi rī kí rujó cí.” ¹⁵ Wó Úpí Yēsū jō ī'diní, “Ímu, ā'dusīku ī'di mā ānájó ũpígónjá mání pēlé ĩjó mádrǐ kí ujǐlépi 'bá Yāhúdǐ rú ku rī 'baní, ũpi 'baní āzǐla 'bá ĩsǐrayǐlǐ gá 'dǐ 'baní rī 'i. ¹⁶ Āzǐla ma vā mu ĩjó ī'di 'bā sī mujó ũcōgō ĩsújó ĩjó má drī ũlūnjá sī rī kí 'idalé ī'diní rá.”

¹⁷ 'Dāá Ānānǐyā mu rá, fi Sávũlō drī gálé, tǐ drǐ Sávũlō drī gá jō, “Má ádrǐpǐ Sávũlō, Úpí Yēsū ándrá ru 'idalépi míní gēřǐ gálé míní amújó 'dōlé rī sī, rī āpē áma tǐ íni la mi sī āngū ndre ĩdǐ, āzǐla Úrǐndǐ Ālá rī 'bā ga sī ími agá tré benī.” ¹⁸ Čotǐ āko āzǐ a'dé Sávũlō mǐfǐ agálé cécé ũgórókó'bō āni, 'dā ndre dó āngū ĩdǐ rá. Tu pá urugá sī bābũtǐzǐ ĩsújó. ¹⁹ Sávũlō la mu íná nalé 'bo, ĩsú ũkpō ú'dí ru.

Sávũlō 'bā ĩjó ũlūjó Dāmāsīkǐyā gá rī

Sávũlō u'á ũ'dú were 'bá Yēsū ā'ǐlépi rá 'dǐ 'ba abe Dāmāsīkǐyā gá 'dāá. ²⁰ Mu dó pǐřǐ ĩjó ũlūlé āngū Ādrónjá ĩnzǐjō rī kí agá jójó la, Yēsū ī'di Ādrónjá Ngópǐ 'i.

²¹ 'Bá ĩjó 'dǐ arelépi rá 'dǐ u'á kí ũsũtánjá sī, āzǐla jō kí, “Ágóbí 'dǐ adru ándrá Yēřúsālēmū gálé 'bá kí ũ'dǐlépi rú Yēsū 'dǐ umvenjá sī rī 'i ku yā? Amú vā íní ngá ĩjó ī'di āni ālu 'bá kí trajó agujó mābúsū gá 'bá ātalo āmbogo rī kí drǐlé gá rī gá ku yā? Wó uja ru íni la ā'du sī?”

²² Wó 'dāá ĩjó Sávũlō 'bā jolé rī acá kí ũkpō trū, āzǐla 'bá Yāhúdǐ rú Dāmāsīkǐyā gá 'dǐ icó kí ī'di umvilé ku,

ã'dusiku íjọ́ ɪ'di 'bã jọlé Yẹ̀sũ ɪ'di Kúrísitō 'i rĩ 'da ru mgbọ́ rú Yẹ̀sũ ɪ'di Ǽdróná 'bã tị ǻpělé ǻma pajó rĩ 'i.

Sáwũlõ 'bã ru apájó 'bá Yǻhũdĩ́ rú rĩ kí drí́ gá rĩ

²³ Ụ'dú wěwě́ rú 'dĩ́ kí vúlé gá, 'bá Yǻhũdĩ́ rú 'dĩ́ rĩ kí ru tralé ǻlu íjọ́ itújó sĩ Sáwũlṍ mbájó 'dijó rá. ²⁴ Wó 'bá ǻzí lũ Sáwũlṍ ní íjọ́ itúlé ɪ'di ɯru 'bá gá 'dĩ́ kí rá. Ítú́ kí íní be 'bá 'dĩ́ rĩ kí ɪ'di tēlé 'dìlẹ́ jọ́ tị bōrō táwũnĩ́ celẹ́pí cĩ rĩ drí́ gá rĩ kí agá.

²⁵ Wó íní ǻzí ǻlu 'bá íjọ́ ɪ'didrĩ́ ǻ'ílẹ́pí rá rĩ 'dụ́ kí ɪ'di gúfá sĩ mụlé sulé dẹ́rísǻ bōrō agá rĩ gá sĩ ǻmvelé apá dó sĩ rá.

²⁶ Sáwũlṍ mụ Yẹ̀rũsǻlẹ́mṹ gá ǻ'ibĩjọ́ ru icíjọ́ 'bá Yẹ̀sũ ǻ'ílẹ́pí rá 'dĩ́ abe pǻlé wěwě́ rú, wó 'bá Yẹ̀sũ ǻ'ílẹ́pí rá 'dĩ́ ǻ'ĩ́ kí ɪ'di ɪ'ĩbǻ ǻzí ru ku, ǻzĩla idé kí dó vǻ ɪ'di sĩ ǻrĩ́ sĩ.

²⁷ Wó Bǻrǻnǻbǻ amụ́ Sáwũlṍ ǻzǻ kolé ɪ'di agujọ́ ǻpịgọ́na 'ba rǻlẹ́ lújọ́ la ɪ'baní Sáwũlṍ ndre Úpí Yẹ̀sṹ 'i gẹ́rĩ́ gá, ǻzĩla Úpí jọ́ íjọ́ ɪ'di be rá. Nze vǻ ɪ'baní íjọ́ Sáwũlṍ 'bã íjọ́ ǻlújọ́ ǻrĩ́ kóru Yẹ̀sṹ drí́ gá Dǻmǻsĩ́kĩyǻ́ gá 'dǻá rĩ 'i.

²⁸ ǻzĩla Sáwũlṍ u'á dó sĩ ǻpịgọ́nǻ abe, ací Yẹ̀rũsǻlẹ́mṹ agá pírí íjọ́ ǻlũ trũ ǻrĩ́ kóru Úpí Yẹ̀sṹ drí́ gá. ²⁹ Rí vǻ ǻgátǻ galé 'bá Yǻhũdĩ́́ rú Gĩrĩkĩ́ tị jọlépí rĩ abe, mbǻ kí tí vǻ ɪ'di 'dìlẹ́ rá. ³⁰ 'Bá Yẹ̀sṹ ǻ'ílẹ́pí rá 'dĩ́ kí mụ́ íjọ́ 'dĩ́ ịsúlẹ́ 'bo, 'dụ́ kí Sáwũlṍ agulẹ́ Kǻyĩsǻrĩyǻ́ gá tị la pẹ́jọ́ Tǻrǻsĩ́sĩ́ gá.

³¹ 'Dǻ 'bã vúlé gá 'bá Yẹ̀sṹ ǻ'ílẹ́pí rá Yũdĩ́yǻ́ gá, Gǻlĩlĩ́́ gá ǻzĩla Sǻmǻrĩyǻ́ gá 'dĩ́ ɪcōcōnǻ́ kí ku, ịsú́ kí dó sĩ ǻsí ịgbẹ́. Kí kǻlǻfe tų ǻsí ǻn̄mĩnǻ́ Úrĩndí ǻlǻ́ rĩ drí́ gá rĩ sĩ ɪ'ĩbǻ́ kí Úpí Yẹ̀sṹ ní ǻzí ngajọ́ rĩ sĩ.

Pétěrō 'bã adrujọ́ ǻngṹ Lũdǻ́ gá ǻzĩla Yópǻ́ gá rĩ

³² Pétěrṓ 'bã ací́ agá ǻngṹ pírí gá, ụ'dú́ ǻlu mụ́ drí́ fúlẹ́ 'bá ǻlǻ́ u'ǻlẹ́pí Lũdǻ́ gá 'dĩ́ 'ba abe. ³³ 'Dǻá ịsụ́ ǻgóbí́

āzi u'álépi gbóló sí ílí ārō ācá sī pá kóru umvelé Āyīnéyā 'i. ³⁴ Pétērō jọ Āyīnéyā ní, “Yésũ Kúrísītō adrí mí alá ru 'bo, mí angá ụrụgá, í'dụ mī bírĩsĩ 'i.” Cọtị Āyīnéyā angá ụrụgá. ³⁵ 'Bá pírí u'álépi Lúdā gá āzıla Sārónĩ gá 'dāá rĩ ndre kí Āyīnéyā 'bā ácíná rá, cọtị ā'ĩ kí Yésũ Úpí kí palépi rĩ rú rá.

³⁶ Yópā gá 'dāá ũkú āzi ándrá Yésũ ā'ílépi rá la cí rú la Tā'bítā 'i, * ũkú Yésũ ā'ílépi rá la, ri sáwā 'ĩ'didrĩ kí izalé Íjọ múké idéjọ āzıla 'bá lēmērí rĩ kí āzā kojó. ³⁷ Sáwā 'dā agá 'dāá āyánĩ ru 'ĩ'di uja drālé rá. 'Bá ũjĩ kí āvũ la āzıla agụ kí 'bālé gōrófā agá ụrụgálé 'ĩ'di ịsĩnā tējó. ³⁸ Āngū Yópā 'i rĩ ándrá Lúdā andre gá 'dāá āni rú, 'bo 'bá Yésũ ā'ílépi rá 'dĩ kí mụ Íjọ 'dĩ arelé Pétērō 'ĩ'di Lúdā gá íni, pē kí āgọbị kí tị ịrĩ Íjọ Tā'bítā drā rá rĩ trũ māmálá 'bājó 'ĩ'di drĩlẹ gá, “Mí amụ gbōrú āma rú 'dōlé.”

³⁹ Pétērō angá amúlé 'bá 'dĩ abe. 'ĩ'di mụ acalé 'bo, agụ kí 'ĩ'di gōrófā agalé, ũkú āwụzị rú rĩ atrá kí ru 'ĩ'di andre gá áwánā trũ jọ āvũ 'bājó rĩ agá. ũkú 'dĩ kí dī Pétērō ní sātī āzıla kótī ándrá Tā'bítā 'bā sōlé rĩ kí 'da sī. ⁴⁰ Pétērō iyá kí jọ agalé rĩ sī āmvé, tị ājā vũrú zị Ādróná, 'ĩ'di mụ zilé la 'bo uja tị āvũ rúlé jọ, “Tā'bítā, mí angá ụrụgá!” ũkú 'dĩ nzị ru mịfị, 'ĩ'di mụ Pétērō ndrelé 'bo uja rilé rĩ rĩ. ⁴¹ Pétērō se ru āni rú ịjū drị āzā la kojó 'ĩ'di ingajó. Umve 'bá Yésũ ā'ílépi rá 'dĩ kí ũkú āwụzị rú 'dĩ kí abe amújó 'ĩ'di fējó 'ĩ'badrị ídri rú. ⁴² Íjọ 'dĩ ací āngū Yópā drị agá sī pírí 'bá wēwē rú uja kī sī ásị Yésũ ā'ijó 'bá kí palépi rĩ rú. ⁴³ 'Dĩ gá 'dā, Pétērō 'u'á Sīmōnĩ gọbéré idélépi rĩ drịko gá Yópā gá 'dāá ụ'dụ āzo rú.

* 9:36 Gĩrĩkĩ tị sī ála 'ĩ'di umve Dōrōkásĩ 'i.

10

Kũrũnálóyõ kí Pétěrõ be

¹ Ágóbí ází ándrá cí u'álépi Kãyísariyã gá rú la Kũrũnálóyõ 'i, i'di ásikárí túrú álu Rùmĩ drĩ kí 'bã ámbógó. * ² I'di ándrá 'bá Rùmĩ rú Ādrónjá rulépi 'bá i'didri abe ambamba la, ri vâ 'bá ándrá Yãhúdĩ rú lēmēri rĩ kí āzã kolé, i'di vâ Ādrónjá zì agá ú'dú píri. ³ Ūgũgõ sáwã úrômĩ ĩtǒlǒnjá sī ndre ándrá mālāyíkã Ādrónjá drĩ ícétánjá agã sī ĩjǒ jǒ agá i'di be, umve i'di, “Kũrũnálóyõ!”

⁴ Su mifí drĩ la gá ũrĩ trũ umvi, “Úpí, ako ã'du?” Mālāyíkã umvi, “Ādrónjá u'á āyikō sī, ã'dusiku ã'ítánjá mí i'di ã'ĩjǒ āzila ako mĩ fělé 'bá lēmēri Yãhúdĩ rú rĩ 'banĩ rĩ ca kí i'di rúlé rá, i'di dó sī bábá ími umvijó. ⁵ Āzila ú'dĩ'da ípě 'bá ází kí tì mụlé ágóbí Sĩmónĩ Pétěrõ rĩ umvelé āngũ Yópã gá. ⁶ Mụ ãmụ ru ágóbí gǒbéré idélépi umvelé Sĩmónĩ 'i, lícǒ trũ ãni rú la mĩrĩ tì gá rĩ drĩko gá i'di amụ míní ĩjǒ patánjá drĩ lūlé.” ⁷ Mālāyíkã la mụ mụlé 'bo, Kũrũnálóyõ umve 'bá ází ngalépi i'didri la kí ĩrĩ, ala gá ásikárí ãzí ngalépi 'dãá Ādrónjá rulépi ambamba la ázi álu. ⁸ Nze i'banĩ ĩjǒ ru idélépi 'dĩ kí vú, uja dó kí tì pělé Yópã gá.

⁹ Drũsĩ i'banĩ acá agá ãni rú Yópã gá sáwã áziyá gá 'dĩ, Pétěrõ mụ tǔlé jó drĩ gá Ādrónjá zìlé. ¹⁰ Ābíri ndě i'di rá, lě tí ako ází nalé, 'dĩ sī íná la drĩ a'dí agá a'dĩ ndre ícétánjá ázi. ¹¹ Ndre ala gá 'bũ tì nzĩ ru mgbǒ, ndre vâ ako ázi cécé bǒngó ũgĩlé kónã la sụ rĩ kí agá a'belé vũrú 'dǒlé rĩ 'bã áni la. ¹² Ala gá 'dãá ãnãkpá ũví ndú-ndú lělé úna kí ku 'dĩ kí píri cí; ako āgálépi 'a drĩ sī āzila ārínjá ungalépi ụrụgã sī 'dĩ kī trũ. ¹³ Ū'dúkǒ angá ala gálé jǒ, “Ínga ụrụgá, Pétěrõ,

* 10:1 I'di ándrá ámbógó ru ásikárí 'bá Rùmĩ rú rĩ 'bã ãni umvelé “Ásikárí Ítālĩ 'badrĩ rĩ 'badrĩ 'i.”

mí ʋlí āko 'dī kí āzila ina kí rá.” ¹⁴ Wó Pétěrō umvi, “Yʋ, Úpí, āna jō drī āko āzī āndí ru la ku.” ¹⁵ 'Dāá are vā ú'dú'kó 'dī 'bũ gálé ɪdí, “Ādróná drī jō la āko 'dī míní múké, lě ɪjō ũnzí rī gá ku.” ¹⁶ ɪjō 'dī idé kí ru íni pālékó na, 'dāá ú'du dó āko bōngó áni 'dī 'bũ gálé vúlé.

¹⁷ Pétěrō 'bā drī ɪjō ɪ'di 'bā ndrelé 'dī ífí ndrũ agá 'dā, ndre 'bā Kũrũnáló ʋ 'bā tị āpēlé 'dī kí pá tu agá Sɪmónĩ drī jō tị gá 'dāá. ¹⁸ 'Dāá zị kí, “Āmú āzī rú sī umvelé Sɪmónĩ Pétěrō 'i rī 'dā cí yā?”

¹⁹ Pétěrō drī ɪ'di 'bā ɪjō 'dī ífí ũrā agá, Úrínđi jō ɪ'diní, “Mí are! 'Bā āgōbị rú la kí na kí ími ndrũ. ²⁰ Mí así vũrú ími itúlé bábá, ɪgā jō mụlé 'bā āmíyóná ru 'dī 'bā abe ku, ā'dusiku má āpē kí tị ma 'i.” ²¹ Cọtị Pétěrō así vũrú jō āgōbị 'dā 'baní, “Ma bāsī ágóbị ɪmi ndrũlé rī 'i, ɪmi amú ā'du ɪjō sī?”

²² Āgōbị na 'dā umvi kí, “Āmbógó Kũrũnáló ʋ āsíkārī Rũmĩ gá rī āpē āma tị nĩ. ɪ'di 'bā āzī Ādróná rulépi rũrũ vā 'bā múké, āzila 'bā Yāhúdĩ rú 'dī 'bā kí rulé rũrũ íni la. Mālāyikā ālá Ādróná drī jō ɪjō ɪ'di be, jō 'bā umve mi 'i ɪ'didrī kogálé, ɪ'di sī ɪjō mī mụlé jolé ɪ'diní rī are.” ²³ Pétěrō 'bā māmálá a'í āgōbị na 'dā kí ú'dú kojó 'dāá.

Pétěrō 'bā adrujọ Kũrũnáló ʋ drī jọ agá rī

Ū'bútị āzī rī sī Pétěrō itú ru bábá mụjọ ɪ'ba abe, āzila 'bā Yésũ ā'ɪlépi rá Yópā gá 'dā āzī rī mụ kí ɪndĩ. ²⁴ Drũsĩ íni ca kí ɪlícọ Kũrũnáló ʋ drī ɪ'di 'bā sī ɪ'di tējó 'bā ɪ'didrī kí abe āzila ɪ'di 'bā wõrĩka umvelé umve-umve rī abe Kāyīsárīyā gá 'dāá. ²⁵ Pétěrō 'bā lě agá fi agá jọ agálé 'dī gá 'dī, Kũrũnáló ʋ ʋfũ kí drī ɪ'di be, 'be ru pálé la gá 'dāá vũrú ɪ'di ɪnzjọ. ²⁶ Pétěrō fē ɪ'diní angálé ʋrũgá jō, “Ítu pá ʋrũgá, Kũrũnáló ʋ, ma mâ ngá lú 'bā cécé mí áni.” ²⁷ Pétěrō mụ kí ɪjọ jō trũ Kũrũnáló ʋ be kpere

ĩ'baní ca agá jó 'bá 'baní ru trajó wěwě rú rĩ agálé. ²⁸ JỌ
 ĩ'baní, “Ĩmi pírí nĩ kí rá ázítánjá āmadrĩ 'bá Yāhúdĩ rú rĩ
 drĩ dīnĩ drĩ ā'ĩ āmaní u'ájó súrú ndú 'bá Yāhúdĩ rú ku
 'dĩ abe vā adrujó āmú ru ĩ'badrĩko gá āndrũ 'dĩ 'bā áni ku.
 Wó Ādróná jọ mání, lě má umve 'bá āzĩ āluṅá la mērọ' 'bá
 ru jọku āndĩ ru ĩni ku. ²⁹ Bāsĩ gápi mā amújó kpĩlo gbōrú
 míní 'bá tị pějó má rú 'bo rĩ sī 'dĩ. Ázị dó mi 'i, ípě 'bá kí
 tị má rùlě ā'du ĩjó sī?”

³⁰ Kūrũnálóyọ umvi ĩ'diní, “Alị ú'dú na 'bo, ándrá
 cécé sáwā úrômĩ sī āndrũ 'dĩ 'bā áni, ma Ādróná zị agá
 ĩtọlọṅá sī mádrĩ jó agá, rũgbúbú ándre 'bá āzĩ bōngó
 sùlẹpi imvesílílí la pā tu agá áma drĩlẹ gá 'dāá. ³¹ JỌ mání,
 ‘Kūrũnálóyọ! Ādróná are zítánjá mídrĩ rá āzĩla ndre vā
 āzākoma míní fělě 'bá 'baní rĩ kí rá, āvĩ ĩjó kí drĩ gá ku.’
³² JỌ vā mání, ‘Ípě 'bá āzĩ tị mụlẹ Yópā gá ágóbí umvelé
 Sĩmónĩ Pétěrō 'i rĩ rú, ĩ'di āmú ágóbí góbẹrẹ idélẹpi
 umvelé Sĩmónĩ 'i rĩ drĩko gá mĩrĩ tị gá 'dā.’ ³³ 'Dĩ gá 'dā
 ápě 'bá tị mí rùlẹ cọtị mí idé vā múké amújó. Ú'dĩ'da
 āma dó pírí Ādróná drĩlẹ gá 'dā ĩjó Úpí 'bā azilẹ ĩmi tị gá
 rĩ arejó.”

Pétěrō jọ ĩjó 'bá Yāhúdĩ rú ku rĩ 'baní

³⁴ Pétěrō ĩ'dó ĩjó jọlẹ, jọ, “Ánĩ dó rá āndá Ādróná uya
 'bá kí uya-uyā ku. ³⁵ Súrú wěwě rú 'dĩ kí agá 'dā, ā'ĩ 'bá
 ĩ'di rú ịcúlẹpi āzĩla 'bá ĩjó mgbā ngalẹpi rĩ kí rá. ³⁶ ĩmi are
 ándrá ĩjó mgbā Ādróná 'bā tị āpělẹ 'bá Ịsırayılĩ rú rĩ 'baní
 ásı ịgbẹ Ādróná drĩ ajílẹpi Yésũ Kúrısıtō Úpı ru súrú pírı
 'banı rı rı sı rı rá. ³⁷ ĩmi are ĩjó Yésũ 'bā idélẹ ĩ'dójó Gálılĩ
 gá āngũ Yũdíyā drĩ gá sáwā Yōhánā 'bā ĩjó bābũtızĩ drĩ
 ũlũjó rĩ 'bā ũngúkú gá rı rá. ³⁸ ĩnĩ vā ĩjó Yésũ 'bá Nāzēretĩ
 rú Ādróná 'bā adrujó ĩ'di be, ĩ'di vā Úrındı Álá rı ũsũjó drĩ

la gá, ũkpõ trũ, ac̣ḷépi íjõ múké idé trũ, āzila 'bá Sītánĩ 'bā umbélé cí 'dĩ kí adríjõ rá rĩ rá.

³⁹ “Āma ũpígõṅá ru 'dĩ kí dó sī pírí íjõ ĩ'di 'bā ngalé āngũ 'bá Yāhūdĩ rú rĩ 'badrĩ agá āzila Yĕrūsālēmũ agá 'dĩ 'bā sādínĩ rú. 'Dā 'bā ũngúkú gá, ipa kí ĩ'di mūsālá 'bā sí gá. ⁴⁰ Wó ụ'dụ na Yĕsũ 'bā drājõ 'bo rĩ 'bā ũngúkú gá, Ādróná inga ĩ'di ídri, i'da ru ú'dí ru ⁴¹ adru 'bá pírí 'banĩ la ku, wó lú 'bá ándrá íjõ ĩ'didrĩ ndrelépi cé, Ādróná 'bā ándrá pĕlé 'bo 'dĩ 'banĩ, āma ándrá āko nalépi āzila mvulépi ĩ'di trũ sáwā ĩ'di 'bā angájõ drā agá rĩ sī 'bo rĩ kí. ⁴² Āzila azi āmaní íjõ ĩ'didrĩ ĩndũ nzejõ 'bá 'banĩ i'dajõ la 'i bāsĩ 'bá Ādróná 'bā tĩ āpĕlé, íjõ líjõ 'bá ídri rĩ kí drĩ gá 'bá ũdrālépi rá rĩ abe rĩ 'i. ⁴³ Nābīya pírí ũlũ kí íjõ ĩ'di drĩ gá, jõ kí, 'bá pírí ĩ'di ā'ílĕpi rá rĩ ála íjõ ũnzĩ ĩ'didrĩ kí trũ rá ũkpõ rú ĩ'didrĩ gá rĩ sí.”

Úrindí Ālá rĩ 'bā asíjõ 'bá Yāhūdĩ rú ku rĩ kí drĩ gá rĩ

⁴⁴ Pétĕrõ 'bā drĩ íjõ jõ agá jõjõ 'dĩ gá 'dĩ, Úrindí Ālá rĩ asĩ vũrũ 'dólé 'bá tá íjõ ĩ'didrĩ arelépi 'dĩ kí drĩ gá. ⁴⁵ 'Bá Yāhūdĩ rú ĩtārālé rá Yĕsũ ā'ílĕpi rá angálĕpi Yópā gá Pétĕrõ be 'dĩ acá kí ũsũtáná sī, ā'dusiku Ādróná 'bā fĕtáná ĩ'di āni Úrindí Ālá rĩ āsũjõ vā 'bá Yāhūdĩ rú ku 'dĩ kí drĩ gá ĩndĩ rĩ sī. ⁴⁶ 'Dĩ fĕ i'dó kí íjõ jolé tĩ ndú-ndú sī Ādrónā ĩcũṅā trũ cõtĩ Pétĕrõ jõ, ⁴⁷ “'Bá 'dĩ ĩsũ kí Úrindí Ālá rĩ 'bo, cécé ándrá āmaní ĩsũlé rĩ 'bā áni. 'Dā 'bá āzĩ icó dó kí ugalé úmgbé bābũtĩzĩ ĩsũjõ ĩyĩ sī la ku.” ⁴⁸ 'Dā 'bā ũngúkú gá, fĕ dó ĩ'baní bābũtĩzĩ rú Yĕsũ Kúrísitõ drĩ gá rĩ sī. 'Bá 'dāá 'dĩ zĩ kí Pétĕrõ 'i u'ájõ ĩ'ba abe ụ'dụ were rú ĩdí.

11

Íjõ Pétĕrõ 'bā vú nzelé rĩ

¹ Ẫpigõṇa Yésũ drĩ 'dĩ kí, 'bá Yũdíyã gá ã'ĩtánâ trũ 'dĩ abe, are kí 'bá Yãhũdĩ rú ku rĩ ã'ĩ kí Ìjõ Ádrónjá drĩ rĩ rá. ² Wó Pétěrõ la mu gólé vúlé Yẽrũsãlẽmũ gá 'bo, 'bá Yãhũdĩ rú ru ìtãrãlépi rá Yésũ ã'ĩlépi lã'bĩ'ĩ'badrĩ Yãhũdĩ drĩ drĩ sĩ adrujó kí drĩ gá cí 'dĩ inzã kí ì'di drĩ, jõ kí, ³ “Ífi 'bá ãzí 'bá Yãhũdĩ rú ku la 'badrĩ jó agá, ãzĩla mí uja ínã nalé ì'ba abe.”

⁴ 'Dãã Pétěrõ nze ì'ba ní Ìjõ ru idélépi 'dĩ kí vú píri ì'ba ní ru idéjõ 'dã 'bã áni. ⁵ “Ú'dũ ãlu Yópã gá mání Ádrónjá ã'ĩ agá, ícétánjá ãzí ì'da ru mání, ándre ãko ãzí cécé bõngó ùgĩlé kónã la su asĩ agá angájõ 'bũ gálé má rú 'dõlé. ⁶ Ma mu ala ndrelé, ándre ãko gbětĩ ndú-ndú lélé úna kí ku ù'bĩ ãnãkpá ásé agá rĩ kí, ãko ãgãlépi kũbũdrĩ sĩ rĩ kí ãzĩla ãriṇa 'bũ gá kí abe. ⁷ ãzĩla má are ú'dúkõ Ìjõ jõ agá, ‘Ínga urugá, Pétěrõ, mí ulĩ ãko 'dĩ kí, ãzĩla ínã kí rá.’ ⁸ Má umvi, ‘Yũ Úpĩ ãndã, ãko ãzí ãndĩ ru jõku ùnzĩkãná la fi áma tĩ gá ku.’ ⁹ Wó má are vã ú'dúkõ 'dĩ 'bũ gálé Ìdĩ, ‘Ádrónjá drĩ jõ la ãko 'dĩ míní múké, lẽ Ìjõ ùnzĩ rĩ gá ku.’ ¹⁰ 'Dĩ idé ru ùgũgõ pãlé na 'dĩpĩ 'dĩ sĩ sãwã ãko 'dĩ ãzĩla Ìjõ ala gá 'dĩ kí úse drĩ kí 'bũ gálé ku rú.

¹¹ “Cõtĩ ãgõbĩ na tĩ ãpẽlé angájõ Kãyĩsãrĩyã gá la acã kí jó mã sĩ u'ájõ rĩ agá cí. ¹² Úrĩndĩ Ālá rĩ lũ mání mujó ì'ba abe, ãzĩla ùrĩ 'bã ru jõ ma ì'bã kí adrujó ãmíyõṇã rĩ sĩ ku. Ámu mã ádrĩpĩka ázĩyã angálépi Yópã gá 'dã cí 'dĩ kí abe, ú'dũ ãzí rĩ sĩ ãma acã ágõbĩ tá 'bã tĩ ãpẽlépi ãma rú rĩ drĩko gá. ¹³ Ùlũ ãmaní Ìjõ mãlãyĩkã 'bã ru ì'dajõ ì'dinĩ, ãzĩla nze Ìjõ mãlãyĩkã 'bã jolé ì'dinĩ rĩ kí vú, ‘Ípẽ 'bã ãzí kí tĩ Yópã gá muélé ágõbĩ umvelé Sĩmõnĩ Pétěrõ 'i rĩ rú. ¹⁴ Ì'di míní, mi 'i, ãzĩla 'bã píri mídrĩko gá 'dĩ kí ru pa íngoní-íngoní ru yã rĩ lũ rá!’ ¹⁵ Ma dó mu ì'dólé ì'baní Ìjõ jolé 'bo, Úrĩndĩ Ālá rĩ asĩ kí drĩ gá cécé ì'di 'bã a'déjõ ãma drĩ gá ú'dũ drĩdrĩ rĩ sĩ rĩ 'bã áni. ¹⁶ Ìjõ ándrá

Úpí Yésũ 'bã jolé ãmaní rĩ agá mánî, 'Yõhánã fẽ ándrá bábũtízĩ ìyĩ sĩ, wó ála mu ìminí bábũtízĩ fẽ lé Úrindí Ālá rĩ sĩ.† 17 Wó Ādróná drĩ ĩ'baní Úrindí Ālá ãlu 'dĩ fẽ ãmaní ĩ'ba abe ã'itáná Úpí Yésũ Kúrísitõ agá rĩ sĩ, ma dó ã'di 'lĩ jójó Ādróná drĩ drĩ utojójó?"

18 'Bá kí mu arelé la 'dĩ 'bã áni 'bo, jójó 'dã umvi ágátã ĩ'badrĩ kí pírí, i'dó kí Ādróná icúlé jọ kí, "Ādróná fẽ vã drĩlémgbọ 'bá Yãhúdĩ rú ku 'dĩ 'baní ásĩ ujajó ùnzikãná a'bejé ídri ukólépi ku rĩ isújó."

'Bá Yésũ ã'ìlépi rá Ānĩtíyókĩ gá rĩ kí

19 'Bá Yésũ ã'ìlépi rá ándrá apalépi angájó Yẽrúsálémũ gá itú kí icõcõnjójó 'dĩ sĩ Sítéfünõ drã 'bo rĩ vúlé gá rĩ, iré kí kpere Fõyínísíya gá, Kũpórõ gá ãzĩla Ānĩtíyókĩ Sírĩyã gá rĩ gá, ùlũ kí jójó mgbã Yésũ drĩ gá rĩ 'lĩ, lú 'bá Yãhúdĩ rú 'dĩ 'baní á'dũsĩ. 20 Wó ìni 'dĩ 'bã ãzĩ Yésũ ã'ìlépi rá angalépi Kũpórõ gá ãzĩla Kũrénĩ gá rĩ mu kí Ānĩtíyókĩ gá kí iréjójó Yẽrúsálémũ gálé rĩ sĩ i'dó kí jójó mgbã ùlülé 'bá Yãhúdĩ rú ku 'dĩ 'baní Úpí Yésũ drĩ gá. 21 Ûkpõ Ādróná drĩ gá rĩ ĩ'bã abe cí, ãzĩla ù'bĩ Ādróná ã'ìlépi rá rĩ 'bã kãlãfe tu urugá.

22 Itú 'bá Yésũ ã'ìlépi rá Yẽrúsálémũ gá rĩ kí mu ã'du idé ru nĩ yã rĩ arelé 'bo, pẽ kí Bãrãnába tĩ Ānĩtíyókĩ gá. 23 ĩ'di mu acalé 'bo, ndre jójó Ādróná 'bã idélé lêtáná ĩ'didrĩ uyanã kóru rĩ sĩ 'dĩ kí, ãyikõ fu dó ĩ'di rá, ãzĩla imbã 'bá Yésũ ã'ìlépi rá 'dĩ kí ásĩ jójó la lẽ 'bã u'á kí jójó mgbã rĩ sĩ Yésũ uru'ba gá. 24 Bãrãnába ĩ'di ándrá 'bã ãlá, galépi tré Úrindí Ālá rĩ sĩ, ãzĩla ĩ'di 'bã ãzĩ ã'itáná agá ùkpõmgboroto ìni la. Wó ãjĩ 'bã ù'bĩ kí Yésũ rú.

25 Cõtĩ Bãrãnába mu dó Sãwũlõ ndrũ trũ Tãrãsíşĩ gá. 26 ĩ'di mu Sãwũlõ isúlé 'bo, agũ ĩ'di Ānĩtíyókĩ gá. Ílĩ ãlu

† 11:16 'Etáná 1:5

pírí ri kí drĭ fųlé kĕnĭsĕ 'dĕĕ rĭ kĭ trŭ ĕzĭla imbĕ kí 'bĕ 'dĕĕ rĭ kĭ. (ĭ'di ĕndrĕ Ānĭtĭyŏkĭ gĕ ĭ'banĭ 'bĕ Yĕsŭ ĕ'ĭlĕpi rĕ rĭ kí umvejŏ Kŭrĭsĭtĭyĕnĭ rŭ rĭ.) ²⁷ Sĕwĕ 'dĭ ĕgĕ, nĕbĭyĕ ĕzĭ mŭ kí ĕngĕjŏ Yĕrŭsĕlĕmŭ gĕ rĭ sĭ mŭjŏ Ānĭtĭyŏkĭ gĕ. ²⁸ ĭ'ba ĕzĭ ĕlu umvelĕ Āgĕbĕ 'i rĭ tu pĕ urŭgĕ, ĕzĭla Ũrĭndĭ Ālĕ rĭ i'da ĭ'dinĭ, ĕce werĕnĕ ru rĭlĕ la mŭ a'dĕlĕ ũnŏkŭ drĭ gĕ rĕ. (ĭjŏ 'dĭ idĕ ru ĕyi Kĭlĕwŭdĭyĕ 'bĕ ĕdrŭjŏ ũpĭ ru rĭ sĭ.) ²⁹ 'Bĕ Yĕsŭ ĕ'ĭlĕpi rĕ rĭ jŏ kí ĭjŏ kí drĭdrĭnĭ gĕ ĕko cĭcĭ rĭ kí fĕjŏ nĕnĕ sĭ 'bĕ Yĕsŭ ĕ'ĭlĕpi rĕ Yŭdĭyĕ gĕ rĭ kí ĕzĕ kojŏ. ³⁰ Idĕ kí ĭjŏ 'dĭ 'i ĕzĭla pĕ kí Sĕwŭlŏ kí tĭ Bĕrĕnĕbĕ be sĕndĕ 'dĭ trŭ 'bĕ drĭlĕ ru Yĕsŭ ĕ'ĭlĕpi rĕ Yĕrŭsĕlĕmŭ gĕlĕ rĭ 'ba rŭlĕ.

12

Pĕtĕrŏ 'bĕ ĕfŭnĕ ĩsŭtĕnĕ ru rĭ

¹ ĭ'di dŏ ĕni rŭ cĕ ĭtŭ ĕndrĕ Hĕrŏdĕ * 'bĕ ĕdrŭjŏ ũpĭ ru ĕzĭla ĭ'di 'bĕ 'bĕ Yĕsŭ ĕ'ĭlĕpi rĭ 'bĕ kí rŭjŏ vĕ lĕjŏ kí ĭcŏcŏnĕjŏ rĭ sĭ. ² Dĭ ĕndrĕ Yĕkŏ'bŏ Yŏhĕnĕ 'bĕ ĕdrĭpĭ, ĭ ĭ'di drĭkĕ mĕnĕnĕ sĭ. ³ ĭ'di mŭ ndre la ĭjŏ 'dĭ sĭ ĕyĭkŏ fu 'bĕ Yĕhŭdĭ rŭ 'dĭ kí ĕmbĕmbĕ, rŭ Pĕtĕrŏ 'i, ĭjŏ 'dĭ idĕ ru ũmŭ mŭkĕtĭ ĕkŭkĭ kŏru ĕlĭjŏ † 'bĕ drĭ gĕ sĭ rĭ nĕjŏ rĭ sĭ. ⁴ ĭ'di mŭ Pĕtĕrŏ rŭlĕ 'bo, su ĭ'di mĕbŭsŭ gĕ, fĕ ĭ'di ĕndre tĕlĕ 'bĕ ĕsĭkĕrĭ ĕmŭlĕpi ĭ'di ĕndre tĕlĕpi jĕrĕ sĭ jĕrĕ sĭ tĭ ndŭ-ndŭ sŭ ĕsĭkĕrĭ trŭ sŭ sŭ rĭ 'bĕdrĭ. Hĕrŏdĕ ĭtŭ tĭ ru ĭ'di ĕjĭjŏ kĕsĭ drĭlĕ gĕ ũ'dŭ ũmŭ ĕlĭjŏ 'bĕ drĭ gĕ sĭ 'dĕ drĭ drĭ ĕlĭ 'bo rĭ gĕ tĭ sĭ lĕjŏ ĭ'di 'dĭjŏ rĕ.

⁵ Ũ'bĕ Pĕtĕrŏ 'i ũ'ĕlĕ mĕbŭsŭ gĕ, wŏ ĭni 'dĭ 'bĕ Yĕsŭ ĕ'ĭlĕpi rĕ rĭ ri kí Ādrŏnĕ ĕ'ĭlĕ ĕndĕnĕ kŏru ĭ'di ĭjŏ sĭ.

* ^{12:1} Hĕrŏdĕ 'dĭ ĕndrĕ umvelĕ “Āgĭrĭpĕ nĕmbĕ ĕlu Ānĭtĭpĕsĭ ngŏpĭ 'i.” † ^{12:3} Ũmŭ 'dĭ vĕ umvelĕ ũmŭ ĕlĭjŏ 'bĕ drĭ gĕ sĭ rĭ 'i.

⁶ Ịnị Hēródē 'bā lējó ỉ'di iyájó ỳ'bùtị la sī rĩ sī, Pétěrō ri ỳ'dụ kolé ասիկարի րի la kí drĩdrĩnĩ gá. Ừmbé ỉ'di nōrōrō րի sī, ıcı drị la ălu rĩ ասիկարի ăzị drị ăndá gá rĩ rụ, drị ăzị rĩ ասիկարի drị րի gá rĩ rụ. Ăsիկարի ăzị րի rĩ kí ỳ'bā kí kějịtị măbúsũ jó Pétěrō 'băjó rĩ andre tĕlĕ. ⁷ Gbōňáná ru, mălăyíkă Ădróná drị gá rĩ tu pá 'dăá, ăzıla đĩză (ăcí) jì ăngũ jó agá 'dăá tără-tără. Mălăyíkă rụ Pétěrō 'i kōtrō gá, aya ỉ'di kĩnzị-kĩnzị, ăzıla inga dó ỉ'di, jọ ỉ'diní, “Ínga ỳrụgá gbōrú!” 'Dă 'bá ỳngúkú gá nōrōrō tá Pétěrō 'bă drị umbėjó 'dĩ ayụ kí a'dĕlé vũ gá. ⁸ 'Dăá mălăyíkă jọ ỉ'diní, “Ísũ mĩ bōngó kí ăko pá gá rĩ abe.” Pétěrō idé cĕcé mălăyíkă 'bă jolé 'dă ăni. Mălăyíkă jọ vă ỉ'diní, “Í'be mĩ bōngó ămvé rĩ ỉmi ỳrụ 'bá gá, mĩ ăbĩ ăma vú.”

⁹ Pétěrō ăbĩ vú la kpere ămvé 'dōlĕ. Wó ỉjọ ăzị Pétěrō 'bă 'bălĕ ỉ'di drị gá 'dăá ỉjọ mălăyíkă 'bă idĕlé 'dĩ kí ăndá la yụ. Ừă ỉ'dĩ gá ỉ'di ỉcĕtáná ăzị ndre agá ỉni. ¹⁰ Ălị kí ասիկարի ălu rĩ rụ sī րի rĩ be rá, ăzıla acá kí dó kějịtị aya rú sī ăfũjọ táwũnĩ agá rĩ gá. Kějịtị 'dă nzĩ ru ỉ'baní cĕnĩ, ăzıla fũ kí dó ala gâ sī. Kí mụ mụlĕ wereňá ru, mălăyíkă a'be ỉ'di ỳnĩ.

¹¹ 'Dăá Pétěrō mĩfị kpĕ dó, jọ dó, “Ú'dĩ'da ănĩ dó rá ăndă-ăndă ru, Ădróná ăpĕ ỉ'dĩ 'bă mălăyíkă tị ăma pajó Hēródē drịlĕ gá ăzıla angájó ỉjọ pĩrĩ 'bá Yăhũđĩ rú rĩ 'baní ỳrălĕ ỉ'di ru idé rá 'dĩ kí agá.”

¹² Pétěrō la dó mụ ỉjọ kí nĩlĕ 'dĩ 'bă ăni 'bo, mụ dó lĩcọ Măriyámũ Yōhánă Mărăkō 'bă ăndrĕ drị gá 'bá kĩ sī ru trajó wĕwĕ rú Ădróná ă'ỉjọ rĩ gá. ¹³ Pétěrō pă kějịtị ămvĕlé-ămvĕlé ru rĩ, ăzıla ỳpĩgóná umvelé Ródă 'i rĩ amụ dó kějịtị 'dă nzĩlĕ. ¹⁴ ỉ'di mụ Pétěrō 'bă ỳ'dụkọ arelĕ 'bo, ăyĩkō drị cĕ vúlĕ kějịtị nzĩňă kóru, jọ, “'Bá 'dĩ, Pétěrō ỉ'di kějịtị gá 'dă!” ¹⁵ Jọ kí ỉ'diní, “Ími ỳňmĩ mgbă rĩ gá 'dáyụ!”

ĩ'di 'bā ǐjǒ 'dā vú gajó ǐdí-ǐdí rĩ sī, jǒ kí rĩ'dini, “Lě 'dā 'bā adru mālāyíkā ĩ'didrĩ ĩ'di tāmbalépi rĩ 'i yā áni.”

¹⁶ 'Bá 'dĩ kí drĩ ǐjǒ jǒ agá 'dā, Pétērō ri kějĩtĩ 'dā pālé biri-biri, kí mụ kějĩtĩ 'dā nzĩlé āzĩla ĩ'di ndrelé 'bo, acá kí ũsũtáná sī. ¹⁷ Pétērō i'da ĩ'baní drĩ sī ĩyānjǒ tú, āzĩla nze ĩ'baní Ādróná iyá ĩ'di āmvé mǎbúsũ gálé íngoní ru yā rĩ vú. Jǒ ĩ'baní, “Ílũ jǒ ǐjǒ 'dĩ Yǎkó'bo † ní āzĩla 'bá Yésũ ā'ĩlépi rá 'dĩ 'baní rá.” 'Dā 'bā ũngúkú gá, a'be āngũ 'dā mụjǒ āngũ āzĩ gá.

¹⁸ ĩ'di mụ calé ũ'bútĩ sī, ũrĩ afĩ āsíkārĩ kí agá ā'du ǐjǒ idé ru Pétērō benĩ yā rĩ sī. ¹⁹ Hēródě fě āzĩtáná ĩ'di ndrũjǒ, wó ịsụ kí rĩ'di ku. 'Dā 'bā ũngúkú gá, ị ǐjǒ āsíkārĩ 'dĩ kí drĩ gá, āzĩla fě dó ũkpō sī kí ụ'díjǒ rá. 'Dā 'bā ũngúkú gá, Hēródě mụ angájǒ Yũdíyā gá rĩ sī mụlé u'álé Kāyĩsárĩyā gálé.

Hēródě 'bā drǎjá

²⁰ Hēródě ri jǒ u'álé 'bá Túrǒ gá vā 'bá Sǐdǒnĩ gá rĩ abe ũmbā sī. ǐjǒ 'dĩ sī, 'bá Túrǒ gá āzĩla Sǐdǒnĩ gá 'dĩ pě kí 'bá kí tĩ mụlé ásĩ ịgbě ịsúlé ĩ'didrĩ, ā'dusĩku 'bá 'dĩ ri kí ākónā ịsúlé ĩ'didrĩ. 'Bā kí dó wǒrĩ Bĩlāsĩtō úpĩ Hēródě 'bā āzā kolépi rĩ trũ, āzĩla ítútáná ĩ'ba āni Hēródě trũ rĩ ā'ĩ dó ru rá. ²¹ Sāwā Hēródě 'bā 'bálé sī drĩ ụfujǒ 'bá angálépi Túrǒ gá āzĩla Sǐdǒnĩ gá rĩ abe rĩ dó mụ acalé 'bo, sũ dó ĩ'di 'bā bǒngó ũpĩ drĩ gá rĩ. Ri dó úmvúke ĩ'didrĩ ũpĩ drĩ drĩ gá sī ũ'bí 'baní ǐjǒ jǒjǒ. ²² 'Dā ũ'bí uzá kí, “'Dĩ ú'dúkǒ 'bá āni la ku, 'dĩ ú'dúkǒ ādróná āzĩ āni la.” ²³ Hēródě 'bā Ādrónā rụ ịcújǒ áyụ ku rĩ sī, mālāyíkā Ādróná drĩ gá rĩ fě acá āyānĩ rú vǔrũ sī, āzĩla ũ'bu na kí dó ĩ'di ífĩ kpere ĩ'di 'bā drǎ agá.

† 12:17 Yǎkó'bo 'dĩ ĩ'di Yésũ 'bā ádrĩpi rú rĩ. ĩ'di ándrá kǎnĩsā 'bā drĩlé Yērúsālémũ gá la.

²⁴ Wó ǐjǒ Ādrónǎ drǐ gá rǐ ri irélé drǐ gá, āzǐla 'bá Yēsũ ā'ǐlẹpi ú'dí 'dĩ 'bā kālǎfe ri tulé drǐ gá drǐ gá.

²⁵ Bārānábā kí mu Sǎwũlǒ be āzǐ ǐ'badrǐ Yẹrũsǎlẹmũ gá rǐ delé 'bo, gō kí dó vúlẹ Ānǐtǐyǒkǐ gá, 'du kí ǐ'ba abe Yōhánā vā umvelé Mārākō 'i rǐ ǐndĩ.

13

Bārānábā kí tị pějǒ Sǎwũlǒ be rǐ

¹ 'Bá Yēsũ ā'ǐlẹpi rá Ānǐtǐyǒkǐ gá rǐ kí agá 'dǎá, nǎbiya āzǐ kí ándrá ímbá'ba āzǐ kí abe cí. 'Dĩ kí ándrá Bārānábā 'i, Sǐmǒnǐ (umvelé 'ba ǐnǐ rú rǐ 'i), Lũkǐyā Kũrẹnǐ gá rǐ 'i, Mǎnǎyẹnǐ ándrá ānzǐnǐrǐnǎ zolẹpi Hēródě Ānǐtǐpā be rǐ 'i āzǐla Sǎwũlǒ 'i. ² ǐ'baní Ādrónǎ ǐnzǐ agá āko āzǐ naŋǎ kóru, 'dĩ gá 'dā, Úrǐndí Ālá rǐ jǒ ǐ'baní, “ǐpẹ mání Sǎwũlǒ kí Bārānábā be buǐlú gá, kǐ sǐ āzǐ mání kí umvejǒ rǐ nga.”

³ Kí mu Ādrónǎ zǐlẹ íná naŋǎ kóru 'bo, tǐ kí drǐ Bārānábā kí drǐ gá Sǎwũlǒ be, 'dĩ 'bā vúlẹ gá pẹ kí dó kí tị rá.

Bārānábā 'baní adrujǒ Sǎwũlǒ be Kũpórō gá rǐ

⁴ Úrǐndí Ālá rǐ 'bā kí tị pějǒ nǐ rǐ sǐ, Bārānábā kí Sǎwũlǒ be mu kí Sẹlẹwúkǐyā gá āzǐla mu kí mẹlǐ sǐ āngũ ǐyǐ 'bā celé trǒkǐlǐrǐ umvelé Kũpórō rǐ gá. ⁵ 'Du kí ándrá Yōhánā Mārākō 'bá kí āzǎ kolé āzǐ sǐ rǐ ǐndĩ. Kí mu acálẹ Sǎlāmǐsǐ gá 'dǎá 'bo, ímbá kí ǐjǒ Ādrónǎ drǐ āngũ 'bá Yāhũdǐ rú rǐ 'bā ǐ'di ǐnzǐjǒ rǐ kí agá, āzǐla ímbátǎŋǎ ímbájǒ rǐ agá 'dǎá.

⁶ ǐ'baní acǐ agá āngũ ru lǐlẹpi ǐyǐ agá rǐ gá 'dǎá, ca kí Páfōsǐ gá, ǐsũ kí nábǐ ǐnzō rú āndrǐkẹ ndrǐlẹpi umvelé Bārā-Yēsũ 'i 'bá Yāhũdǐ rú, ru 'bǎlẹpi ǐjǒ Ādrónǎ drǐ ũlẹlẹpi ǐnzō sǐ la. ⁷ ǐ'di ándrá wǒrǐ Sẹrẹgǐyǒ Páwũlǒ āmbógó āngũ ǐyǐ 'bā celé trǒkǐlǐrǐ rǐ drǐ 'i, vā āmbógó āzǐ úŋmǐ trũ ǐni la, pẹ 'bá tị mułẹ Bārānábā kí umvelé Sǎwũlǒ be ǐ'di drǐlẹ gá sǐ ǐjǒ Ādrónǎ drǐ arejǒ. ⁸ Wó ǐlímásǐ ('dĩ rú ǐ'didrǐ Gǐrǐkǐ tị sǐ ǐfǐ la 'bá āndrǐkẹ ndrǐlẹpi rǐ 'i) ga

ãgátã ã'ba abe, ù'bĩ ásí pírí sĩ lějô ãmbógô ásí ujajô ã'ĩtáná Yéṣũ ã'ĩjô rĩ agá rĩ sĩ rá. ⁹ 'Bo Sáwũlõ umvelé Páwũlõ 'i rĩ agá Úrindí Ālá rĩ ga tré, ndre Īlímásĩ tõtô. ¹⁰ Āzila jô, “Mi ngótíná Sítánĩ ãni ãzila mērô'ba ĩjô pírí múké rĩ drĩ gá rĩ 'i, ími 'a ga tré ĩnzô sĩ ãzila úlétáná ũnzíríkãñã Sítánĩ drĩ sĩ. Āzila mi vâ ĩjô Ādróná drĩ ãndá 'dĩ kí lě ujalé ĩnzô rú! ¹¹ Úpĩ Ādróná 'a ve dó míní 'bo, ími mĩfĩ la mu ãzũlé cí, ĩndre ãngũ ule ĩtũ 'bã jilé rĩ ku cajô áyi ãzi agá.”

Cõtĩ Īlímásĩ mĩfĩ gá ãñmĩ agá cí, mĩfĩ múgũ ru, 'dó dó ĩbãrĩlé 'bã ãzi 'bã ru rũ sĩ ĩ'didri sĩ ĩ'di drĩ cejó íni. ¹² Āmbógô la mu ĩjô ru idélépi 'dĩ kí ndrelé 'bo, ã'ĩ dó rá, ã'dusĩku acá ũṣũtáná sĩ ĩjô imbálé Ādróná drĩ gá rĩ sĩ.

Páwũlõ ũlũ ĩjô táwũñĩ Āñĩtĩyókĩ gá 'dĩ ãngũ Pĩsĩdĩyã gá

¹³ 'I'dójô Páfôsĩ gá 'dãá, Páwũlõ kí 'bã acĩlépi 'ĩdi abe 'dĩ kí trũ mu kí táwũñĩ Pērĩgã drĩ agá 'dĩ ãngũ Pãmũfĩlĩyã drĩ gá. 'Dãá Yõhãñã Mãrákô a'be kí gõjô vúlé Yērũsãlémũ gá. ¹⁴ 'I'dójô Pērĩgã gá, Páwũlõ mu kí Bãrãñãbã be táwũñĩ Āñĩtĩyókĩ ãngũ Pĩsĩdĩyã drĩ rĩ gá. Āzila Sãbátũ sĩ, mu kí ãngũ Ādróná ĩnzĩjô rĩ gá, rĩ kí gá 'dãá vũrũ. ¹⁵ ĩjô Mũsã 'bã silé ãzila nãbĩya 'bã kí silé Ādróná drĩ 'dĩ kí 'bã ãzi lã agá 'bo 'dĩ gá 'dã, ãmbogo ãngũ Ādróná ĩnzĩjô rĩ drĩ jô kí Bãrãñãbã 'banĩ Páwũlõ be, “Āmã ádrĩpĩka, ãma a'ĩ ĩmi 'i ĩjô jójô 'bã 'banĩ, ĩjô ãzi drĩ adru ĩmi ásí ga 'dã 'bã kí ásí ũñmĩjô cí rĩ gá.”

¹⁶ Páwũlõ nga pá tulé urugá, atrĩ 'bã kí drĩ drĩ sĩ, jô, “Īmi 'bã ĩṣĩrayĩlĩ rú 'dĩ ãzila 'bã Yãhũdĩ rú ku Ādróná ĩnzĩlépi 'dĩ, ĩmi are ĩjô áma tĩ gá! ¹⁷ Ādróná 'bã ĩṣĩrayĩlĩ 'badri gá rĩ pē ãmã áyĩpĩka kí, wi ándrá ĩ'banĩ sũsũ sĩ acájô sũrũ ũkpó la rú, ãzila sĩ adrujó máli trũ, kí u'ájô ãngũ Mĩsĩrĩ gá rĩ sĩ. Anzé kí angájô sũrũ Mĩsĩrĩ drĩ agá

ũkpõ ì'didrî sî, ¹⁸ ta vâ ìdri ì'badrî ùnzíkãnã rî ãngũ kõtórõ rú ãyí kóru 'dã agá ílí kálí sù. ¹⁹ 'Dì ã'dí sùrú ázîrî Kãnání gá 'dãã rî kí abe ndê kí rá, uja dó ãngũ ì'badrî 'dã fêlé 'bá ì'didrî Ìṣìrayílî rú 'dî 'baní (ãko ì'ba ãni la rú). ²⁰ Ìjò 'dî 'dù kí ãni rú ílí túrú sù kálí tówú.

“'Dî 'bã ùngúkú gá, Ædróná inga ì'baní 'bá Ìjò lîlépi * rî kí ãlu-ãlu kpere ù'dú nábî Sámũwêlî drî rî gá. ²¹ Wó 'bá lê kí úpí, Ædróná fê dó ì'baní úpí Sãwũlõ Kísî ngòpî 'i angájó sùrú Bènzãmîní drî agá, na ùpí ílí kálí sù. ²² Ædróná la mu Sãwũlõ nzelé ùpî gá rî sî 'bo, 'bã dó Dãwúdî adrujò ì'bã úpí ru. 'Dî Ìjò Ædróná 'bã jolé ì'di drî gá rî 'i, 'Má ṣisú Dãwúdî Yésê ngòpî 'i 'bá áma ásí 'bã lélé rá rî rú, ì'di Ìjò pírí mã lélé 'ba idé kí rá rî kí idé rá.’

²³ “Ágóbí 'dî 'bã drîlé kí agá Ædróná ãpê 'Bá 'bá Palépi Yésũ 'i sùrú Ìṣìrayílî drî rî 'baní ándrá ì'di 'bã azilé rî 'bã áni. ²⁴ Yésũ 'i dó drî ázî ku rú, Yõhánã ùlũ Ìjò ásí ujajó rî 'bá pírí Ìṣìrayílî gá 'dî 'baní, ázila 'bá pírí 'bã ṣisú kí sî bãbũtízî sî Ìjò ùnzí a'bejò. ²⁵ Yõhánã de dó Ìjò ùlũ agá, zî dó 'bá kí, 'Ìmi ùrã ma ã'di 'i yã? Má adru Kúrísítõ ìminí tēlé rî 'i ku. 'Ìmi are! ì'di amú áma vúlé gá 'dî, ndê ma ãmbõgõ sî rá, má icó dó sî ñlã ì'di pá gá rî trúlé ku wó ma vâ ùkpó kóru adrujò ì'di 'bã átí'bó ru.’

²⁶ “'Bá mádrî Ìṣìrayílî rú drîlé Ìburahímũ drî 'dî, ázila 'bá Yãhúdî rú ku Ædróná ñnzîlépi 'dî, Ìjò patánjá drî 'dî Ædróná ãpê bãsî tî la ámaní. ²⁷ 'Bá u'álépi Yêrúsälémũ gá 'dã kí 'bá drîlé ru ì'badrî rî kí abe, ñî kí Yésũ 'i ku. Ñî kí vâ Ìjò nãbiya 'bã kí sîlé lálé Sábátũ ãlu-ãlu sî rî 'bã ífí ku. Wó tí Ìjò nãbiya 'bã kí sîlé rî idé ru ì'di kējî gá ì'bã kí

* ^{13:20} 'Bá Ìjò lîlépi 'dî kí ándrá 'bá Ædróná 'bã ingalé ãlu-ãlu 'bá Ìṣìrayílî gá 'dî kí upajó ì'bã mérépá 'bá kí drî gá rî sî rî kí. Ílã búkũ 'bá Ìjò lîlépi 'dî 'badrî.

Yésũ drĩ gá ǐjǒ ǐjǒ ǐ'di 'dijó rĩ sĩ. ²⁸ ǐ'bã kí tání ǐjǒ ǐsújǒ ǐ'di uru'ba gá ǐ'di 'dijó rá ku tí, ũnmĩ kí Pílatō sĩ ǐ'di 'dijó siri. ²⁹ Kí dó mu ǐjǒ sílě ǐ'di drĩ gá búkũ agá 'dĩ kí idélé pírí 'bo, ātrũ kí ǐ'di mūsálá'bã sí gá rĩ sĩ mułé ǐsĩlě 'bú gá. ³⁰ Wó Ādrónjá inga ǐ'di ǐdri rú 'bá drālěpi rá rĩ kí drĩdrĩnjĩ gá rá. ³¹ ǐ'dú wěwě rú agá ri ru ǐ'dalé 'bá ándrá amúłépi ǐ'di trũ angájó Gālĩlĩ gá mujǒ Yěrusálémũ gá 'dĩ 'banĩ. Kí dó 'bá ǐjǒ ǐ'didrĩ vú nzelépi 'bá āmadrĩ ǐsĩrayĩlĩ rú rĩ 'banĩ rĩ kí.

³² “Wó āma ǐminí ǐjǒ mgbã Yésũ drĩ gá ǎlá rĩ vú nze, ándrá Ādrónjá 'bã azilě āmã áyĩpĩka 'banĩ rĩ ǐ. ³³ Āma tá gápi anzĩ ǐ'badrĩ rú 'dĩ, Ādrónjá nga āmaní āzĩ ǐ'di 'bã Yésũ ingájó ǐdri rú drã agá rĩ sĩ cécé sílě Zábúrĩ cápĩtã ǐrĩ rĩ agá 'dãá rĩ ǎni:

“ ‘Mi mã Ngópĩ ǐ,

āndrũ má acá mĩ Átépĩ rú.’ †

³⁴ Āzĩla 'dĩ dó ǐjǒ Ādrónjá 'bã jǒlě Yésũ drĩ gá ǐ'di 'bã ǐ'di ingájó ǐdri drã agá rĩ sĩ, ǐcǒ ũmalé ǐnadrĩ agálě ku rĩ ǐ:

‘Ma mu ǐminí ǐjǒ ũniyambamba āzĩla ǎlá mání azilě Dãwúdĩ ní rĩ kí fěłé.’ †

³⁵ Úsĩ vã ǐ'di Zábúrĩ āzĩ rĩ agá:

‘Mĩ ǐcǒ 'bá mĩ ǎni ǎlá rĩ a'belé ũmalé 'bú gálě ku.’ †

³⁶ “Dãwúdĩ 'bã āzĩ Ādrónjá drĩ 'bã ngraná dejó sãwã ǐ'didrĩ agá 'bo rĩ sĩ, drã dó rá, ǐsĩ ǐ'di áyĩpĩka abe, āzĩla āvũ la ũma ǐnadrĩ agá rá. ³⁷ Wó ǐjǒ 'dĩ idé ru 'bã Ādrónjá 'bã ingalé ǐdri drã agá rá rĩ rú gęrĩ sĩ ku.

³⁸ “Dĩ sĩ, má ádrĩpĩka, ǎlě lũlě la ǐminí, Yésũ sĩ izatánjá ǐmidrĩ kí ru trũ rá. ³⁹ Āzĩla 'bá Yésũ ǎ'ĩłépi rá 'dĩ kí 'bã ǐjǒ ũnzĩ pírĩ kí ru trũ Yésũ rú sĩ rá ándrá ru ǐcolépi trũlě ku

† 13:33 Zábúrĩ 2:7 † 13:34 ǐsáyã 55:3 † 13:35 Zábúrĩ 16:10

āzítánjá Músā drī sī rī kí. ⁴⁰ Īnzī mīfī ndrejó la íjó ándrá nābiya 'bā kí jolé rī 'bā idé ru ĩmi abe ku benī:

⁴¹ “ Īmi are, ĩmi 'bá idemará ru íjó idélépi āfó sī 'dī!

Īmi idé Ūrī sī, ĩmi mu ūdrālé rál!

Íjó mání idélé āndrū 'dī, i'di íjó āzī ĩminí muḷé ā'īlé ku ĩni la,

ātā 'bā āzī drī tání ĩminí lū la rá tí.'†”

⁴² Páwŭlŏ 'baní āngū Ādróná ĩnzījó rī a'be agá Bārānábā be 'dī ga 'dā, 'bā a'í kí kí āgōjó íjó 'dā 'bā áni rī kí jojó Sābátū āzī amŭlépi rī sī ĩdí. ⁴³ 'Bá ru tralépi āngū 'dā gá 'dāá 'dī kí mu irélé 'bo, 'bā Yāhŭdī rú wēwē rú āzila 'bā Yāhŭdī rú ku ārútánjá ru, ru ujalépi Yāhŭdī rú 'dī abe, bī kí Páwŭlŏ kí vú Bārānábā be. Īmbá'bá ĩrī 'dī jo kí i'baní íjó sī kí ásí imbájó sī adrujó ásí ĩgbē Ādróná drī agá.

⁴⁴ Sābátū āzī rī sī, āni rú la 'bá pírí táwŭnī agá 'dāá 'dī, amŭ kí íjó Úpí Ādróná drī arelé. ⁴⁵ 'Bá Yāhŭdī rú rī kí mu 'bá ru tralépi wēwē rú rī kí ndrelé 'bo, ājā fi kí ásí gá cí. Ri kí āgátā galé íjó Páwŭlŏ 'bā jolé rī kí drī gá i'di u'dánā trū ĩndī.

⁴⁶ Wó Páwŭlŏ kí Bārānábā be i'dó kī dó bāsī vā íjó jolé ú'dŭkó ũrŭgá sī ũrī kóru jo kí, “i'di āndá-āndá ru íjó Ādróná drī rī ũlŭjó ĩminí drīdrī. Wó ĩlē dó ku, āzila ĩlī dó ĩmi ídri ukólépi ku rī agá āmvé 'bo, āma dó ĩmi a'be rá, āma āma uja íjó jolé 'bā Yāhŭdī rú ku rī 'banī. ⁴⁷ Úpí fē āmaní āzítánjá ĩni:

“ Á'bā ĩmi dīlé ācí ru 'bā Yāhŭdī ru ku 'dī 'banī,

ala gá 'bá pírí ũnŏkŭ drī gá 'dā rī 'bā ĩsŭ kí rú sī patáná ĩndī ĩni.'†”

⁴⁸ 'Bá Yāhŭdī rú ku 'dī kí mu íjó 'dī arelé 'bo, u'á kí āyikō sī āzila ĩcŭ kí Úpī rŭ, 'bā ũpēlé ídri ukólépi ku rī gá

rĩ acá kí 'bá Íjò úpí drí 'dĩ ã'ílépi rá rĩ kí rú. ⁴⁹ Íjò Úpí drí gá rĩ iré ru ãngũ 'dã agá 'dãá pírí. ⁵⁰ Wó 'bá Yāhúdĩ rú 'dĩ mụ kí ãgòbì drílẹ́ ru ãzıla ũkú ãmbogo-ãmbogo Ādróná ĩnzílẹ́pi 'dĩ kí bílẹ́ usúlẹ́ sī Páwũlõ kí ngũjò Bārānábā be ũnzí. 'dó kí Páwũlõ 'baní ũcõgõ fělé Bārānábā be, dro kí dó kí ãngũ 'badrĩ 'dã agá rĩ sī rá. ⁵¹ 'Bá 'dĩ ụtụ́ kí pùtrú kí pá gá rĩ kí 'bá Yāhúdĩ rú 'dĩ kí drílẹ́ gá 'dãá, mụ kí dó Īkóniyāmũ gá. ⁵² 'Bá Yésũ ã'ílépi rá angájó Ānītíyókĩ gá rĩ ga kí ãyikõ sī ãzıla Úrındí Ālá rĩ sī tré.

14

Páwũlõ 'baní adrujò Bārānábā be Īkóniyāmũ gá rĩ 'i

¹ Íjò ǎlu 'dĩ vúná idé ru Īkóniyāmũ gá, Páwũlõ 'bā kí mụ agá Bārānábā be ãngũ Ādróná ĩnzíjò rĩ gá, ãzıla 'bá wěwě rú Yāhúdĩ rú rĩ kí 'bá Yāhúdĩ rú ku rĩ abe ã'ĩ kí rá. ² Wó 'bá Yāhúdĩ rú gālẹ́pi ã'ílẹ́pi la sī 'dĩ úsú kí 'bá Yāhúdĩ rú ku rĩ kí bílẹ́ sī 'bá ãma ádrípìka rú Yésũ ã'ílẹ́pi rá 'dĩ kí ngũjò ũnzí vā sī kí ĩcõcõnjájó. ³ Ímbá'bá ĩrĩ 'dĩ u'á kí 'dãá ǎzo rú Íjò Ādróná drĩ imbálẹ́ ũkpõ sī ãzıla ũrĩ kóru. Ādróná 'da ĩ'baní Íjò ĩ'didrĩ lětánjá uyaṅá kóru rĩ ãndá la ĩ'di ĩ'baní ũkpõ fějó tálí kí idéjé Íjò ụsũtánjá ru rĩ abe rĩ kí sī. ⁴ 'Bá táwũnĩ agá 'dãá rĩ awa kí dó ru awa-awá, ǎzĩ rĩ kí ándrá 'bá Yāhúdĩ rú rĩ 'baní, ǎzĩ rĩ kí ándrá ụpìgõṅa 'dã 'baní.

⁵ 'Bá Yāhúdĩ rú ãzıla 'bá Yāhúdĩ rú ku 'dĩ kí drílẹ́ ĩ'badrĩ abe itú kí Íjò sī ímbá'bá 'dĩ kí ĩcõcõnjájó ãzıla kí uvújó írá sī. ⁶ Páwũlõ kí mụ Íjò 'dĩ nílẹ́ Bārānábā be 'bo, apá kí ãngũ Lìkóniyā drĩ gá, táwũnĩ ala gá ĩrĩ Lísĩtrā kí Dábě be ãzıla ãngũ andre la gá 'dãá rĩ kí agá. ⁷ 'Dãá ũlú kí Íjò mgbā Yésũ drĩ 'i.

Páwũlõ kí adrujò Bārānábā be Lísĩtrā gá rĩ

⁸ Lĩsĩtrã gá 'dãá, ágóbí ãzí ándrá acálépi rá, i'dójó ĩ'di tĩ agá ací ku la cí. ⁹ Ri Íjọ Páwũlọ ní jolé rĩ kí arelé, 'dãá Páwũlọ ndre ágóbí 'dã 'bã ã'itáná ca rá, wó icó tá vâ adrílé rá. Páwũlọ ndre ãngũ kpì ĩ'di rú 'dã gâlé. ¹⁰ Ázila jọ ũkpó sĩ, “Ínga, itu pá kpì. Ágóbí 'dã mvu urugá ãzila i'dó dó acílé.”

¹¹ Ũ'bí kí mụ Íjọ Páwũlọ 'bã idélé 'dĩ ndrelé 'bo, i'dó kí dó uzalé tĩ ĩ'badrí Lĩkónĩyã drí gá rĩ sĩ, “Ádroṅa uja kí dó ru 'bá ru, así kí dó vũrú ãma rú 'dõnu.” ¹² Fě kí dó rú Bãrãnãbã ní Zẹwú 'i, Páwũlọ drí Hãmésĩ 'i, ã'dusiku Páwũlọ 'bã Íjọ ũlũjọ sãwã 'dã sĩ nĩ rĩ sĩ. ¹³ ãngũ Zẹwú ĩnzĩjọ rĩ ĩ'di táwũnĩ gá 'dãã ãmvélé ru. Átaló Zẹwú drí rĩ ají mánĩgó kí imbe gá mãwúwã ũgĩjọ cí rĩ kí kějítĩ ãmbógó rĩ gá, lě kí sĩ ũ'bí abe ídétáná idélé ímbá'bá ĩrĩ 'dĩ 'banĩ.

¹⁴ Sãwã ũpìgṅa Bãrãnãbã 'baní Páwũlọ be Íjọ ũ'bí 'baní lělé idélé 'dĩ ã'du yã rĩ arejó 'bo rĩ sĩ, uce kí bõngó kí uru'bá gá 'dĩ kí, mbe kí ru cẹlé ũ'bí kí agâlé úzãṅã trũ, ¹⁵ “Ími 'dĩ kí idé íni la ã'du Íjọ sĩ? ãma ãmã ngá 'bã ĩmi áni la kî! ãma 'dã íni la ĩminí Íjọ mgbã rĩ ũlũ ĩmi sĩ Íjọ ĩmi ãni ífí kóru 'dĩ kí a'be, sĩ amũjọ Ádrõṅá ídri 'bũ kí 'bãlépi ũnókú be, mĩrĩ trũ ãko ala gá 'dĩ kí abe pírĩ rĩ rú 'dólé. ¹⁶ Ándrá údu rĩ sĩ, Ádrõṅá a'be 'bã pírĩ kí acílé mĩrĩ rú ĩ'baní lělé rĩ 'bã áni. ¹⁷ Wó ĩ'di vâ ngá ícétáná ĩ'diní adrujọ cí rĩ kí 'da Íjọ múké ĩ'diní idélé rĩ kí sĩ. ĩ'di ĩminí uzogó ãfě angájọ 'bũ gâlé, ãkónã kî ka sãwã múké rĩ agá, ĩ'di ĩminí ínã fě, ãzila ĩmi ásí fě adrulé ãyikõ sĩ ĩndĩ.” ¹⁸ Íjọ 'dĩ kí sĩ, ímbá'bá ĩrĩ 'dĩ uga kí ũkpõ sĩ ũ'bí ru tralépi 'dã 'baní ídétáná idélé úmgbé.

¹⁹ 'Bã Yãhúdĩ rú angálépi ãnĩtíyókĩ 'dĩ ãngũ Pĩsídĩyã gá ãzila ĩkónĩyãmũ gá rĩ, usú kí ũ'bí ru tralépi 'dĩ kí bĩlé sĩ Páwũlọ u'béjọ írã sĩ. Kí dó mụ ĩ'di u'bélé 'bo, se kí

ĩ'di táwũnĩ gá 'dǎá rĩ sĩ 'belé ǎmvé. Ũrǎ kí 'bǎngá drǎ dó 'bo íni. ²⁰ Wó 'bá Yésũ ǎ'ĩlépi rá 'dĩ kí mụ ru tralé Páwũlõ andre gá 'dǎá 'bo, angá urugá, gō vúlé táwũnĩ agǎlé. Drũsĩ íni, Páwũlõ kí Bǎrǎnábǎ be mụ kí Dábě gá.

Páwũlõ kí ru ujaǰ Bǎrǎnábǎ be ǎnĩtĩyókĩ Sírĩyǎ gá rĩ
²¹ Páwũlõ kí Bǎrǎnábǎ be ũlũ kí Íjõ mgbǎ Yésũ drĩ táwũnĩ 'dǎ gá, ǎzĩla 'bá wěwě rú uja kí ru 'bá Yésũ ǎ'ĩlépi rĩ kí. 'Bá 'dĩ gō kí dó vúlé Lĩsĩtrǎ gá, Īkónĩyǎmũ gá, ǎnĩtĩyókĩ ǎngũ Pĩsĩdĩyǎ drĩ gá, ²² ũkpõ fějõ 'bá Yésũ ǎ'ĩlépi rá rĩ 'banĩ, ǎzĩla kí ǎsĩ ũnĩmĩjõ adruǰõ ũkpõ ru ǎ'ĩtǎnǎ agá. Jõ kí, “Lě ǎma ʒsũ kí ũcõgõ wěwě rú rákǎ, ǎma kí sĩ fi Súrũ ǎdrónǎ drĩ 'bũ gá rĩ gá ĩndõ.” ²³ Kǎnĩsǎ ǎlu-ǎlu agá, ũpě kí 'bá drĩlě ru Yésũ ǎ'ĩlépi rá la kí, fě kí kí Úpĩ ǎdrónǎ ĩ'banĩ ǎsĩ 'bǎjõ drĩ la gá rĩ drĩ ĩ'di ǎ'ĩnǎ sĩ ǎzĩla ínǎ nanǎ kóru. ²⁴ ǎcĩnǎ Pĩsĩdĩyǎ agǎ sĩ rĩ vúlé gá, amũ kí dó Pǎmũfĩlĩyǎ gá. ²⁵ 'Dǎá imbá kí Íjõ Pěrĩgǎ gá, 'dǎ 'bǎ vúlé gá mụ kí ǎtǎlĩyǎ gá.

²⁶ 'Dǎá gō kí mǎlĩ sĩ vúlé ǎnĩtĩyókĩ, 'dĩ ǎngũ ǎndrá kí fějõ ǎsĩ ĩgbě ǎdrónǎ drĩ agǎ sĩ mụjõ ǎzĩ ǎdrónǎ drĩ ngajõ ĩ'banĩ delé 'bo rĩ gá. ²⁷ Kĩ mụ acǎlé ǎnĩtĩyókĩ gá 'bo, tra kí 'bá kǎnĩsǎ drĩ kí ǎngũ ǎlu gá, ũlũ kí ĩ'banĩ Íjõ pĩrĩ ǎdrónǎ 'bǎ ngalé ĩ'ba abe, ǎzĩla ĩ'dinĩ gěĩ nĩjõ 'bá Yǎhũdĩ rú ku 'dĩ 'banĩ Yésũ ǎ'ĩjõ rĩ kí. ²⁸ Páwũlõ kí Bǎrǎnábǎ be u'ǎ kí dó 'bá Yésũ ǎ'ĩlépi rá 'dĩ abe ú'dũ ǎzo rú.

15

Íjõ itulé Yěrusǎlémũ gá rĩ

¹ Páwũlõ kí drĩ adruǰõ Bǎrǎnábǎ be ǎnĩtĩyókĩ Sírĩyǎ gá rĩ gá rĩ sĩ, ǎgõbĩ ǎzĩ angǎlépi Yũdĩyǎ gá la acǎ kí ǎnĩtĩyókĩ gá, ǎzĩla ĩ'dó kí 'bá Yésũ ǎ'ĩlépi rá Yǎhũdĩ rú ku 'dĩ kí imbǎlé, jõ kí, “Lě ĩmi ĩtǎrǎ ĩmi cécé ǎzĩtǎnǎ Mũsǎ drĩ

gá rĩ 'bã jolé rĩ áni. Jõ íni ku, ĩmi icó ĩmi palé ku.” ² Íjõ 'dĩ fẽ Páwũlõ kí Bãrãnábã be ga kí ágátã 'bã 'dĩ kí abe. 'Daá kãnĩsã pẽ dó Páwũlõ kí Bãrãnábã be 'bã ázi kí abe mujó ũpĩgõṇa Yésũ drĩ 'bã drĩlẽ ru Yésũ ã'ĩlẽpi rá Yẽrũsãlẽmũ gá 'dĩ kí abe zĩtánjá 'dĩ trũ. ³ Wó kãnĩsã la mu kí tĩ pẽlé 'bo, alĩ kí ãngũ Fõyĩnĩsiya drĩ agã sĩ ãzĩla ãngũ Sãmãriyã drĩ agã sĩ, tu kí pá íjõ 'bã Yãhũdĩ rú ku ru ujalẽpi Ādrónjá ã'ĩlẽpi 'dĩ 'badrĩ gá rĩ ũlũlé 'bã 'banĩ. Ũ'dũkó ú'dĩ 'dĩ fẽ 'bã Yésũ ã'ĩlẽpi rá 'dĩ kí ásĩ gá ãyĩkõ ãmbógó la. ⁴ Kĩ mu acalé Yẽrũsãlẽmũ gá 'bo, kãnĩsã a'ĩ kí kí ũpĩgõṇa kĩ trũ, ãzĩla 'bã iyõ kãnĩsã drĩ kí abe ãlá ru, Páwũlõ kí Bãrãnábã trũ uja kí dó íjõ Ādrónjá 'bã idélé ĩ'ba rũ sĩ 'dĩ kí ũlũlé ĩ'banĩ. ⁵ 'Bã ázi ã'ĩtánjá agã Fãrĩsáyĩ rú 'dĩ tu kí pá urugá, jõ kí, “Bã Yãhũdĩ rú ku Yésũ ã'ĩlẽpi rá 'dĩ kí lẽ ĩtãrã kí rá ãzĩla lẽ 'bã ũbĩ kí ãzĩtánjá Mũsã drĩ vú áyũ.”

⁶ Ũpĩgõṇa Yésũ drĩ 'dĩ kí 'bã iyõ kãnĩsã drĩ rĩ abe, icĩ kí tĩ zĩtánjá 'dĩ umvijó. ⁷ Tĩ icítánjá 'dã agã 'dãá, jõ kí íjõ ãzo rú. Pétẽrõ angã urugá jõ ĩ'banĩ, “Mã ádrĩpĩka, ĩñĩ pĩrĩ cé Ādrónjá pẽ ándrã ma ĩmi agã 'dã mũlé íjõ ĩ'didrĩ ũlũlé 'bã Yãhũdĩ rú ku 'dĩ 'banĩ, kí dó sĩ íjõ mgbã 'dĩ are vã sĩ ã'ĩjõ la. ⁸ Ādrónjá 'bã ndrelẽpi ásĩ gá rĩ 'da íjõ ã'ĩ 'bã 'dĩ kí rá rĩ ĩ'dĩ ĩ'banĩ Úrĩndĩ Ālá rĩ fẽjõ rĩ sĩ, cécé 'dĩ 'bã idélé ãmanĩ rĩ 'bã áni. ⁹ Awa ãma drĩdrĩñĩ ĩ'ba abe ku, ã'dusĩku trũ kí íjõ ũnzĩ agã rá ã'ĩtánjá ĩ'badrĩ gá rĩ sĩ. ¹⁰ ĩmi gẽrĩ Ādrónjá drĩ 'dĩ ũ'bĩ ĩni la ã'du sĩ, ĩminĩ ãzĩtánjá Mũsã drĩ ãnzĩ 'dĩ kí 'bãjõ 'bã Yésũ ã'ĩlẽpi rá 'dĩ kí drĩ gá tẽrĩ ru, wó ĩni 'dĩ ãma kí ãmã áyĩpĩka abe ãma icó kí ingalé la ku? ¹¹ Yũ! Āma ã'ĩ Yésũ pa ãma lẽtánjá ĩ'didrĩ uyanã kóru rĩ sĩ cécé vã 'bã 'dĩ kí áni.”

¹² Ũ'bĩ ru tralẽpi 'dĩ ĩyãñã kí tú ĩ'bã kí íjõ Bãrãnábã 'bã kí vú nzelé Páwũlõ be 'dĩ arelé tálĩ ãzĩla ícétánjá ũsũtánjá ru

Ádróná 'bā idelé 'bá Yāhúdī rú ku 'dī kí drīdrījī gá 'ī'ba rú sī rī sī. ¹³ Kí mu íjō delé 'bo, Yākó'bō * jō, “Má ádrīpīka, ĩmi are ma 'i. ¹⁴ Šīmōnī Pétērō nze íjō vú āmaní Ádróná 'bā sī ásī 'bājó 'bá āzī kí āpējó 'ī'di āni la rú 'bá Yāhúdī rú ku 'dī kí agá rī. ¹⁵ Íjō 'bá Yāhúdī rú ku 'dī 'bā kí Ádróná ā'íjō rī ícī kí ru íjō nābīya 'bā kí jōlé rī abe, cécé sílé 'dī áni:

¹⁶ “ ‘Dī 'bā ũngúkú gá, ma drúzī āgō,
āzīla ma amú jō hémā rú Dāwúdī drī andilēpi rá 'dī sílé ú'dí ru.

Ma 'ī'di sí ú'dí ru izanā 'ī'didrī 'dī agá 'dā,
ma fē 'ī'di pá tu rá.

¹⁷ Íjō 'dī sī, 'bá ímbí acelépi (Yāhúdī rú) 'dī kí sī amú avílé Úpī pálé gá
āzīla 'bá Yāhúdī rú ku mâ umvelé má āni rú 'dī kí abe ĩndī,
Úpí jō íjō 'dī nī †

¹⁸ 'ī'di íjō 'dī kí fēlépi nījō údu rī 'i. †

¹⁹ “Íjō 'dī sī, íjō mâ amálé rī 'dī, lē āma ĩcāndī kí 'bá Yāhúdī rú ku Yēsū ā'īlépi ru ujalépi Ádróná rú 'dī kí ku.

²⁰ Āmaní u'ájó 'ī'ba abe múké rá, āsī kí 'ī'baní wárágā jōjó la 'bā a'be kí āwū cā, 'bā a'be kí ínā ādroṅa ĩnzō rú rī kí uwíjō rī kí cā, 'bā na kí ānākpá ru nzilépi nzī-nzī rī kí ku, āzīla 'bā na kí ārī ku. ²¹ Āzítáná Músā drī gá 'dī kí úri kí ũlúlé Sābátū ālu-ālu sī táwūnī ālu-ālu agá drīlé píri 'baní āngū Ádróná ĩnzījō rī kí agá.”

Wárágā sílé 'bá Yāhúdī rú ku Yēsū ā'īlépi rá 'dī 'baní rī

* ^{15:13} Yākó'bō 'dī 'ī'di Yēsū 'bā ádrīpī rú rī. 'ī'di ándrá kánīsā 'bā drīlé Yērúsálemū gá la. † ^{15:17} Ámōsī 9:11, 12 † ^{15:18} Búkū Ádróná drī ídu rī 'bā āzī kí agá, úsī Āko nīlé ílí wēwē rú Úpí drī rī 'ī'di āzī 'ī'didrī 'i.

²² Cọtì ùpìgọṅa Yésũ drī kí ǎzıla 'bá ỹyō kǎnísǎ agá 'dī abe pírí úrǎ kí ǐjọ sī 'bá ǐ'baní ru la kí tì pèlé mujó Páwũlọ́ kí abe Bārǎnábǎ trū mụlé ǎnǐtíyọkǐ gá. Ûpè kí dó sī Yúdǎsǐ (vâ umvelé Bārísábǎ 'i rī) kí Sílǎ be. 'Dī kí 'bá ǐrǐ drǐlẹ́ ru 'bá Yésũ ǎ'ǐlẹ́pí rá rī kí drǐdrǐṅí gá 'dâ rī kí.
²³ Uja kí dó sī wárágǎ 'dī fělé ǐ'badrǐ:

ǎma ùpìgọṅa Yésũ ǎni rú ǎzıla 'bá ỹyō ǐmǐ ádrípika rú Yésũ ǎ'ǐlẹ́pí rá 'dī, zì kí ǐmi 'bá Yǎhúdǐ rú ku Yésũ ǎ'ǐlẹ́pí rá ǎnǐtíyọkǐ gá 'dī Sírǐyǎ gá, ǎzıla Sílísíyǎ gá 'dī pírí cící.

²⁴ ǎma are 'bá ǎzǐ ǎma drǐdrǐṅí gá la mụ kí ǎma tì kóru, ǐmi rú drǐ ǐgbé fělé ùcōgō ajíjọ ǐmi ásí gá ǐjọ ǐ'baní jolé ǐminí rī kǐ sī. ²⁵ 'Bo ǎma ǎ'ǐ dó ú'dí'da 'bá ǎzǐ kí tì pějọ ǐmi rúlé ǎma wōrǐka ǎmaní lělé Bārǎnábǎ kí Páwũlọ́ be, ²⁶ ǎgọbǐ 'dī kí ru ǐdri fělépí kpítǎ drǎ ní rú Úpí Yésũ Kúrísítō drǐ gá rī sī rī kí. ²⁷ ǐjọ 'dī sī, ǎpě Yúdǎsǐ kí tì Sílǎ be mujó ǐjọ ǎmaní silé wárágǎ gá 'dī kí ǐfí 'dajọ ǐminí kí tì sī ǐndǐ. ²⁸ ǐ'di adru ùniyambamba rú Úrǐndí ǎlá rī mẹlẹ́tì gá ǎzıla ǎmaní, ǎdrǐ ǐmi drǐ gá ǎnzǐ ǐmi ndělépí rá la 'bǎ ǐjọ tá ǐmǐ lělé rī kí drǐ gá sī tũkǎnǎ ku rī gá. ²⁹ Lě ǐna jō ǐná fělé ǐdétánjá ru ǎdroṅa ǐnzō rú 'dī 'baní rī kí ku, ǐna jō ǎrǐ ku, ǎnǎkpá ru nzilẹ́pí nzǐ-nzǐ 'dī kí ku ǎzıla ǐmi iza jō 'bá ǎzǐ 'bǎ ǐzónǎ ǎzıla ùkú drǐ ku. ǐmi rú adru múké ǐdrǐ ǐjọ 'dī kí a'be rá rī gá. ǎwǎ'difô, ǐmi u'á múké.

³⁰ ǎla mụ 'bá 'dī kí tì pèlé 'bo, mụ kí ǎnǐtíyọkǐ gálé, tra kí 'bá Yésũ ǎ'ǐlẹ́pí rá 'dī kí pírí, fě kí dó wárágǎ 'dī ǐ'badrǐ. ³¹ Kí mụ wárágǎ 'dī lǎlé 'bo, ǎyíkō fụ kí ǐjọ silé ùniyambamba 'bá ásí imbájọ 'dǎ kǐ sī. ³² Yúdǎsǐ kí Sílǎ be kí adrujọ nábǐ rī sī, jọ kí ǐjọ ǎlápítítí ru sī 'bá Yésũ

ã'ílèpi rá 'dĩ 'baní ũkpõ fějọ. ³³ Kí mu ụ'dụ ãzí kí u'álé were rú 'bo, 'bá Yésũ ã'ílèpi rá 'dĩ ãpě kí kí tị ásí ìgbẹ sī āgōjọ 'bá ándrá kí tị ãpèlèpi rī 'ba rú. [³⁴ Wó Sílā ũrā ìjọ acejọ vùlé Ānītíyókí gálé ũgũgõ.] † ³⁵ Wó Páwũlõ ace kí Bārānábā be Ānītíyókí gá 'bá ãzí kí abe 'bá kí imbá agá ãzila ìjọ mgbā Ādróná drí gá rī ũlú agá.

Awayá Páwũlõ 'bā ãni Bārānábā be rī

³⁶ Ụ'dụ ãzí vùlé gá, Páwũlõ jọ Bārānábā ní, “Lě ãgõ vùlé ãzila ãmu mułé ãma ádrípika pírí ãmaní ándrá ìjọ Ādróná drí gá rī ũlũjọ 'l'baní táwũnĩ ãlu-ãlu kí agá rī kí undré trū sī kí mu íngoní yā rī nǐjọ.” ³⁷ Bārānábā lě tí Yōhánā umvelé Mārākō 'i rī 'dułé 'l'ba abe ìndĩ. ³⁸ Wó Páwũlõ gā ìjọ 'l'di 'dujọ 'dĩ úmgbé, ã'dusiku Yōhánā ándrá kí a'bejọ āngũ Pāmũfílyā gá, 'l'diní gērĩ sī ãzí ngájọ 'l'ba abe ku rī sī. ³⁹ Ìjọ 'dĩ acá āgátā rú, fě dó sī iré kí ru rá; Bārānábā 'du Mārākō 'i sī mujọ 'l'di be, fi kí mēlĩ agá mujọ zajọ Kūpórō gá, ⁴⁰ wó Páwũlõ pē 'l'didrĩ gá Sílā 'i trū mujọ 'l'di be. 'Bá Yésũ ã'ílèpi rá 'dĩ a'be kí kí mułé ásí ìgbẹ Ādróná drí gá rī sī. ⁴¹ Páwũlõ ací kí Sírĩyā agá sī ãzila Sílísíyā agá sī, 'bá Yésũ ã'ílèpi rá 'dĩ kí ásí imbá trū.

16

Páwũlõ 'baní Sílā be Tĩmĩtíyõ asújọ ìndĩ rī

¹ 'Dā 'bā ũngúkú gá, Páwũlõ mu dó Dábě gá, ãzila Lísĩtrā gá, 'dĩ āngũ 'bá Yésũ ã'ílèpi rá umvelé Tĩmĩtíyõ 'i rī 'bā u'ájọ rī gá. Tĩmĩtíyõ āndrē ándrá 'bá Yāhúdĩ rú la, 'l'di 'bá Yésũ ã'ílèpi rá la, 'bo átẹpi 'l'di ándrá 'bá Gĩrĩkĩ rú la. ² 'Bá pírí Yésũ ã'ílèpi rá Lísĩtrā gá ãzila Īkóniyāmú

† 15:34 Vási 34 'i, Bìbílíyā ãzí Mũndú tị sī rī 'bā kí vási rú ku, be la rá la 'bā kí 'l'di “fútĩ-nòtĩ” rú, ã'dusiku 'l'di ándrá búkũ Ādróná drí Gĩrĩkĩ tị sī ídu drĩdrĩ rī kí agá 'dáyú.

gá rī, ri kí íjọ jọlé drī la gá múké. ³ Páwũlõ lě tí ì'di 'dulé trū mujó ìndī, íjọ 'dī sī, itārā dó ì'di rá. Idé íjọ 'dī ìni la 'bá Yāhūdī rú 'dā kí íjọ sī, ā'dusīku nī kí ándrá pírí Tīmītīyō átépī ì'di Gīrīkī rī gá cé. ⁴ Kí acíjọ táwũnī ālu-ālu agā sī rī sī, i'da kí ítútáná āsījọ ũpīgōṇa 'baní itulé, 'bá ìyō Yērúsālēmū gá 'dī 'baní vú ũbílé rī kí. ⁵ 'Dāá 'bá Yésū ā'ílépi rá 'dī kí pá umba dó ā'itáná agá, āzīla kí kālāfe ri tulé ú'dú pírí sī.

Páwũlõ la ágóbí Mākēdóniyā rú rī ndrejó urobí agá rī
⁶ Páwũlõ ací kí 'bá ì'diní acíjọ ì'ba abe 'dā kī trū āngū umvelé Fīrīgīyā 'i, rī agā sī āngū Gālātīyā agá. Ì'baní ací agá 'dā Úrínđí Ālá rī uga ì'baní íjọ Ādróná drī gá rī ũlújó āngū Ásīyā drī rī gá úmgbé. ⁷ Sāwā ì'bā kí acájọ drīdrīnjī Mísīyā drī gá rī sī, ũ'bī kí tí filé Bītīnīyā gá, wó Úrínđí Yésū drī gá rī 'abe ì'baní kējī sī fíjọ ku. ⁸ 'Dāá alí kí Mísīyā agā sī, dó sī ilújó ándrá Trōwásī gá. ⁹ Ìnī 'dā sī Páwũlõ ndre urobí agá ágóbí āzī Mākēdóniyā rú la ní pá tu agá drī ā'bāṅā trū, “Mí azá Mākēdóniyā gá 'á 'dölé āma āzā kojó.” ¹⁰ Páwũlõ la mu ícétáná 'dī ndrelé 'bo, jọ cọtī āma angá bábá drī kojó mujó Mākēdóniyā gá, āma ásí gá rī dó, Ādróná umve āma íjọ mgbā ì'didrī gá rī ũlújó ì'baní ìni.

Lũdíyā 'bā ásí ujajó rī

¹¹ Āza í'bo sī angájọ Trōwásī gá rī sī cajó Sāmōtrákē gá, drūsī la sī, āca dó Nēyāpólī gá. ¹² 'Dā 'bā vúlé gá, āmu dó Fīlípī gá, Fīlípī ì'di táwũnī āzī Mākēdóniyā gá 'dāá ndēlépi āmbōgō sī nī vā āngū 'bá Rùmī rú rī 'bā kí 'dulé ì'ba āni la rú rī 'i, āma u'á 'dāá ú'dú wēwē rú. ¹³ Sābātū sī āfū táwũnī agá rī sī āmvé mujó ìyī āzī tī gá, sī āngū āzī ìsújọ Ādróná ā'íjọ ìni. Āri vū gá, āzīla āma i'dó íjọ jọlé ũkú ru tralépi 'dāá rī 'baní. ¹⁴ ũkú íjọ arelépi 'dī kí āzī ālu umvelé Lũdíyā 'i ũkú āzī bōngó ũniyambamba la

kí ìtũndālèpí Fīlípī gá angálèpí Tāyītírā gá rī 'i, ī'di 'bá Ādrónā rú ìnzīlèpí la. Ādrónā nzī ásí la sī ìjọ Páwũlọ 'bā ũlúlé 'dī arejọ āzila ā'ìjọ la rá. ¹⁵ Ụ'dú ī'di āzila 'bá ī'didríko gá 'dāá rī 'baní bābũtízī fējọ rī sī, Lũdíyā umve āma ī'didríko gálé, jọ āmaní, “Īdrī áma ā'ī 'bá Ādrónā ā'īlèpí la rú rá, ìmi amú drī vā u'álé mádrí jọ agá.” Rí ìjọ 'dī jọlé kperè āmā ā'ī agá rá.

Páwũlọ kí sujọ mǎbúsũ gá Sílā be rī

¹⁶ Ụ'dú ālu āmaní mụ agá āngũ Ādrónā ā'ìjọ rī gá, āma ụfụ drī ìzóná āzī úrínđí ũnzí āzī ìjọ mụlèpí ru idélèpí drī gálé rī i'dalèpí rá la be, ī'di ìzóná āzī ajílé āzī ngalèpí la. Ìjọ ī'di 'bā i'dalé cé-cé rī sī, ìsú dó 'bāngá sīlínđí ìyọ rú 'bá ī'didrí āmbogo rú rī 'baní. ¹⁷ Ìzóná 'dī bī āma vú Páwũlọ trū úzānā trū, “Āgọbì 'dī kí ụpigoṅa Ādróná ụrụgá āndānī rī drí gá rī kī, kí ìminí gērī sī ru pajọ rī ũlũ.” ¹⁸ Ìzóná 'dī idé ìjọ 'dī 'dī 'bā áni ụ'dú wēwē rú. Āsìjọ Páwũlọ acá ũcōgō sī āndē vā ìjọ la sī rá, uja tị jọ úrínđí ũnzí 'dā ní, “Rú Yēsũ Kúrísītō drí gá rī sī, ájọ míní, mí āfũ ìzóná 'dī agálé rī sī āmvé.” Úrínđí 'dā a'be kí dó ī'di ititi rá.

¹⁹ 'Bá ìzóná 'dī 'bā sī āzī ngajọ ī'baní rī kí mụ ndrelé la ìzóná 'dī adrí rá, ìjọ ī'baní ásí 'bājọ ī'di drī gá séndē ìsúná sī rī ukó rá. Rụ kí Páwũlọ kí Sílā be agulé āngũ sù rú rī agálé pá tulé 'bá āmbogo rú rī kí drīlè gá. ²⁰ Ají kí kí āmbogo ìjọ amálèpí rī kí drīlè gá jọ kí, “Āgọbì 'dī kí 'bá Yāhūdī rú la kí, āzila lē kí ìjọ ajílé 'bá āmadrí gá rī kí drīdrínjī gá. ²¹ Kí āma Rúmī rú 'dī 'baní ìjọ āmaní icólé ngalé ku rī kí i'dajọ, āzila kí lējọ la āma ā'ī kī āzila ānga kī rī sī.”

²² 'Bá ru tralèpí wēwē rú 'dī atrá kí ru gbōrú tị icílé Páwũlọ kí ụrụ 'bá gá Sílā be, kí idéjọ ũnzí, āzila āmbogo ìjọ amálèpí rī fē kí āzítáná ī'bā bōngó kí ũtrújọ āzila kí

cojó kēlǐká sī. ²³ Ála dó mụ kí colé ũnzíríkānā rú 'bo, úsu dó kí mǎbúsũ gá, āzila úfě āzítáná āsíkārī kí andre tēlépi rī ní kí ucéjọ múké-múké. ²⁴ Āzítáná ũkpómgboroto 'dī sī, āsíkārī su dó kí jó ágágá āndānī rī agá, āzila icí dó vā kí pá ife sī cí.

²⁵ Iní ágágá 'dī gá 'dī, Páwũlǒ 'i'dó kí Sílā be Ādrónā rú icúlé úngó ngoná sī āzila Ādróná zɪnā sī, wó ini 'dī 'bá āzī ɪ'ba abe rī ri kí úngó 'dī kí arelé. ²⁶ Rũgbúgbú ũyākɪyā āzī ũkpómgboroto la 'i'dó jó tá be Páwũlǒ kí sujọ Sílā be 'bá āzī 'dā kí abe 'dī ayalé pírí-pírí. Kējítì ũnzì kí ru pírí āzila ímve tá Páwũlǒ kí pá gá āzila 'bá mǎbúsũ jó gá 'dāá rī kí pá gá 'dī ayu kí pírí céní. ²⁷ Āsíkārī angá ụ'dú gálé rī sī ụrụgá, āzila ɪ'di mụ kējítì 'dī kí ndrelé mgbọ, anzé ménénjá 'didrì ụpúcé gá rī, lě dó sī ru sòlé rá, ā'dusíku ũrā 'bá mǎbúsũ gá 'dī apá kí dó rá ini. ²⁸ Wó Páwũlǒ za jọ, “Í'dì mi ku! Āma pírí 'dō cí!”

²⁹ A'í ācí, afụ ru jó agálé, a'dé ụrụ 'bá yānā trū Páwũlǒ kí pálé gá Sílā be. ³⁰ Āsíkārī ají kí āmvé, uja kí zìlé, “Āmbogo 'dī, lě má idé ā'du ká mání sī áma pajó?”

³¹ Umvi kí, “Mí ā'ɪ Ụpí Yésũ 'i mi dó sī ími pa. Mi 'i āzila 'bá mídríko gá rī kī trū.” ³² Uja kí dó íjọ Ādróná drí gá rī ũlúlé ɪ'diní āzila 'bá jó agá 'dā rī 'baní pírí ɪndí. ³³ Sávā Iní drí gá 'dī agá 'dāá ũgũgō āsíkārī 'dụ kí, āzila ũjì dó ɪ'ba ākōzá kí 'dāá cọtì úfě dó ɪ'diní āzila 'bá ɪ'didríko gá rī abe bǎbũtízì. ³⁴ Āsíkārī 'dī ají Páwũlǒ kí Sílā be íná nalé ɪ'didrì jó agá. Āyíkō fụ dó ɪ'di ā'dusíku ā'ɪ kí Ādróná 'i 'bá ɪ'didríko gá rī abe rá. ³⁵ ɪ'di mụ calé ɪtú sī, āmbógó íjọ amálépi rī pě 'bá āzì ngalépi ɪ'di be la tì āsíkārī Páwũlǒ kí andre tēlépi rī rú āzítáná 'dī trū jọjó la, “Mí iyá 'bá 'dī 'bā mụ kī.” ³⁶ Āsíkārī jọ Páwũlǒ 'baní Sílā be, “Āmbogo íjọ amálépi rī fě kí ũkpō sī ími iyájọ Sílā be rá. Ụ'dí'da ɪmi dó mụ rá. ɪmụ ásí ɪgbě sī.”

³⁷ Wó Páwũlõ jọ ãmbogo tá tị ãpêlé 'dĩ 'baní, “Co kí ãma 'bá iyõ kí drĩlé gá ãma ụzị̀nâ kóru, ãmaní tání adrujọ 'bá Rùmĩ gá rĩ kí rá tí, ãzıla su kí ãma m̄búsũ gá. Wó l̄é kí dó ú'dĩ'da ãma iyálé ũní 'bá 'baní n̄j̄nâ kóru yã? 'Dĩ áni la 'dáyũ! L̄é 'bã amũ kí b̄asĩ ãma iyálé ãmv̄élé n̄.”

³⁸ ãmbogo tá tị ãpêlé 'dĩ gõ kí ụ'dụkọ 'dĩ trũ ãmbogo íjọ amálépi rĩ 'ba rũl̄é, ãmbogo 'dĩ kí mụ arelé la Páwũlõ kí Sílã be 'bá Rùmĩ gá la kí, acá kí ũrĩ s̄i. ³⁹ Amũ kí trútánjá a'íl̄é í'badrĩ ãzıla iyá kí dó kí ãmv̄é, a'í kí Páwũlõ kí Sílã be táwũnĩ 'dã a'bejọ rá. ⁴⁰ Páwũlõ kí Sílã be mụ ãf̄ul̄é m̄búsũ gá rĩ s̄i 'bo, mụ kí dó Lũdíyã dr̄iko gá, ịsũ kí 'bá Ȳesũ ã'íl̄épi rá rĩ kí, kí mụ kí ásı ụj̄m̄il̄é 'bo, a'be kí dó táwũnĩ 'dã rá.

17

Ijọ ru idélépi T̄ēsālõnĩkĩ gá rĩ

¹ Páwũlõ kí mụ al̄il̄é Sílã be ãmũf̄ipól̄isĩ gá s̄i ãzıla ãp̄õl̄oniyã gá s̄i 'bo, ca kí T̄ēsālõnĩkĩ gá. 'Dãá ãngũ Yãhũdĩ 'bã áni ãdróná ñnzĩjọ la cí. ² Páwũlõ 'bã gbíyã ụdu rĩ s̄i, fi 'bá 'dã 'ba rũ ãngũ ãdróná ñnzĩjọ rĩ aḡal̄é, 'dãá ri kí aḡátã galé ũgũgõ Sábátũ na 'dĩpí íjọ ãdróná dr̄i s̄il̄é búkũ agá rĩ dr̄i gá. ³ I'dajó la Kúrísitõ 'bã ịsũ ũcõgõ, 'bã angá dr̄a agá rĩ s̄i rá. Jọ v̄a, “Ȳesũ 'dĩ mání íjọ la ũlũjọ ñminí ú'dĩ'da rĩ 'i, 'i'di Kúrísitõ 'i.” ⁴ ãzĩ rĩ kí ásı gá íjọ 'dĩ fi rá, 'de kí Páwũlõ kí vú gá s̄i Sílã be ũkú iyõ ũkú kí dr̄i celépi rĩ abe, ãzıla amụti ãmbógó Gĩrĩkĩ dr̄i ãdrónã ñnzĩl̄épi rĩ kí trũ.

⁵ Wó 'bá Yãhũdĩ rú rĩ acá kí ãjã s̄i, tra kí 'bá ãzĩ ũnzĩ la kí sũ tị gá s̄i ãngũ ãlu gá, mụjọ uzã trũ táwũnĩ agá s̄i, mụ kí l̄icọ Yásõnĩ dr̄i celé s̄i l̄ějọ Páwũlõ kí ajíjọ Sílã be ũ'bí kí dr̄il̄é gá. ⁶ Wó kí mụ kí ịsũl̄é ku 'bo, ají kí Yásõnĩ kí 'bá ãzĩ Ȳesũ ã'íl̄épi rá 'dĩ abe 'bá ãmbogo táwũnĩ 'bã dr̄il̄é ru

rĩ kí drĩlẹ́ gá, úzánâ trũ, “Bá 'dĩ kí dó bāsī ũcōgō fělépi āngū pírí agá rĩ kí! Kí āndrũ acálépi 'dĩ, ⁷ āzila Yásōnī mba kí tā 'didrĩ jó agá 'dāá, amụ́ kí vā āzítáná Kāyī́sārī drī́ kí andílẹ́ jọ́jọ́ la, úpí āzī́ cí rụ́ la Yésṹ 'i íni.” ⁸ Ū'bí ru tralépi āzila āmbogo táwũńĩ drī́ celépi 'dĩ kí mụ́ íjọ́ 'dĩ arelé 'bo, kí ásí ri azalé azā. ⁹ 'Bá íjọ́ 'dĩ drĩlẹ́ gá 'dĩ jọ́ kí Yásōnī 'bā fě́ séndě́ lělé kí kěj́í gá rĩ 'i, āzila a'be kí dó sī́ kí mụ́lé rá.

Páwũlọ́ kí wõrĩ be Běréyā gá

¹⁰ Ínì la mụ́ acalé 'bo, gbōgbō 'bá Yésṹ ā'ílépi rá 'dĩ pě́ kí Páwũlọ́ kí tị́ Sílā be Běréyā gá. Kí mụ́ acalé 'bo, mụ́ kí filé āngū Ādróná ĩnzĩjọ́ rĩ rú rĩ agá. ¹¹ 'Bá Yāhúdĩ́ rú Běréyā gá rĩ kí ndě́ kí dó 'bá Tě́sālōnīkĩ́ gálé rĩ kí ásí ígbě́ sī́ rá. 'Bā kí bílẹ́ ásí káyí sī́ íjọ́ jọ́lẹ́ rĩ arejó, āzila ú'dú́ ālu-ālu sī́ ri kí vā íjọ́ sílẹ́ búkṹ gá rĩ lálẹ́ ndrejọ́ la íjọ́ Páwũlọ́ 'bā jọ́lẹ́ rĩ kí āndá-āndá ru yā áni. ¹² Íjọ́ 'dĩ sī́, 'bá Yāhúdĩ́ rú ũ'bí ā'ĩ́ kí rá; ũkú āzila āgọbị́ Gĩrĩkĩ́ rú rĩ ā'ĩ́ kí vā índī́.

¹³ Wó 'bá Yāhúdĩ́ rú drĩlẹ́ rú Tě́sālōnīkĩ́ gá 'dĩ kí vā mụ́ are la Páwũlọ́ imbá íjọ́ Ādróná drī́ gá rĩ Běréyā gá 'dāá índī́ íni 'bo, amụ́ kí 'dāá ũ'bí ru tralépi rĩ kí drī́ andílẹ́ kí ásí ingajọ́ 'bá 'dĩ́ kí ụ́rụ́ 'bá gá. ¹⁴ 'Dāá cọtị́ 'bá Yésṹ ā'ílépi rá 'dĩ́ pě́ kí Páwũlọ́ tị́ íyítị́ gálé, wó Sílā kí Tĩ́mĩtíyọ́ be āsī́ kí Běréyā gá 'dāá. ¹⁵ Āgọbị́ Páwũlọ́ agulépi rĩ agú kí rĩ'di kpere Āténĩyā gá. Páwũlọ́ la mụ́ jọ́lẹ́ la 'bā jọ́ kí Sílā 'baní Tĩ́mĩtíyọ́ be 'ba amụ́ kí 'í rụ́ 'dólẹ́ mbě́lě́nā ru 'bo, 'bá 'dĩ́ gṓ kí dó vúlẹ́lẹ́.

Páwũlọ́ 'bā adrujó Āténĩyā gá rĩ

¹⁶ Páwũlọ́ 'bā drī́ Sílā kí tẹ́ agá Tĩ́mĩtíyọ́ be Āténĩyā gá 'dāá 'dĩ́, ásí́ la iza ru ādroña ĩnzṓ rú ũv́í ndú́-ndú́ 'bá 'dĩ́ 'bā kí ĩnzĩlẹ́ táwũńĩ́ 'dĩ́ agá rĩ sī́. ¹⁷ 'Dāá ga āgátā āngū Ādróná ĩnzĩjọ́ 'dā́ gá 'dāá 'bá Yāhúdĩ́ rú āzila 'bá Gĩrĩkĩ́ rú Ādróná

ĩnzĩlépi 'dĩ abe, vâ ú'dú ãlũ ãlu sĩ sũ tĩ gá 'bá alĩlépi 'dã sĩ rĩ abe. ¹⁸ Imba'ba ázi ãndũwã rú Ĩpĩkórĩyã rú ázĩla Sĩtókĩ rú * rĩ ga kí ágátã ĩ'di trũ rá. Ázi rĩ zĩ kí, “Mgbã la ágóbĩ sũkũlũ lãlépi ku ru i'dalépi 'dĩ lã ã'du ĩjõ jolé?” Ázi rĩ jõ kí, “Índre ĩ'di ĩjõ jõ ádroŋa jũrũ ru 'dĩ kí drĩ gá.” Jõ kí ĩjõ 'dĩ ĩni la, ã'dusĩku Páwũlõ ri ándrá ĩjõ mgbã Yèsũ drĩ gá rĩ imbã agã ázĩla ángánjá ĩ'didrĩ drã agã ídri rĩ drĩ gá. ¹⁹ Umve kí Páwũlõ agulé tratánjá ĩ'bã kí ru trajõ umvelé Ārĩyõpágã 'i rĩ gá, ãmbogo táwũnĩ gá rĩ kí drĩlé gá, ázĩla zĩ kĩ, “Álẽ tá drĩ nĩlé la, ímbátánjá ú'di mi sĩ ĩjõ jojó drĩ la gá 'dĩ íngõ 'i yã? ²⁰ Āko ázi mũ jolé 'dĩ kí 'u ãma bĩlé gálé ũrátánjá ndú ú'di la rú ãlẽ tá dó sĩ nĩlé la ífĩ la kí íngonĩ?” ²¹ (‘Bo 'bá pĩrĩ Áténĩyã gá ázĩla 'bá ãmĩyõŋá ru u'alépi 'dã rĩ lã kí tá Sãwã izanjã ĩjõ jõŋá sĩ ázĩla ĩjõ amũlépi ú'di 'dĩ kí arenjá sĩ.)

²² Páwũlõ nga dó pá tulé Ārĩyõpágã gá 'dãã jõ, “Ími 'bá Áténĩyã gá 'dĩ, ándre ĩmi gẽrĩ pĩrĩ sĩ 'bá dĩnĩ ãni la rú. ²³ Mã acĩ agã táwũnĩ agã 'dã, mã undré ãko pĩrĩ ãngũ ĩmi sĩ ĩnzĩtánjá ĩnzĩjõ 'dĩ gá 'dã, mã ĩsũ ĩsĩ ãngũ ĩmi sĩ ídétánjá idéjõ ãlĩtãrĩ rú rĩ gá 'dãã, ĀDRÓNÁ NĨLÉ KU RĨ NĨ. Ú'dĩ'da Ādróná ĩmĩ ĩnzĩlé ĩmĩ nĩlé ku rĩ, ma mũ ĩminĩ ĩjõ ũlũlé drĩ la gá.

²⁴ “Ādróná ũnõkũ 'bãlépi ãko pĩrĩ ala gá 'dĩ abe rĩ, ĩ'di Úpĩ 'bũ 'bã ãni ũnõkũ be rĩ 'i, u'á jõ 'bã 'bã kí sũlé drĩ sĩ rĩ agã ku. ²⁵ Ādróná lã 'bã ázi 'bã idé ĩ'dinĩ ãko ázi nĩ la ku, ã'dusĩku fẽ 'bã pĩrĩ 'banĩ ídri ázĩla ũlĩ ázĩla ãko pĩrĩ ĩ'bã kí lãlé rĩ kí rá. ²⁶ Sũrũ pĩrĩ ũnõkũ drĩ gá 'dĩ kí Ādróná idé kí 'bã ãlu rũ sĩ, itũ ĩ'banĩ ú'dú ázĩla ãngũ pĩrĩ ĩ'bã kí rĩjõ

* ^{17:18} 'Bá Ĩpĩkórĩyã rú 'dĩ jõ kí Ādróná yu. 'Bá 'bã na kí ãyĩkõ ídri 'dĩ agã rĩ ĩ'bã kí lãlé rĩ áni. Ázĩla 'bá Sĩtókĩ rú 'dĩ jõ kí lã ã'be ãyĩkõ ídri 'dĩ drĩ gá rĩ cã ála ru ásĩ ũŋmĩ (imbã).

u'ájó rĩ abe. ²⁷ Ādróná idé Íjǫ 'dĩ ini la 'bá 'bã ndrũ kí rú sĩ 'i, 'bã ca kí rú vâ sĩ 'ĩ ʃsũjǫ rá, 'ĩ'di 'bã táni adrujǫ āma rú 'dã álı ku tí. ²⁸ 'ĩ'di āmaní ũkpó fē sĩ u'ájó, acjǫ āzıla āmaní sĩ adrujǫ 'dĩ 'bã áni, ĩminí ngolé úngó ĩmidrĩ rĩ kĩ sĩ rĩ áni, 'Āma vâ 'ĩ'dĩ 'bã ũri.'

²⁹ "Íjǫ 'dĩ sĩ, āma adrujǫ Ādróná 'bã anzĩ rĩ sĩ lē āma ũrã kí Ādróná 'ĩ'di cécé gólũdĩ jǫku sílīvã jǫku írã 'bá 'bã kí idélé drĩ sĩ āzıla ālǫgǫ 'ĩ'badrĩ sĩ rĩ áni la ku. ³⁰ Ādróná 'bã ándrá ásı Íjǫ 'bá 'bã kí 'ĩ'di nǫjǫ ku rĩ drĩ gá ku, wó ú'dĩ'da rĩ gá Ādróná jǫ dó tǫndǫǫ 'bá 'baní āngũ pírı gá 'bá 'bã uja kí ásı. ³¹ Ā'dusıku 'bã ú'dú āzı 'ĩ'di sĩ amũjǫ Íjǫ lıjǫ 'bá ũnǫkú drĩ gá 'dĩ kí drĩ gá pírı Íjǫ mgbã sĩ 'bá ālu 'ĩ'di 'bã pēlé rĩ rũ sĩ. Icé Íjǫ 'dĩ 'bá pírı 'banı 'ĩ'di 'bã ágǫbı 'dĩ ingajǫ ídri 'bá drālėpi rá rĩ kí drıdrıńı gá rĩ sĩ."

³² Kí mụ Íjǫ Páwũlǫ 'bã jǫlé 'bá drālėpi rá rĩ la angá ídri rĩ arelé 'bo, 'bá āzı rĩ gụ kí gũgũ, wó 'bá āzı rĩ jǫ kí, "Āma amũ Íjǫ ími tı gá 'dĩ arelé ıdı indǫ." ³³ 'Dãã Páwũlǫ a'be kí rá. ³⁴ 'Bá āzı rĩ 'de kí Páwũlǫ vú gâ sĩ, ā'ı kí Íjǫ 'ĩ'di 'bã ũlũlé rĩ rá, kí agá 'dãã ĩndı rĩ DãyŃnásıyǫ 'bá angálėpi amũtı ru tralėpi umvelé Ārıyǫpágã 'i rĩ gá āzıla ũkú umvelé Dãmárı 'i 'bá āzı kí abe.

18

Páwũlǫ 'bã adrujǫ Kǫrĩnıtǫ gá rĩ

¹ 'Dĩ 'bã vúlė gá, Páwũlǫ a'be Ātėnıyã rá sĩ mụjǫ Kǫrĩnıtǫ gá. ² 'Dãã ısú kí ru 'bá āzı Yãhũdĩ rú umvelé Ākúwılã tılé Pǫńıtásı gá rĩ be angá ándrá Ítãlı gálė ú'dı 'ĩ'di 'bã ũkú Pırısılã be, ā'dusıku āmbógó Kılãwũdıyã ní āzıtáná 'bãjǫ 'bá Yãhũdĩ rú rĩ 'bã fũ kí Rũmı gá 'dãã rá rĩ 'bã Íjǫ sĩ. Páwũlǫ mụ ándrá kĩ ndrelé. ³ U'á 'dãã āzıla nga vâ āzı 'ĩ'ba abe, ā'dusıku 'ĩ'di vâ 'bá hėmã idėlėpi la cécé 'ĩ'banı idélė rĩ 'bã áni. ⁴ Sãbátũ ālu-ālu sĩ rı Íjǫ nzelé āngũ

Ádrónjá ĩnzĭjój rĩ agá 'bá Yāhúdĭ rú āzĭla 'bá Ĝĭrĭkĭ rú rĩ
abe.

⁵ Sĭlā kí mụ acalé Tĭmĭtĭyō be Mākēdónĭyā gālé 'bo,
Páwŭlō fē ru pírĭ ĭjój ũlŭjój 'bá Yāhúdĭ rú rĩ 'banĭ, jō Yēsŭ
ĩ'di Kúrĭsĭtō 'i. ⁶ Kí mụ ĩ'di gālé úmgbé āzĭla ĩ'di u'dalé u'dā
'bo, utŭ pŭtrŭ bōngó ĩ'didrĭ urŭ 'bá gá rĩ, jō, “ĭdrĭ dó āvĭ
rá yā áni, ĩmi ārĭ 'bā adru ĩmi drĭ gá, ma dó sĭ ala gá 'dā
yŭ. ĩ'dójój āndrŭ ma dó mụ 'bá Yāhúdĭ rú ku rĩ 'ba rŭ.”

⁷ Nga dó mŭlé filé 'bá Yāhúdĭ rú ku umvelé Tĭtō Jŭsĭtō
'i rĩ drĭ jój agá, ĩ'di 'bá Ádrónjá rulépi ambamba la, āngŭ
Ádrónjá ĩnzĭjój rĩ agá la. ⁸ Kŭrĭsĭpō āngŭ Ádrónjá ĩnzĭjój rĩ
'bā āmbógō kí 'bá ĩ'didrĭ lĭcój gá rĩ abe āĭ kí Yēsŭ 'i rá,
āzĭla 'bá wēwē rú Kōrĭnĭtō gá ĭjój Páwŭlō drĭ arelépi rá
'dĭ āĭ kí vā Yēsŭ rá, ĩsŭ kĭ sĭ bābŭtĭzĭ ĩndĭ.

⁹ ĩnĭ āzĭ ālu urobĭ ũbĭ Páwŭlō 'i, ala gá Úpĭ jō ĩ'dinĭ,
“Lē mí idé ũrĭ sĭ ku, ĩmŭ ĭjój jōŋā trŭ drĭ gá, mí ĩyāŋā vā
ku. ¹⁰ Ma mí be, 'bá āzĭ ālu icó ĩmi ĩpēŋālé ku, 'bá mádrĭ
kí wēwē rú táwŭnĭ 'dĭ agá 'dĭ.” ¹¹ 'Dāá Páwŭlō u'á ílĭ ālu
nŭsŭ 'dĭpĭ ĭjój imbálé ĭjój Ádrónjá drĭ drĭ gá.

¹² Wó Gālĭyō 'bā acájój āmbógō Ākáyā gá rĩ rú rĩ sĭ, 'bá
Yāhúdĭ rú rĩ tra kí ru gbōrŭ, rŭ kí Páwŭlō 'i agulé kēsĭ
drĭlĕ gá. ¹³ Jō kí, “Ágōbĭ 'dĭ 'i, ĩ'di 'bá kí imbá Ádrónjá
ĭnzĭjój ũvĭ ndú ru ajĭlépi āzĭtánjá āmadrĭ abe ku la sĭ.”

¹⁴ Páwŭlō 'bā lē agá ĭjój jō agá 'dĭ gá 'dā, Gālĭyō jō 'bá
Yāhúdĭ rú rĩ 'banĭ, “ĭdrĭ tá 'bā rĩ adru ĭjój āzĭ izatánjá ru
la, jōku ĭjój āzĭ ũnzĭ izalé la, ĩ'di tá adru ífĭ trŭ mánĭ ĩmi tĭ
arejój. ¹⁵ Wó ĩ'dinĭ adrujój āgátā ganjá drĭ gá, rŭ kí drĭ gá
āzĭla āzĭtánjá ĩmidrĭ kí drĭ gá rĩ sĭ, ĩmi vúnjá 'dĭ 'bā de kí ĭjój
'dĭ 'i, álē ĭjój 'dĭ lĭlĕ ma 'i ku.” ¹⁶ Dro dó kí āngŭ ĭjój ĭjój
rĩ gá 'dāá āmvé. ¹⁷ 'Bá pírĭ rŭ kí Sōsĭtēnō, āmbógō āngŭ
Ádrónjá ĩnzĭjój rĩ gá rĩ 'bā drĭlĕ co kí ĩ'di āngŭ kēsĭ ĭjój rĩ
gá 'dāá. 'Dĭ kĭ sĭ pírĭ Gālĭyō asĭ 'bāngá ku.

Páwũlõ 'bã mujó Ānĩtĩyókĩ gá rĩ

¹⁸ Páwũlõ u'á ú'dú wẽwẽ rú 'bá Yésũ ã'lĩlẹpi rá rĩ 'ba abe Kõrĩnítõ gá 'dãá, 'dã 'bã ùngúkú gá, a'be kí rá. Mụ Kẽnĩkẽnĩyã gá, fẽ ru drĩ'bĩ ufálẹ kpamgbala rú, ã'dusiku ùyõ ándrá ĩ'dinĩ sölẹ rĩ 'bã ìjọ sĩ. Tụ kí í'bó sĩ mujó Sírĩyã gá Pĩrĩsílã abe Ākúwílã trũ. ¹⁹ Acá kí Īfésõ gá ãngũ Páwũlõ 'bã sĩ mujó Pĩrĩsílã kí a'bejọ Ākúwílã be rĩ gá. Fi ãngũ Ādróná ĩnzĩjọ rĩ gálẹ ìjọ jolẹ 'bá Yāhúdĩ rú rĩ kí abe. ²⁰ 'Bá a'ĩ kí ĩ'di u'ájọ ĩ'ba abe ĩdĩ, wó ã'ĩ u'álẹ ĩ'ba abe ĩdĩ ku. ²¹ Wó ĩ'dinĩ lẹ agá mụ agá 'dĩ gá 'dã, jọ ĩ'banĩ, “Ādróná drĩ lẹ la rá, ma ãgõ vúlẹ 'dölẹ rá.” Fi dó í'bó agá angájọ Īfésõ gálẹ rĩ sĩ.

²² Páwũlõ 'bã cajó Kãyĩsáryã gá 'bo rĩ sĩ, mụ dó Yẽrũsálẹmũ gálẹ (pá sĩ) 'bá Yésũ ã'lĩlẹpi rá 'dĩ kí zilẹ cícĩ, ãgõ dó mụlẹ Ānĩtĩyókĩ 'dĩ Sírĩyã gá.

²³ Sávã Páwũlõ 'bã izalẹ Ānĩtĩyókĩ gá 'dã kí ùngúkú gá, a'be dó ãngũ 'dã rá mujó ãngũ Gālātĩyã 'bã ãni Fĩrĩgĩyã be rĩ kí agá acílẹ tawũnĩ kí agá sĩ ùkpõ fějọ 'bá Yésũ ã'lĩlẹpi rá rĩ 'banĩ pírĩ.

Āpólõ 'bã ìjọ nzejọ Īfésõ gá rĩ

²⁴ Wó ìni 'dĩ ágóbĩ ãzĩ 'bá Yāhúdĩ rú umvelẹ Āpólõ 'i tĩlẹ Ālẹkĩzéndrĩyã gá la ándrá cí, amụ Īfésõ gá 'dãá, ĩ'di 'bá sũkúlũ lālẹpi rá, ìjọ nĩlẹpi cé vã búkũ Ādróná drĩ nĩlẹpi lã sĩ lóló la. ²⁵ Ángá ĩ'di imbálẹ gẽrĩ Úpĩ Yésũ drĩ gá rĩ sĩ. Ri ìjọ jolẹ ùkpó ru Úrĩndĩ sĩ, ãzĩla ímbá vã ìjọ Yésũ drĩ ãlápítítĩ ru, tãni ĩ'dinĩ bãbũtĩzĩ Yõhãná drĩ rĩ nĩjọ á'dũsĩ rá tí. ²⁶ I'dó dó ìjọ jolẹ tondõlõ ùrĩ kóru ãngũ Ādróná ĩnzĩjọ rĩ gá 'dãá, Pĩrĩsílã kí mụ ĩ'di arelẹ Ākúwílã be 'bo, umve kí Āpólõ ĩ'badrĩko gálẹ sĩ ĩ'dinĩ gẽrĩ Ādróná drĩ nzejọ múké-múkẹ ĩdĩ.

²⁷ 'Bo Āpólō ní lějó mujó Ākáyā gá rī sī, 'bá Yésū ā'ílēpi rá Īfésō gá 'dī fē kí ĩ'diní āvā, sī kí wárágā 'bá Yésū ā'ílēpi rá 'dī 'badrī sī ĩ'di a'íjō. ĩ'di mu acalé 'bo, ko 'bá Yésū ā'ílēpi lētáná uyanā kóru Ādróná drī sī rī kí āzā. ²⁸ Ā'dusiku ndē 'bá Yāhúdī rú rī kí pírí āgátā ganá sī ũ'bí kí drīlé gá tondolō i'dajó la íjō sīlé búkū agá rī sī Yésū ĩ'di Kúrísītō 'i.

19

Páwūlō ní adrujō Īfésō gá rī sī

¹ Āpólō 'bā drī adru agá Kōrīnītō gá 'dāá, Páwūlō ru gērī úrúlé ru rī sī fijó Īfésō gá. 'Dāá ísú 'bá Yésū ā'ílēpi rá la 'bā āzī kí, ² zī kí, “Īmi ísú Úrínđí Ālá rī ĩminí ā'íjō la rī sī rá yā?” Umvi kí, “Yū! Āma are drī átá íjō āzī Úrínđí Ālá rī drī gá la ku.”

³ Cọtī Páwūlō zī kí, “Wó bābūtízī ĩminí ísúlé rī íngō 'i?” Umvi kí, “Yōhánā 'bā fēlé rī 'i.”

⁴ Páwūlō jō, “Yōhánā fē bābūtízī ásí ujajó rī 'i. Jō ándrá 'bá 'bā ā'í kí 'bá amúlépi vúlé gá 'dī 'i, 'bá 'dā ĩ'di Yésū 'i.” ⁵ 'Bá kí mu íjō 'dī arelé 'bo, bī kí bābūtízī rú Yésū drī gá rī sī. ⁶ Páwūlō la drī 'bājó kí drī gá rī sī, Úrínđí Ālá rī ásí kí drī gá, āzila jō kí íjō tī ndú-ndú sī āzila ũlū kí íjō cécé ũpígóná kí áni. ⁷ 'Dāá āgōbī kí ándrá āni la mu drī drī ĩrī pírí rī gá.

⁸ Páwūlō ri filé āngū Ādróná ĩnzíjō rī gá āzila jō íjō 'dāá ũrī kóru āzila ũkpómgboroto rú ĩmbá na 'dīpí, ĩbáká sejó āzila 'bá kí aséjō Súrú Ādróná drī agá íni. ⁹ Wó 'bá āzī rī kí ásí mba mbā, gā kí íjō 'dī kí ā'ílé úmgbé, āzila gā kí gērī Yésū 'dī 'bá kí drī gā sī úmgbé. Íjō 'dī sī, Páwūlō a'be dó kí rá. 'Dū 'bá Yésū ā'ílēpi rá 'dī kí ĩ'di be ĩndī, āzila ri kí ĩ'bā íjō kí imbálé āzila ũlūlé ũ'dú pírí jō 'a mgbō Tāyírānā drī agá. ¹⁰ 'Dī mu íni ílī ĩrī 'dīpí íni la 'bá Yāhúdī rú āzila

'bá Gĩrĩkĩ rú pírí u'álépi āngũ Ásīyā dr̄i agá 'dāá rĩ are kí sī ǐjọ Ādrónjá dr̄i rá.

¹¹ Ādrónjá idé ǐjọ ǔsũtánjá ru la kí wēwē rú gēřĩ Páwũl̄ọ rú rĩ gā sī. ¹² Cécé kītāmbálā jōku bōngó Páwũl̄ọ ụrụ 'bá alólépi rá rĩ ú'dụ kī sī 'bá āyání trū rĩ kí ụrụ 'bá alólé adrí kí āyání ǐ'badr̄i kí agā sī rá, úrındí ūnzí āfū kí vā apálé ĩndĩ.

¹³ 'Bá Yāhúdĩ rú āzĩ ac̄l̄épi táwũnĩ ālu-ālu agā sī úrındí ūnzí kí ūfū trū 'bá kí agā sī la ǔ'bĩ kí tí Úpí Yēsũ 'bā rú ayúlé 'bá úrındí ūnzí trū 'dĩ kí dr̄i gá úrındí ūnzí 'dā kí ūfújọ. Rí kí jọlé la, “Rú Yēsũ Páwũl̄ọ 'bā ūl̄ulé rĩ dr̄i sī, ájọ mí āfū āmvé!” ¹⁴ Sīkévā átáló āmbógó 'bá Yāhúdĩ rú rĩ 'badr̄i gá rĩ 'bā ngọp̄ika áz̄ĩr̄i 'dĩ rí kí ǐjọ 'dĩ kí idélé nĩ. ¹⁵ Ǫ'dú ālu ǐ'baní ǐjọ 'dĩ ǔ'bĩ agá ágọbĩ āzĩ úrındí ūnzí 'bā rulé nĩ la ụrụ 'bá gá. Úrındí ūnzí 'dā umvĩ kí, “Yēsũ ānĩ ǐ'di cé, āma are vā ǐjọ Páwũl̄ọ dr̄i gá rá, wó ĩmi dó ĩmi ngá ā'di kí?” ¹⁶ 'Dāá ágọbĩ úrındí ūnzí trū 'dĩ zō kí dr̄i gá, āz̄ila ndē kí ūkpō sī pírí rá. Co kí, ācónjá 'dā fē apá kí jó 'dā agá 'dāá rĩ sī pílílí ru āz̄ila ārĩ trū.

¹⁷ 'Bá Yāhúdĩ rú āz̄ila 'bá Gĩrĩkĩ rú u'álépi ǐfēsō gá rĩ kí mụ ǐjọ 'dĩ arelé 'bo, ǔr̄i āmbógó la rụ kí, āz̄ila rú Yēsũ dr̄i gá rĩ 'bā kí dó ǐ'di ụrụgá ǐnz̄itánjá āmbógó la sī. ¹⁸ 'Bá ǐjọ Yēsũ dr̄i gá rĩ ā'ǐl̄épi rá rĩ amú kí dó ǔr̄i kóru ǐjọ ǐ'bā kí jō idélé ūnzikānā rú rĩ kí i'dalé t̄ond̄oḷọ ū'bĩ kí dr̄il̄é gá. ¹⁹ 'Bá āzĩ āndr̄iķe gá rĩ ají kí búkũ āndr̄iķe ndr̄ijó rĩ kī, āz̄ila ivé kí dó kí ū'bĩ kí dr̄il̄é gá 'dāá. Amú kí ǐs̄úlé la búkũ ivélé 'dā kí tá āj̄e na ūgũgō s̄il̄inḡi āl̄ifū-āl̄ifū 'd̄ipí. ²⁰ Gēřĩ 'dĩ sī ǐjọ Ādrónjá dr̄i gá rĩ iré ru āz̄ila zo dó ūkpómgboroto rú.

²¹ ǐjọ 'dĩ kí mụ ru idélé pírí 'bo, Páwũl̄ọ itú ru ásí gá ūkpó Úrındí Ālá dr̄i sī mụjọ Mākēdónīyā gá āz̄ila Ākáyā gá 'dĩ sī mụ dr̄i Yēř̄úsālēmũ gālé ku rú. Uja jọlé la, “Ádr̄i

mụlẹ 'bo, lẹ áca vâ Rùmĩ gâlẹ ìndĩ.” ²² Páwũlõ pẹ dó 'bá ìrĩ ì'di àzā kolẹpi, Tĩmĩtĩyõ kí tị Ìrásītõ be, Mākēdóniyā gá drĩ gâlẹ, ì'diní lějọ u'ájọ Ásīyā gá were ìdĩ rĩ sī.

Ūmbā Īfēsō gá rĩ

²³ Sávā 'dā agá 'dāá ūmbā āzī āmbógó tēté la āfū gẹrĩ Yēsũ drĩ 'dĩ drĩ gá. ²⁴ Ágóbí āzī umvelé Dīmĩtērīyõ 'bá úká dīlẹpi rĩ idé ādróná Gĩrĩkĩ 'bā āni Ātēmĩ * ní jó sílīvā sī sī ì'di ìnzĩjõ, 'bá ālīgõ rú úká dīlẹpi rĩ ìşũ kí málí ìyõ rú táwũnĩ Īfēsō drĩ agá 'dāá úká dīnā sī. ²⁵ Dīmĩtērīyõ atrá 'bá ālīgõ rú rĩ kí 'bá āzī tūjārī ndú-ndú gá 'dĩ abe jõ ì'baní, “'Bá 'dĩ, ìnĩ rá āma ìşũ kí málí kí múké-múké la tūjārī 'dĩ sī. ²⁶ Āzila ìndre vâ Páwũlõ ūcĩ 'bá ū'bí kí mụjõ ìjõ ndú gá wó lú āngũ Īfēsō drĩ gá á'dũsĩ ku vâ āngũ Ásīyā drĩ agá pírí rá ru. Jõ ādróná 'bá 'bá ru 'dĩ 'bā idélé drĩ sī rĩ adru Ādróná mgbā rĩ 'i ku. ²⁷ Wó ūnzikānā adru dó lú ìjõ āmā sũ la mụ 'délé rĩ sī ku, wó jó āma sī ādróná ūkú ru umvelé Ātēmĩ 'i idélé drĩ sī 'dā 'bājó rĩ 'bá ìnzĩ kí drúzĩ ì'di ku, kí drúzĩ ì'di 'bā ápārákā rú. Ātā vâ ādróná ūkú ru umvelé Ātēmĩ 'i ìçúlé Ásīyā gá ūnókú drĩ gá 'dāá, āzila jó ì'didrí ūniyambamba āzila ūkpõ ì'didrí gá rĩ kí acá āzĩ kóru.”

²⁸ 'Bá kí mụ ìjõ 'dĩ arelé 'bo, ūmbā rụ kí, āzila 'dó kí uzalé, “Ādróná āmadrí ūkú ru Ātēmĩ Īfēsō gá rĩ āmbógó tēté ru!” ²⁹ Táwũnĩ āmbógó 'dĩ 'a pírí ūmbā rú. 'Bá cẹ kí āngũ ávānā avájó 'dā agâlẹ āko ālu rú. 'Bá 'dĩ arũ kí āgõbĩ Mākēdóniyā rú acīlẹpi Páwũlõ be Gáyõ kí Ārīsītārĩkõ be agulẹ āngũ 'dā gâlẹ. ³⁰ Páwũlõ lẹ tí filé 'bá wēwē rú 'dā kí agâlẹ, wó 'bá Yēsũ ā'īlẹpi rá 'dĩ ā'ī kí ì'diní ku. ³¹ Ātā 'bá

* ^{19:24} Ādróná Ātēmĩ ála ì'di umvelé Látīnĩ tị sī Dāyānā 'i.

āzi āmbogo rú Īfēsō gá Páwũlõ 'bā wõrĩka rú la kí, ĩdrĩ kí ĩ'diní ú'dúkõ 'bā fi jō 'bá kí agálé ku.

³² 'Bá ru tralépi 'dĩ kí drĩ 'be ru rá; āzĩ rĩ ri kí uzálé ĩjõ āzĩ sī, āzĩ rĩ ri kí uzá ĩjõ āzĩ ndú la trū. 'Bá āndá la rĩ nĩ kí átā mụ kí lé ā'du idélé yā rĩ gá ku. ³³ 'Bá Yāhúdĩ rú rĩ ŋmĩ kí Ālĕkizéndā drĩlẹ́ gá, āzĩla 'bá āzĩ 'dĩ uzá kí ĩ'diní ĩjõ lĕlẹ́ 'bā idé kí rĩ kī trū. Jõ 'bá 'bā ĩyāñā kí tú sī lĕjõ ũkpõ ĩsújõ 'bá kí drĩlẹ́ gá 'dāá. ³⁴ Wó ũ'bí kí mụ ĩtrikálé la ĩ'di 'bá Yāhúdĩ rú la, uzá kí ú'dúkõ ālu sī ũgũgõ sáwā ĩrĩ 'dĩpí. “Ādrónjá ũkú ru Ātēmĩ Īfēsō gá rĩ āmbógó tĕtĕ ru!”

³⁵ Ágõbĩ āmbógó kārānĩ rú táwũnĩ drĩ rĩ la mụ 'bá kí 'bālẹ́ ĩyāñálẹ́ tú 'bo, jõ ĩ'baní, “'Bá Īfēsō gá 'dĩ, ā'di nĩ ku la rĩ gá nĩ, táwũnĩ Īfēsō ĩ'di āngũ jó ādrónjá ũkú ru Ātēmĩ āmbógó rĩ drĩ āzĩla írá ĩnzĩlẹ́ ĩnzĩ a'délepi 'bũ gá vũrú 'dólẹ́ rĩ tām̄bajó rĩ 'i ku yā? ³⁶ Wó ĩni 'bá āzĩ ícõ āgátā galé ĩjõ 'dĩ sī ku, cīkā āma ĩyāñā kí drĩ tú, lĕ āma idé kí ĩjõ kí kpõkpõ sī ku. ³⁷ Wó ĩmi ají āgõbĩ 'dĩ kí 'dólẹ́ 'dĩ, ũgṹ kí drĩ vā āko āzĩ jó agá ku jõku u'dá kí drĩ vā ādrónjá ũkú ru Ātēmĩ 'i ku. ³⁸ Wó Dīmĩtĕrĩyõ kí 'bá ālĩgõ rú 'dĩ kí abe drĩ adru 'bá 'dĩ kí abe ĩjõ trū, ú'dụ́ sī ĩjõ amájó rĩ āndrũ cí āzĩla 'bá Rũmĩ́ rú ĩjõ amálépi rĩ kí cí, ícõ kí ĩjõ 'dĩ amálé rá. ³⁹ 'Bo ĩdrĩ adru kĕsĩ́ trū ĩ'ba rú cí, ícõ kí ajílẹ́ ĩtú́ 'bá kĕsĩ́ lĩlẹ́pi rĩ kí ru trajó ĩjõ kí amájó rĩ sī. ⁴⁰ Cécé ĩ'di 'bā adrujõ āndrũ 'dĩ 'bā áni, āma kí fi ũnzĩkānā agá 'bá Rũmĩ́ gá rĩ drĩ kí āma zĩ ĩjõ ú'dụ́ āndrũ 'dĩ drĩ́ sī, āma kí mụ acelé tĩ kóru úzáná āma kí uzálẹ́ 'dĩ sī, ĩjõ ífí 'bā adrujõ ala gá yu rĩ sī.” ⁴¹ ĩ'di mụ ĩjõ delé 'bo, írẹ́ dó 'bá ru tralépi 'dĩ kí rá.

20

Páwũlõ 'bā mụjõ Mākĕdónĩyā gá āzĩla Gĩrĩkĩ́ gá rĩ

¹ Ūmbã 'bá kí ásí gá rĩ la mu ukólé 'bo, Páwũlõ umve 'bá Yésũ ã'ĩlépi rá 'dĩ kí, ĩ'di mu kí ásí imbálé 'bo, azi dó ĩ'bã abe rá, sĩ mujó Mākēdóniyã gá. ² ĩ'di 'bã mu agá gēřĩ agá 'dãá, ri mulé 'bá Yésũ ã'ĩlépi rá 'dĩ kí ásí imbá trũ táwũñĩ ãlu-ãlu ĩ'di 'bã sĩ alijó ala gâ sĩ 'dĩ kí agâ sĩ pírí, 'dã 'bã ũngúkú gá, ca dó Gĩřĩkĩ * gá. ³ U'á 'dãá ĩmbá na. ĩ'di 'bã ru itú agâ sĩ gōjójó vúlé Sĩřiyã gálé, amũ ĩšúlé la 'bá Yãhúdĩ rú la 'bã ázĩ itú kí ru lějójó ĩjójó ũnzĩ idėjójó ĩ'di uru 'bá gá. ĩjójó 'dĩ sĩ, uja ru ũñmĩ gōjójó vúlé mujó Mākēdóniyã agâ sĩ Sĩřiyã gálé.

⁴ 'Bá mulépi ĩ'di trũ rĩ kí Sōpátã Pürásĩ angálépi Bērēyã gá rĩ 'bã ngōpĩ 'i; Āřĩsītāřĩkō kí Sēkúndũ be angájójó āngũ Tēsālōñĩkĩ drĩ agá; Gáyō 'i angájójó táwũñĩ Dábē gá; Tũkĩkō kí Trōřĩmō be angájójó āngũ Āsĩyã drĩ agá; āzĩla Tĩmĩtĩyō 'i. ⁵ 'Bá 'dĩ mu kí āma † drĩlé gá āzĩla tē kí āma Trōwāsĩ gá 'dãá. ⁶ Ū'dú ũmũ alilépi 'bá drĩ gâ sĩ rĩ drĩ la mu ukólé 'bo, āma i'dó ācĩ angájójó Fĩlĩpĩ gá 'dĩ āngũ Mākēdóniyã drĩ agâ sĩ mujójó í'bó sĩ 'du āma ũ'dú tōwú sĩ cajójó Trōwāsĩ gá. Āma ĩšú dó Páwũlõ kí 'bá tá ĩ'di sĩ amũjójó ĩ'ba abe rĩ kí 'dãá, āma u'á 'dãá Sābĩtĩ ãlu.

Páwũlõ 'bã ācĩ āsĩjójó Trōwāsĩ gá rĩ

⁷ Ū'dú Sābātũ drĩ sĩ āma atrá āma āngũ ãlu gá Ūmũ Úpĩ drĩ nalé. Páwũlõ ũlũ ĩjójó 'bá 'banĩ, wó drũsĩ ĩni ĩ'di 'bã lějójó mujójó mũ-mũ rĩ sĩ, jō ĩjójó ĩ'ba abe kperē sáwã ĩnĩ drĩ ázĩyá (ĩnĩ ágágá). ⁸ Jójó urugá gōrófã rú āma sĩ āma trajójó 'dã agá ũ'bã ācĩ dĩlépi sĩ āngũ jijójó rĩ kí wēwē rú. ⁹ Kārĩlē āzĩ rú la ĩwũtĩkō 'i. Páwũlõ 'bã ĩjójó ũlũ agá āzō rú ĩdĩ-ĩdĩ 'dĩ gá 'dã, ũ'dú i'dó ĩ'di 'belé were-were, ũ'dú 'bã ĩ'di 'be

* 20:2 Gĩřĩkĩ ála vã ĩ'di umve Ākáyã 'i. 'Dĩ pírĩ āngũ ãlu rĩ 'i, adru kí ndú-ndú ku. † 20:5 Āngũ 'banĩ sĩjójó la āma rĩ ĩ'di sáwã lúkã la adrujójó Páwũlõ abe āngũ ãlu gá rĩ 'i.

agá kpítã. 'Dã 'bã ùngúkú gá, a'dé angájó gōrōfã nãmbã na rĩ 'bã dēřísã gá ụrụgâlẹ kpere vũrụ káyĩ. 'Bá kí mụ ỉ'di ingalẹ ụrụgâlẹ, ịsú kí drã rá. ¹⁰ Wó Páwũlŏ asị vũrụ 'dólẹ, amvu kãrĩlẹ drãlẹpi rá 'dĩ 'i, jọ 'bá 'baní, “Ími awá ku, drã drĩ ku ỉ'di ídri.” ¹¹ 'Dã 'bã ùngúkú gá Páwũlŏ la mụ gōlẹ vúlẹ gōrōfã sị gâlẹ 'bo, na dó Ụmũ Úpí drị ãma abe ãngũ ãlu agá. Ỉ'di mụ Ịjọ jolẹ 'bá kí abe sáwã ãzo rú kpere Ụ'bútĩ sị 'bo, a'be dó kí, mụ dó rá. ¹² 'Dãá 'bá 'dụ kí dó kãrĩlẹ tá 'dĩ 'i, agụ kí ỉ'di lịcọ gá ídri rú. 'Bá pírí u'á kí ãyikō sị.

Ịjọ Páwũlŏ 'bã jolẹ 'bá ịyō kãńsã Ịfésō gá rĩ abe rĩ

¹³ Páwũlŏ itú Ịjọ mụjọ Ẽsósị gá pá sị 'dĩ ãngũ ãma sị mụjọ ỉ'di 'dujọ rĩ, wó ãmụ drị gâlẹ í'bo sị. ¹⁴ Ịsú ãma Ẽsósị gá 'dãá, ãzıla ãza dó ỉ'ba abe Mĩtũlẹnĩ gâlẹ í'bo sị ãngũ ãlu gá. ¹⁵ Ụ'dú 'dã 'bã ùngúkú gá rĩ sị, ãma alị Kĩyósị 'bã búlú gá sị, drúzị ını ãca Sãmósị gá, ú'dú 'dã 'bã ùngúkú gá ãca Mĩlétũ gá. ¹⁶ Páwũlŏ őrã ỉ'di asị gá alijọ Ịfésō agá sị alị-alị, ã'dusiku lẹ sáwã ızalẹ ãmbógó ru ãngũ Ásıyã drị agá ku. Rı sáwã afulẹ drı ıcọ rá sı cajó Yērũsãlẹmũ gâlẹ ú'dú ụmũ Pëndẹkósıtō drı gá rĩ sị.

¹⁷ Páwũlŏ la mụ acalẹ Mĩlétũ gá 'bo, umve 'bá ịyō kãńsã Ịfésō gá rĩ kí amújọ drị fujọ ỉ'ba abe. ¹⁸ 'Bá ịyō 'dã kí mụ acalẹ 'bo, jọ ỉ'baní, “Ími pírí nĩ kí ári u'álẹ i'dójọ ú'dú drıdrı mã acájó ãngũ Ásıyã drı gá rĩ sı ıngonı yã rı gá cé. ¹⁹ Ẽnga ãzı Ẽdróná ní ası Ịgbẹ sı ãzıla mındrẹ ınzınã trũ mánı adrujọ Ụpıgóná Ẽdróná ãni la rı sı mánı tani Ụ'bıtáná ịsú agá 'bá Yãhúdĩ rú rı 'bã ıtútáná kı sı rá tí. ²⁰ Ỉnı rá má ịyãñã Ịjọ Ẽdróná drı gá ımı ãzã kolẹpi 'dĩ ұлũñã trũ tú ku, 'bo má ımbánı ımı ãngũ ụ'bí kı sı ru trajó rı agá sı ãzıla lịcọ ãlu-ãlu agá sı. ²¹ Ẽlũ vã ỉ'di 'bá Yãhúdĩ rú rı 'banı 'bá Yãhúdĩ rú ku 'dĩ abe mgbọ rú sı ãgójọ Ẽdróná

rú āzila ásí ujjó sī ā'ītáná i'badrí gá rī 'bájó āmā Úpí Yēsũ Kúrísitō drī gá.

²² “Bo ú'di'da, ma mu Yērúsālēmũ gá Úrindí Ālá rī 'bā áma tī pějó rī sī, wó ánĩ ā'du la mu ru idélé má benĩ yā rī gá ku. ²³ Íjọ lú mání nĩlé rī Úrindí Ālá rī 'bā lūlé mání táwũnĩ pírí gá ũcōgō, fijó mábúsũ gá rī be, kí áma tē áma drīlé gálé nĩ. ²⁴ Wó mání rī gá, ídri mádrí gá rī adru Íjọ āmbógó la ku, āzila álā i'di āko ājē trū āmbógó la rú ku. Íjọ lú má lēlé rī āzĩ má āni 'dĩ dejó āyikō sī, āzila Íjọ Úpí Yēsũ 'bā fēlé mádrí Íjọ mgbā i'didrí ũlújó lētáná uyanā kóru rī sī.

²⁵ “Má ací ĩmi drīdrínĩ gá sī pírí Súrú Ādróná drí rī 'bā Íjọ ũlū trū ĩminĩ, wó ánĩ rá ĩmi icó dó áma ndrelé ìdĩ ku. ²⁶ Íjọ 'dĩ sī, ālē dó āndrū icélé la ĩminĩ má ũjĩ áma drí rá. 'Bá drí dó āvĩ Íjọ Ādróná drí gá rī sī rá, ārí la adru áma drí gá ku. ²⁷ Ā'dusíku má ĩyanā Íjọ Ādróná ní lēlé rī ũlūnā trū ĩminĩ tú ku. ²⁸ ĩmi adru mífí trū ĩmi sī, ĩmba kábílō Úrindí Ālá rī 'bā fēlé ĩmidrí alé gá 'dĩ kí tā. ĩmi adru 'bá kánísā Ādróná drí ucelépi rī, 'dĩ kí 'bá i'di 'bā ĩgbálé i'di āni rú ārí i'didrí gá rī sī rī kí. ²⁹ Ánĩ rá ádrĩ ĩmi a'be 'bo, imba'ba ĩnzō rú cécé ũbōgũ āni la kí āfū kábílō kí drīdrínĩ gá cí, icó kí kábílō āzĩ a'belé ídri ku. ³⁰ Átā ĩmi drīdrínĩ gá 'dā, 'bá āzĩ kí āfū Íjọ mgbā 'dĩ ujalé rá sī 'bá Yēsũ ā'ílépi rá rī kí usejó i'ba rú kí vú bĩjọ Íjọ i'ba āni ĩnzō rú 'dā agá. ³¹ 'Bo ĩnzĩ dó mífí! ĩmi ũrā drí Íjọ má ĩmi imbájó āzila tāmabajó ĩnĩ kí ĩtũ be ílĩ na mĩndrē trū mífí gá rī 'i.

³² “Má a'be ú'di'da ĩmi Ādróná drí alé gá Íjọ i'didrí ásí ĩgbē āni icólépi ĩmi ĩzólépi āzila ĩminĩ fētáná i'didrí sūsú wíjọ rī fēlépi 'bá pírí Ādróná 'bā 'balé i'di āni rú 'dĩ 'baní rī. ³³ Má a'í drí vā 'bá āzĩ 'bā āko; málĩ yā, jōku bōngó yā ku. ³⁴ ĩmi āmgbā nĩ kí vā rá, ánga āzĩ áma drí 'dĩ kí sī āko má lēlé má wōrĩka abe 'dĩ kí ĩsújó. ³⁵ Má 'da ĩminĩ āko

pírí mání idélé rĩ kí agá, lě āzítánjá ru ʔko 'bá ũkpó kóru 'dĩ kí āzā āzĩ ũkpómgboroto ĩminí ngalé rĩ sĩ. ĩmi ũrā ʔjọ ándrá Yẹsũ 'bā jọlé, 'Bá āko fělépi rĩ la sũsũ múké rĩ ʔsũ ndě 'bá āko a'ʔlépi rĩ rá' rĩ ĩndĩ." ³⁶ ʔdi mu ʔjọ 'dĩ jọlé 'bo, tĩ āja vũrú 'bá āzĩ 'dĩ kí abe Ādróná ā'ʔjọ. ³⁷ Awá kí pírí mĩndrẹ sĩ ʔ'bā kí ru jújú ũtĩ agá Páwũlõ trũ 'dĩ gá 'dĩ, āzĩla ndrú kí vā ʔ'di 'bā nábí. ³⁸ ʔjọ ʔ'baní ũcögö rú āndānĩ rĩ Páwũlõ 'bā jọlé icó kí ʔ' méléti ndrelé ʔdĩ ku rĩ li. 'Dāá agũ kí dó ʔ'di vú a'belé ʔ'bó agâlé.

21

Ācĩ Páwũlõ drĩ mujó Yěrusalémũ gá rĩ

¹ Āma mu azilé ʔ'ba abe 'bo, āko drĩ filé mēlĩ agá mujó āngũ ru ʔlépi ʔyĩ agá Kósĩ gá. Drũsĩ ĩni, āca Rödēsĩ gá āmu dó sĩ Pátárā gá. ² 'Dāá āma ʔsũ mēlĩ mułépi Föyĩnĩsiya gá la āfi ala gā sĩ mujó. ³ Āma mu Kũpórõ ndrelé 'bo, āma alĩ ándralé la gā sĩ, āmu dó sĩ pá tulé ʔyĩti Túřõ gá 'dĩ āngũ mēlĩ 'bā sĩ mujó tēri ʔ'di agá rĩ kí iyájó rĩ gá 'dĩ Sírĩyā gá. ⁴ Āma ʔsũ 'bá Yẹsũ ʔjọ ā'ʔlépi rĩ kí āma u'á ʔ'ba abe ũ'dũ āzĩrĩ. 'Bá Yẹsũ ā'ʔlépi rá 'dĩ jọ kí ʔjọ Úrĩndĩ Ālá rĩ sĩ lě Páwũlõ 'bā mu Yěrusalémũ gâlé ku. ⁵ Āma mu Sábĩtĩ delé ālu 'bo, ʔtũ āmadrĩ fijó mēlĩ agā sĩ kí a'bejó sĩ mujó rá rĩ acá dó rá. 'Bá Yẹsũ ā'ʔlépi 'dĩ kí ũkúka abe āzĩla anzĩjā ʔ'badrĩ kĩ trũ ajĩ kí dó āma vú ʔyĩti gá 'dölé angájó táwũnĩ agâlé, 'dāá āma ũtĩ āja vũrú Ādróná ā'ʔjọ. ⁶ Āma dó mu azilé 'bo, āfi dó mēlĩ agá 'bo gō kí dó ʔlçó gá.

⁷ Āko dó drĩ angájó Túřõ gá āmu dó Pĩtõlēmáyā gá, 'dāá āzĩ 'bá Yẹsũ ā'ʔlépi rá 'dĩ kí āma u'á ʔ'ba abe ũ'dũ ālu. ⁸ Drũsĩ la sĩ āca táwũnĩ Kāyĩsārĩyā gá. 'Dāá āma u'á Fĩlĩpõ 'bá ʔjọ Ādróná drĩ rĩ ũlũlépi rĩ drĩko gá ʔ'di 'bá ālu ándrá ũpělé āzĩrĩ Sítěfũnõ abe ínā fějó Yěrusalémũ gá

rĩ 'bã ází. ⁹Ĩ'di 'bã izonzi kí sụ, drĩ ágó rụlépi ku la kí cí. Ādróná fě ĩ'baní ǐjọ jọlé nábĩ 'bã kí jọlé rĩ áni.

¹⁰ Āma mụ ǐ'dú ází kí u'álé 'dǎá 'bo, nábĩ ází umvelé Āgábã 'i rĩ amụ angájọ Yǔdíyã gǎlé. ¹¹Ĩ'di mụ acálé āma rụ 'dǎlé 'bo, 'dụ sẹrĩ Páwǔlǒ drĩ rĩ 'i umbé sĩ ru drĩ kí pá abe cí jọ, “Úrínđí Ālá rĩ jọ sẹrĩ 'dĩ 'bã 'dípị 'bá Yǎhúdĩ 'bã drĩlé ru Yẹrúsǎlẹmũ gá 'dǎ gǎ kí ĩ'di úmbé cécé 'dĩ 'bã áni kí ĩ'di fě ǎmíyọná 'bá Yǎhúdĩ rú ku 'dĩ 'badrĩ.”

¹² Āma mụ ǐjọ 'dĩ arelé 'bo, ǎ'bã mǎmálá Páwǔlǒ 'bã mụ Yẹrúsǎlẹmũ gǎlé ku. ¹³Páwǔlǒ umvi, “Ĩmi awá áma ásí ní nǔjọ íni ǎ'du sĩ? Ma bábá adru úmbéná ní á'dùsĩ ku, ma vǎ bábá drǎjọ Yẹrúsǎlẹmũ gá Úpí mádrĩ Yẹsũ 'bã rú sĩ.” ¹⁴ Āma dó mụ ĩ'di ásí ǔ'bǐlé tí, āma abe dó ĩ'di ǎjọ, “ǐjọ Úpí Ādróná 'bã lělé rĩ 'bã idé dó ru nĩ.”

¹⁵ 'Dĩ 'bã ũngúkú gá āma itú āma bábá mụjọ Yẹrúsǎlẹmũ gá. ¹⁶ 'Bá Yẹsũ ǎ'ĩlépi rá Kǎyísáríyǎ gá rĩ 'bã ází afí kí āma agulé Múnásōnĩ drĩko gá, ǎngũ ĩ'bǎ kĩ sĩ u'ájọ rĩ gá. Múnásōnĩ ándrá 'bá angálépi Kúpórō gá vǎ 'bá ándrá ǐjọ Yẹsũ drĩ ǎ'ĩlépi drĩdrĩ údu rĩ 'bã ází.

Páwǔlǒ acá dó Yẹrúsǎlẹmũ gá

¹⁷ Āma mụ calé Yẹrúsǎlẹmũ gá 'bo, 'bá Yẹsũ ǎ'ĩlépi rá 'dĩ a'í kí āma gūnǎgūnǎ. ¹⁸ Drǔsĩ íni Páwǔlǒ mụ āma abe mụlé Yǎkó'bō ndrelé, 'dĩ sĩ 'bá iyō kǎnǐsǎ drĩ kí 'dǎá cí. ¹⁹ Páwǔlǒ zì dó kí cící, nze dó ǐjọ Ādróná 'bã ĩ'diní sĩ ǎzí ngájọ 'bá Yǎhúdĩ rú ku rĩ kí drĩdrĩ gá rĩ kí vu pírí-pírí.

²⁰ Kí mụ ǐjọ 'dĩ kí arelé 'bo, ịcụ kí Ādrónǎ rụ jọ kí Páwǔlǒ ní, “Āmǎ ádrípị ínĩ vǎ rá ǎzíla índre vǎ rá 'bá Yǎhúdĩ rú ǎlífũ-ǎlífũ 'dĩ ǎ'ĩ kí Yẹsũ rá wó 'bã kí ásí ũkpó ru ǎzítáná Mǔsǎ drĩ rĩ vú ũbǐjọ. ²¹ Újọ 'bá Yẹsũ ǎ'ĩlépi rá Yẹrúsǎlẹmũ gá 'dĩ 'baní mi 'bá Yǎhúdĩ rú Yẹsũ ǎ'ĩlépi rá u'álépi 'bá Yǎhúdĩ rú ku rĩ kí agá 'dĩ kí imbá, 'ba a'be

kí āzítánjá Músã drî cã. Āzıla jọ kí vâ ijọ 'bã itārã kí vâ anzínjá i'badrî kí ku íni. ²² 'Bá 'dĩ drî kí are la mí amú 'dã 'bo, āma dó ā'du idé yã? ²³ Mí idé íjọ āmã lülé míní 'dĩ 'i. 'Bá āzĩ kí sụ āma agá 'dĩ na kí ũyō āzıla kí ru itú drî'bí ufálé. ²⁴ Ímụ i'bã jó Ādróná drî agá, mí ici mi i'ba abe ítúná ru ụrụ'báná 'bájó alá ru rĩ idéjọ, mí ũfē ājē sĩ kí drî'bí ũfájó rĩ. 'Bá pírí kí dó sĩ nĩ la íjọ jọlé mí rụ 'dĩ adru kí íjọ mgbã ku, mi ārútánjá ru āzítánjá Músã drî gá rĩ kí agá. ²⁵ 'Bá Yāhúdĩ rú ku Yésũ ā'ílépi rĩ 'baní íjọ āmã amálé rĩ kí, lē 'bã gã kí íná fēlé ídétánjá ru ādroṅa ìnzō rú rĩ 'baní rĩ sĩ, 'bã na kí ārí ku, 'bã na kí ānākpá ru nzilépi nzĩ-nzĩ rĩ 'bã ízá ku āzıla 'bã idé kí āwũ ku.”

²⁶ Drũsĩ íni Páwũlõ 'du 'bá 'dĩ kí idé kí kũkã ru 'bájó alá ru rĩ i'ba abe mụ kí dó lícọ Ādróná drî agálé ụ'dụ ru idéjọ alá ru rĩ 'bã āsĩṅá icéjọ vâ sĩ ānākpá ídétánjá idéjọ rĩ kí idéjọ kí ālu-ālu ní ụ'dụ āsĩjọ 'dã sĩ.

Páwũlõ rụjọ rĩ

²⁷ Ụ'dụ ázĩrĩ 'dã kí dó āni rú ukó agá ukó-ukô, 'bá Yāhúdĩ rú angálépi Ásīyā gá la ndre kí Páwũlõ lícọ Ādróná drî agá usú kí ũ'bí kí bílé i'di ụrụ'báná gá. Rụ kí i'di, ²⁸ kí dĩ uzá sĩ “'Bá Ịsịrayílĩ gá 'dĩ iko āma āzã! Ágóbí 'dĩ bāsĩ 'bá acílépi ngara āngũ pírí gá íjọ ũnzí jọlépi sũrụ āmadrî ụrụ'báná gá āzítánjá Músã drî drĩ gá, āzıla lícọ Ādróná drî 'dĩ ụrụ'báná gá rĩ 'i. Ají vâ drĩnzá āngũ alá Ādróná drî 'dĩ agá ìndĩ i'di 'bã 'bá Yāhúdĩ rú ku 'dĩ kí fējọ fíjọ ala gá rĩ sĩ.” ²⁹ 'Bá ndre kí kí Trõfĩmõ 'bá Yāhúdĩ rú ku Ífēsō gá rĩ be ací agá táwũnĩ āmbógó rĩ agá 'dãā ālu, ũrã Páwũlõ ují i'di lícọ Ādróná drî agá sĩ rá íni.

³⁰ Íjọ tá ũsólé Páwũlõ ụrụ'báná gá 'dĩ íré ru táwũnĩ 'dã agá 'dãá pírí wó 'bá ala gá rĩ kí ásí acá ũmbã rú, cē kí pírí āngũ Páwũlõ 'bã adrujọ rĩ gálé, rụ kí i'di ũkpō sĩ, asé kí

ĩ'di ãmvé angájó lícǫ Ādrónjá drĭ agâlê. Gbõgbõ ũpĩ kí kějĭtĭ cí. ³¹ 'Bá 'dĩ lě kí Páwũlǫ 'dĭlê rá wó 'dĭ kí drĭ ĩ'di ku rú, ũ'dúǫ ca ãmbógó ãsikárĭ Rùmĭ gá rĭ 'bã bílê gá újǫ ĩ'diní táwũnĭ Yêrúsâlémũ drĭ iza ru rá. ³² Cõtĭ a'dú ãsikárĭ ázĭ kí ãmbogo kí abe cê kí ãngũ ũ'bĭ 'bã kí ru trajó rĭ gâlê. 'Bá ũmbã rú Páwũlǫ colépi 'dã kí mụ ndrelé la ãmbógó acá ãsikárĭ abe 'bo, a'be kí ĩ'di coná rá. ³³ Āsikárĭ 'bã ãmbógô fê úmbé Páwũlǫ drĭ kí nōrórō ĩrĭ sĭ cí. Zĭ dó 'bá tá ũ'bĭ ru tralépi 'dĩ kí, “'Bá 'dĩ ĩ'di ã'di 'i, wó idé ã'du sĭ ĩ'di cojó?” ³⁴ 'Bá ázĭ rĭ ri kí uzalé ĩjǫ ndú sĭ wó ázĭ rĭ kí vã uzá agá ĩjǫ ndú sĭ, icí kí ru ku. ĩjǫ 'dĩ sĭ, ãsikárĭ ãmbógó ĩsũ ĩjǫ pĭrĭ la ku, fê dó Páwũlǫ agulê ãngũ ãsikárĭ 'bã kí u'ájó rĭ gá. ³⁵ Kí mụ calé ãngũ tujó gōrōfã gá rĭ gâlê, ãsikárĭ 'dũ kí ĩ'di urugá sĭ ũ'bĭ 'bã kí ũmbã sĭ ãndrú lějǫ ku rĭ sĭ. ³⁶ Ũ'bĭ ĩ'di wú bílêpi 'dã ri kí uzalé “'ĭ'dĭ ĩ'di rá! ĩ'dĭ ĩ'di rá.”

Páwũlǫ jǫ ĩjǫ ũ'bĭ 'banĭ

³⁷ Ála dó mụ lělê Páwũlǫ agulê ãngũ ãsikárĭ 'badrĭ agâlê, Páwũlǫ zĭ ãmbógó 'i, “Má icó ĩjǫ jǫlê míní rá yã?”

Ãmbógó zĭ ĩ'di, “'Inĭ Gĭrĭkĭ tĭ íngoní ru? ³⁸ Mí adru 'bá Mĭsĭrĭ rú ándrá 'bá álĭfũ sũ kí trũ mvulépi ásé gá, sĭ 'bã u'dĭjǫ ãngũ kōtórō rú rĭ agâlê rĭ 'i ku yã?”

³⁹ Páwũlǫ umvi, “Yũ, ma 'bã Yãhúdĭ rú angájó táwũnĭ Tãrãšĭsĭ gá 'dĩ ãngũ umvelé Sĭlĭsĭyã 'i rĭ gá. Má a'ĭ mi 'i, ĩfê mánĭ ĩjǫ jǫlê ũ'bĭ 'dĩ 'banĭ.”

⁴⁰ Ãmbógó lã mụ ã'ĭlê rá, Páwũlǫ tu pá ãngũ ulĭlê ulĭ sĭ tujó gōrōfã gá rĭ sĭ gá, 'bã drĭ 'bã 'banĭ 'bã ĩyãñã kĭ sĭ tú. ãngũ la mụ filé ndrú-ndrú 'bo, i'dó dó ĩjǫ jǫlê ĩ'banĭ tĭ ĩ'badrĭ gá Yãhúdĭ drĭ sĭ.

22

¹ Páwũlõ jọ, “Má ádrípika, má átépika, ìmi are drĩ ìjọ mà lèlé vú nzelé ìminí ú'di'da 'dĩ 'i!” ² Kí mu ìjọ 'i'di 'bã jọlé 'baní tị 'badrĩ Yāhūdĩ drĩ sī 'dĩ arelé 'bo, ìyānā kí tūtú.

'Dã 'bã ùngúkú gá Páwũlõ jọ, ³ “Ma 'bá Yāhūdĩ rú la, útì ma Tārāsīsī gá 'dĩ āngū umvelé Silísīyā 'i rī agá, wó ázo táwũnī Yērūsālēmũ drĩ 'dĩ agá 'dã Gāmāliyēlī pálé gá. Ímbá ma āzítánjá āma áyípika 'badrĩ gá rī kī sī múké-múké, á'bã ándrá áma ásí pírí ìjọ Ádrónjá drĩ gá rī sī cécé ìmi pírí vū gá 'dĩ 'baní 'bālé āndrū rī 'bã áni. ⁴ Áfē ándrá ùcōgō 'bá Yēsũ vú bilépi rī 'baní kpere kí ụ'díná trū, āgọbì kí ùkú abe kí ụrụjọ tōjọ mǎbũsũ gá rī trū. ⁵ Átáló āmbógó āndānī rī kí dūwánī 'bá ìyō Yāhūdĩ 'badrĩ 'dĩ ícọ kí ìminí ìjọ jọlé áma drĩ gá rá. Má ìsú wárágá 'bã kí sīlé mání 'bã ádrípika Dāmāsīkíyā gá rī 'baní sī ùkpō fējọ mání 'bá Yēsũ ā'ílépi rá Dāmāsīkíyā gá 'dĩ kí ùgíjọ nōrōrō sī, ajíjọ Yērūsālēmũ gá mǎbũsũ rú sī 'baní drĩrìma fējọ rī rá.

*Páwũlõ jọ ìjọ 'i'diní ásí ujajó rī
(‘Etánjá 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ “Mání mu agá gērĩ agá 'dǎá, áca āni rú Dāmāsīkíyā gá 'dĩ ùgūgō sáwā ázíyá, cỌtì dǐzǎ āngū jilépi imve tǎrá-tǎrá angálépi 'bũ gá la ji āngū áma andre gá sī pírí. ⁷ Má a'dé vú gá 'bũrũ, āzila má are ú'dúkọ āzì 'bã ìjọ jọ agá mání, ‘Sáwũlõ! Sáwũlõ! Mí mání ùcōgō fē ìní ā'du sī yā?”

⁸ “Ázì, ‘Mí ā'di 'i, Úpí?’ Uja áma umvilé, ‘Ma, Yēsũ Nāzērētĩ gá, míní 'i'diní ùcōgō fējọ rī 'i.’ ⁹ 'Bá āma mujọ 'bã abe rī ndre kí dǐzǎ āngū jilépi imve tǎrá-tǎrá 'dǎ rá, wó are kí ú'dúkọ 'bá ìjọ jọlépi má be rī drĩ 'dǎ ku. ¹⁰ Ázì 'i'di, ‘Úpí, má dó ā'du idé yā?’ Úpí umvi ma 'i, jọ, ‘Íngá ụrụgá, āzila ímu Dāmāsīkíyā gá. 'Dǎá ála míní ìjọ pírí tá

lêlé idé kí rĩ kí lū rá.' ¹¹ Mâ wõrĩka ru kí ma drĩ gá selé Dāmāsĩkíyā gâlé, ā'dusĩku áma mĩfĩ 'bā āzũjõ dīzā āngũ jilépi imve tārā-tārā 'dā sī cí rĩ sī.

¹² “Ágõbĩ āzĩ u'álépi tawũnĩ 'dā agá āzĩtánjá Mūsā 'bā sīlé 'dĩ kí vú ũbĩlépi pírĩ la, rú la Ānānyā 'i. 'Bā Yāhūdĩ rú 'dĩ kí pírĩ ĩnzĩ kí ĩ'di 'bā ĩjõ kí ĩnzĩ-ĩnzĩ. ¹³ Afĩ má rú 'dólé, tu pá áma andre gá 'dā, āzĩla jõ, ‘Mā ádrĩpĩ Sáwũlõ, ĩndre āngũ ĩdĩ!’ 'Dāá cõtĩ, andre āngũ rá, andre dó vā ĩ'di cé.

¹⁴ “Jõ mání, ‘Ādrónjá āma áyĩpĩka 'badrĩ āpě mi ĩjõ ĩ'di 'bā lêlé rĩ nĩjõ, Ūpĩgõnjá ĩ'di āni ālápítĩ Yēsũ 'i rĩ ndrejõ, āzĩla ĩjõ ĩ'di tĩ gá rĩ arejõ. ¹⁵ Lě mí agũ dó ĩjõ mínĩ ndrelé, āzĩla arelé 'dĩ ũlũlé 'bā pírĩ ũnõkũ gá 'dā rĩ 'banĩ. ¹⁶ Wó ú'dĩ'da mí iza sáwā ku. Mĩ angá urugá, āzĩla ĩbĩ bābũtĩzĩ, mí ũjĩ ĩjõ ũnzĩ mídrĩ kí, mĩ ĩ'di rú umvejõ Úpĩ 'i rĩ sī.’

¹⁷ “Má āgõ vúlé Yērũsālēmũ gá 'dólé, mání Ādrónjá zĩ agá lĩcõ Ādrónjá drĩ gá rĩ agá 'dāá, andre ícétánjá āzĩ. ¹⁸ Andre Úpĩ Yēsũ 'i ĩ'di 'bā mání ĩjõ jõ agá, jõ mání, ‘Mĩ a'be Yērũsālēmũ mbělē rú, ā'dusĩku 'bā 'dĩ ícõ kí ĩjõ mínĩ ũlũlé áma drĩ gá 'dĩ ā'ĩlé ku.’

¹⁹ “Ma umvi, ‘Úpĩ, āgõbĩ 'dĩ nĩ kí ácíjā mâ jõ sī acĩjõ āngũ Ādrónjá ĩnzĩjõ rĩ kí agá, sī 'bā ími ā'ĩlépi rĩ kí urujõ, kí cojõ, āzĩla kí tõjõ mābũsũ gá rĩ rá. ²⁰ 'Bā kí mĩ 'bā ālá Sítéfũnõ 'bā ārĩ asujõ rĩ sī, átu pá ĩ'di 'bā 'dĩjā ātĩlē ĩndĩ, āzĩla ámba vā bõngõ 'bā ĩ'di 'dĩlépi rĩ 'badrĩ kí tā ma 'i.’ ²¹ Úpĩ jõ mání, ‘Ímu, ma ú'dĩ'da ími tĩ pě 'bā āngũ álĩ gá āmĩyõnjā ru rĩ 'ba rũlé.’ ”

²² Ū'bĩ are kí ĩjõ Páwũlõ 'bā jolé rĩ kí kpere ĩ'di 'bā ĩjõ 'dĩ jõ agá. Wó 'dāá ídõ kí dó uzalé ú'dũkõ urugá sī, “Ī'di ĩ'di, 'bā āvĩ sī ũnõkũ gá 'dā rá! Lě 'bā adru ídri vũ drĩ gá 'dā ku.”

²³ 'Bá 'dĩ ri kí uzalé 'ĩ'bã bõngó kí u'bénâ trũ, vâ pũtrũ yĩná urugá rĩ trũ. ²⁴ Āsĩkárĩ āmbógó fě ũkpō sĩ Páwũlõ agujó āngũ āsĩkárĩ 'bã kĩ sĩ u'ájó rĩ gálé. Jọ vâ 'ĩ'baní 'bã co kí 'ĩ'di 'bã nze sĩ 'íjọ 'ĩ'di 'bã izalé 'bã kĩ sĩ uzájó 'ĩ'di drĩ gá 'ĩni rĩ ā'du yā rĩ 'ĩndũ múké-múké. ²⁵ Kí dó mụ 'ĩ'di umbélé lalé vũrũ sĩ lějó 'ĩ'di cojó 'bo, Páwũlõ jọ 'bã āsĩkárĩ túrú ālu kí drĩlě gá pá tulépi 'ĩ'di rú āníná rĩ ní, “Āzítánjá ā'ĩ 'ĩminí 'bã Rùmĩ rú la cojó 'ĩsũ 'ĩmi amá 'íjọ drĩ la gá rĩ ku rú rĩ gá rá yā?”

²⁶ 'Bã āsĩkárĩ túrú ālu kí drĩlě gá rĩ la mụ zítánjá 'dĩ arelé 'bo, mụ āsĩkárĩ āmbógó, kí drĩlě gá āndānĩ rĩ rụ jọ, “Mí mụ ā'du idélé yā? Ágóbí 'dā 'ĩ'di 'bã Rùmĩ gá la.”

²⁷ Āsĩkárĩ āmbógó mụ Páwũlõ rũlě, zĩ 'ĩ'di, “'Ílũ mání, mí 'bã Rùmĩ gá la yā?” Páwũlõ umvi, “'Ē, ma 'bã Rùmĩ gá la.”

²⁸ Āsĩkárĩ 'bã drĩlě jọ, “Má acá Rùmĩ 'bã 'bã 'dĩ áni la, mâ ājě āmbógó la ũfějó rĩ sĩ.” Wó Páwũlõ umvi, “Útĩ ma Rùmĩ 'bã 'bã ru.”

²⁹ Āsĩkárĩ tá lělépi Páwũlõ ụzĩlépi 'dĩ se kí ru vúlé. Āsĩkárĩ 'bã āmbógó la mụ nĩlě la āndá-āndá ru Páwũlõ 'i 'bã Rùmĩ gá la, ũrĩ rụ 'ĩ'di, ā'dusĩku fě úmbé Páwũlõ nōrórō sĩ cí sĩ lějó 'ĩ'di cojó cō-cō.

Páwũlõ 'bã pá tujó 'bã Yāhũdĩ rú rĩ kí drĩlě gá kēsĩ gá rĩ

³⁰ Ụ'dú āzĩ rĩ sĩ, āsĩkárĩ 'bã āmbógó lě 'ĩsũjọ la 'íjọ 'ĩ'bã kí ũtrálé Páwũlõ ụrụ'bá gá 'dĩ kí āndá yā rĩ nĩjó fě āyụ 'ĩ'di rá. Umve ātalo āmbogo rĩ kí 'bã Yāhũdĩ rú āzítánjá gá 'dĩ kí abe ru trajó āngũ ālu gá. Cọtĩ fě ájí Páwũlõ 'i pá tulé 'bã 'dĩ kí drĩlě gá.

23

¹ Páwũlõ ndre 'bá íjõ lilepi kēsĩ gá 'dĩ kí mĩfĩ pírí jõ, “Má ádrípika, ánga íjõ mádrí Ādróná 'bã lělé rĩ 'bo ásí alá sī kpere ú'dĩ'da.” ² Átáló ămbógó ăndânĩ Ānānĩyā la mụ íjõ 'dĩ arelé 'bo, jõ 'bá ăni rú Páwũlõ andre gá rĩ 'baní 'bã sa kí tị la. ³ Páwũlõ jõ ĩ'diní, “Ādróná la ími tị sa nĩ, mi bõrõ gbălě ímvĩ sī imve rĩ áni, wó agălě ăndĩ ru! Íri 'dã íjõ lile ăma drĩ gá ăzítánjá Mũsã drĩ gá rĩ sī, wó mí uja vâ ăzítánjá anulé mi 'i fějõ la ăma tị sa jõ 'dĩ áni la ă'du sĩ?” †

⁴ 'Bá pá tulépi Páwũlõ andre gá ănínjá rĩ jõ kí ĩ'diní, “Gbíyā 'dĩ mi sī íjõ umvijõ Ādróná 'bã átáló ămbógó ăndânĩ rĩ tị gá rĩ 'i yā?”

⁵ Páwũlõ umvi, “Má ádrípika, ănĩ tá ĩ'di átáló ămbógó ăndânĩ rĩ 'i la ku, ă'dusĩku sī ru búkũ Ādróná drĩ agá rá, 'Lě íjõ íjõ ũnzĩ ămbógó 'bá mídrĩ ụrụ 'bá gá ku.'†”

⁶ Páwũlõ la mụ nĩlě la 'bá ăzĩ rĩ kí 'bá Fārĩsáyĩ rú rĩ kí wó ăzĩ rĩ kí 'bá Sădũkáyõ rú rĩ kĩ, jõ íjõ ú'dũkõ mgbõ sī, “Má ádrípika, ma Fārĩsáyĩ ĩ'dójõ má áyĩpika kĩ sī, útĩ ma Fārĩsáyĩ rú, átu pá kēsĩ drĩlě gá íni la íjõ mâ ásí 'băjõ 'bá drălěpi rá rĩ la angá ídri rá rĩ sī.” ⁷ Páwũlõ la mụ íjõ 'dĩ delé jõ agá 'bo, 'bá tá kēsĩ gá Fārĩsáyĩ rú ăzĩla Sădũkáyõ rú 'dĩ ĩ'dó kí dó ăwălě kí drĩdrĩnĩ gá, ăzĩla awa kí ru ndú-ndú amụtĩ sī amụtĩ sī. ⁸ ('Bá Sădũkáyõ rú 'dĩ ă'ĩ kí 'bá drălěpi rá rĩ la angá ídri jõku mălăyĩkă ăzĩla úrĩndĩ kí cí íni la ku, wó 'bá Fārĩsáyĩ rú 'dĩ ă'ĩ kí íjõ 'dĩ kí pírí rá.)

⁹ Úzánjá ũkpó la angá nĩ, imba'ba ăzítánjá Mũsã drĩ kí imbălěpi 'bã ăzĩ Fārĩsáyĩ rú rĩ amvũ kí ăgátă galé ũkpó sī jõ kí, “Āma ĩsũ íjõ ũnzĩ la ăgõbĩ 'dĩ ụrụ 'bá gá ku, wó úrĩndĩ jõku mălăyĩkă drĩ kí ĩ'diní jõ la nĩ ăma kí ăgátă ga Ādróná be ă'du íjõ sĩ?” ¹⁰ Úzánjá uja ru ăgõbĩ rú, ămbógó

† 23:3 Lěvĩ 19:15 † 23:5 Āfũnă 22:28

āsikārī drī idé ũrĩ sī, ũrā 'bá kí Páwũlõ uzejó rĩ sī, kí ĩ'di ĩzá andi nírí-nírí rá íni. Íjõ 'dĩ sī, pẽ āsikārī kí tị 'bá 'ba rú vũrũlé ĩ'di a'dũlé ũkpõ sī ajilé ĩ'badrĩ kōróná agá 'dólé.

¹¹ Ínĩ 'dā 'bā ũngúkú gá rĩ sī, Úpí Ādróná tu pá Páwũlõ andre gá jọ, “Ími ásí 'bā adru ũkpó! Ínze Íjõ mádrĩ vú 'bá 'baní Yẹrũsálémũ gá 'dā 'bo, mi vâ mu vú la nzelé Rùmĩ gá.”

Ítú Íjõ Páwũlõ 'dijó

¹² Ọ'bútị āzĩ rĩ sī 'bá Yāhúdĩ rú rĩ āzĩ ítú kí ru na kí ũyõ íná najó ku āzĩla ãyĩ mvujó ku kpere ĩ'baní Páwũlõ 'dĩ agá. ¹³ 'Bá ru itúlẹpi rĩ kí alĩ kí kālĩ sụ drĩlẹ gá. ¹⁴ 'Bá 'dĩ mu kí ātalo āmbogo rĩ 'ba rú 'bá ĩyõ Yāhúdĩ drĩ abe, jọ kí, “Āna ũyõ íná najó ku vâ ãyĩ mvujó ku kpere āmā Páwũlõ 'dĩ agá. ¹⁵ Íjõ 'dĩ sī, ĩmi 'bá kẹsĩ lĩlẹpi 'dĩ abe, ĩmi a'ĩ āmbógó āsikārī 'badrĩ rĩ Páwũlõ ajíjõ drũsĩ, cécé ĩmi 'bā rĩ mu ĩ'di ụzĩlé ụzĩ rĩ áni, āma dó sī ĩ'di tẽ 'dĩlẹ gẹrĩ agá 'dĩ sī acá drĩ āni rú ku rú.”

¹⁶ Páwũlõ 'bā ādrõmvâ la mu Íjõ itúlẹ 'dĩ arelé 'bo, mu kōróná āsikārī 'badrĩ agâlẹ, nze Íjõ 'dĩ vú Páwũlõ nĩ. ¹⁷ Páwũlõ umve āsikārī āmbógó āzĩ ālu jọ ĩ'diní, “Mí agụ kārĩlẹ 'dĩ āmbógó ĩmi drĩlẹ gá rĩ rũlẹ Íjõ āzĩ ũkpó la jolẹ ĩ'diní.” ¹⁸ Āsikārī 'dā agụ dó ĩ'di āmbógó rũlẹ jọ, “Páwũlõ mābúsũ gá 'dā umve ma tị āpẹlẹ kārĩlẹ 'dĩ ajíjõ mí rú, ā'dusiku lẹ míní Íjõ āzĩ lùlẹ.”

¹⁹ Āmbógó 'du ĩ'di búlú gá, zị ĩ'di, “Ílẹ mání ā'du Íjõ lùlẹ?”

²⁰ Páwũlõ ādrõmvâ jọ ĩ'diní, “'Bá Yāhúdĩ rú la lẹ kí ĩmi zĩlẹ Páwũlõ ajíjõ kẹsĩ ĩ'badrĩ āmbógó rĩ drĩlẹ gá drũsĩ úlétáná ru lẹjõ Íjõ mgbā ịsũjõ drĩ la gá íni. ²¹ Lẹ mí ā'ĩ ku! 'Bá kālĩ sụ drĩlẹ gá la kí ru zĩ gẹrĩ gá bábá ĩ'di tẹjõ 'dijó rá. Na kí ũyõ íná najó āzĩla ãyĩ mvujó ku kpere ĩ'baní

Páwũlõ 'di agá. Kí íjọ ãfũlépi ími tị gá mí ã'ĩ íjọ 'di agujọ kẹsị drĩlé gá 'dĩ rá yá rĩ tẽ.”

²² Āmbógó ǎsíkárí tre kārĩlẹ, jọ 'dini, “Ílũ 'bá ǎzị ní ǎnĩ íjọ íjọ 'dĩ drĩ gá rá la ku.” Pě dó kārĩlẹ tị la gólé rá.

Páwũlõ agujọ Fẹlícẹ drĩ rĩ

²³ Āsíkárí ǎmbógó umve ǎmbogo 'di vúlé gá rĩ kí ãrĩ, jọ 'baní, “Ímí itú mání ǎsíkárí túrú ãrĩ, kǎlĩ ǎzĩrĩ cẹlépi kǎyĩnõ sī rĩ kí, ǎzila túrú ãrĩ ǎjũ trũ rĩ kí bábá mujọ Kǎyĩsárĩyǎ gá sáwǎ na ǎnĩ ǎndrũ 'dĩ sī. ²⁴ Ífẹ Páwũlõ ní kǎyĩnõ sī cẹjọ, ími agụ 'di rũwě gávũnǎ Fẹlícẹ drĩlé.”

²⁵ Sī wárágǎ 'dĩ 'bǎ ǎni:

²⁶ Kĩlǎwũdíyǎ Lúsíyǎ,

ǎmbógó rulé rũrũ Gávũnǎ Fẹlícẹ ní,

ǎzị mi cící.

²⁷ Ágóbí 'dĩ 'bá Yáhúdĩ rú 'dĩ rụ kí 'di ní mgbǎ la apá kí 'di sī rá. Má amũ ǎsíkárí mádrĩ abe 'di palé, ǎ'dusíku má are 'di 'bá Rũmĩ gá la. ²⁸ Má agụ 'di kẹsị 'badrĩ ǎmbógó rĩ drĩlé gá nĩjọ la idé ǎ'du yá rĩ. ²⁹ Má ịsụ kí ǎgátǎ ga ǎzítánjá 'badrĩ drĩ gá, má ịsụ íjọ ǎzị ǎlu sī 'di tǔjọ 'bǎ drǎ sī rá jǔku 'di sujọ mǎbũsũ gá la ku.

³⁰ Ma mu íjọ lẹjọ 'di 'dijọ rĩ ịsũlé 'bo, ǎpě tị la gbǔgbǔ mí rũlé. Áfẹ ǎzítánjá 'bǎ 'di tǔlépi rĩ 'baní mujọ 'di tǔjọ ími drĩlé gá.

³¹ ǎnĩ 'dǎ sī ǎsíkárí ũbĩ kí ǎzítánjá 'dǎ vú, 'du kí Páwũlõ agulé táwũnĩ ǎnĩtípátrĩs gá. ³² Āsíkárí acílẹpi pá sī rĩ ǎgǔ kí ũ'bútị sī vúlé kǔrónǎ agá 'dǔlé, a'be kí cẹlépi kǎyĩnõ sī rĩ kí 'di agulé táwũnĩ Kǎyĩsárĩyǎ gǎlé. ³³ Kí mu calé Kǎyĩsárĩyǎ gá 'bo, fẹ kí Páwũlõ wárágǎ be Gávũnǎ Fẹlícẹ drĩlé. ³⁴ Gávũnǎ lǎ wárágǎ 'i, zị Páwũlõ angá ǎngũ ǎngǔ

gá. Páwũlõ umvi, “Sĩlĩsĩyã gá.” ³⁵ Gávũnã jõ, “Ma kēsĩ mídrĩ are ma 'i, 'bá ími tólépi rĩ drĩ kí acá rá rĩ gá.” Fẽ dó ĩ'di tãmbalé ľĩçõ ándrá ãmbógó Hĕródĕ 'bá u'ájó rĩ agá.

24

Páwũlõ ajíjõ ĩjõ amájó Fĕľĩçĕ drĩľé gá rĩ

¹ Ũ'dú tówú vúlé gá, átáló ãmbógó ãndânĩ umvelé Ānānĩyã 'i rĩ mu ándrá 'bá ĩyõ Yãhũdĩ 'bã ãni āzĩ kí abe táwũnĩ Kãyĩsáriyã gá ágõbĩ jájĩ rú umvelé Tãtũlãsĩ 'i rĩ abe āzĩla ajĩ kí ĩ'bã ununujã Páwũlõ uru 'bá gá rĩ kí i'dalé gávũnã Fĕľĩçĕ drĩľé gá.

² 'Dã ajĩ kí Páwũlõ 'i Fĕľĩçĕ drĩľé gá, Tãtũlãsĩ i'dó dó ĩjõ ũtrãlé ĩ'di uru 'bá gã sĩ ĩ'di tójó,

“Āmbógó ãma ãni ĩnzĩľé ĩnzĩ ũniyambamba 'dĩ, drĩ ceņã mí ãni vátãņã trũ 'dĩ ajĩ ãmanĩ ásĩ ĩgbĕ aga íľĩ āzo rú, āzĩla uja ĩjõ ndú-ndú jõ ru idélépi ũnzĩríkãnã rú rĩ kí múké, sĩ sũrũ ãmadrĩ 'dĩ itújó. ³ Āma a'ľ tátĩ Fĕľĩçĕ ľĕľé rĩ, ĩjõ 'dĩ 'bã idé ru ãngũ píri gá sãwã píri sĩ, āzĩla āyĩkõ fũ ãma kãyĩ mínĩ ĩjõ 'dĩ sĩ. ⁴ Āľĕ mĩ sãwã izalé ku, má a'ľ mi adrujõ ásĩ ĩgbĕ sĩ ĩjõ ãmanĩ muľé i'dalé 'dĩ kí arejõ.

⁵ Āma ĩsũ ágõbĩ 'dĩ ĩ'di 'bã āzĩ ũnzĩ ĩni la, i'dó ãgõbĩ 'bã Yãhũdĩ rú rĩ kí drĩdrĩnĩ gá vã ũnõkũ drĩ gá 'dã píri rá ru. ĩ'di drĩľé 'bã Nãzĕrĕtĩ gá ru pĕľépi ndú rĩ 'badrĩ 'i. ⁶ Ũ'bĩ vã ándrá ľĩçõ Ādrõņã drĩ gá 'dã izalé ũnzĩkãnã sĩ rá, wó ãru dó ĩ'di cí. [Āzĩla ãľĕ ándrá ĩjõ ľĩľé ĩ'di drĩ gá āzĩtãņã ãmadrĩ sĩ. ⁷ Wó ãmbógó ãsĩkãri drĩ Lúsĩyã amũ ĩ'di palé ãmadrĩ gá 'dã ũkpõ sĩ, ⁸ āzĩla fĕ āzĩtãņã 'bã ĩ'di tólépi rĩ 'banĩ amújó ĩmi drĩľé gá.]* Ídrĩ ĩ'di uzi jãjã rú mi 'i, mi

* 24:8 Vãsĩ 8 'i, Bĩbĩľyã āzĩ Mũndũ tĩ sĩ rĩ 'bã kí vãsĩ rú ku, be la rá la 'bã kí ĩ'di “fũtĩ-nõtĩ” rú, ã'dusĩku ĩ'di ándrá búkũ Ādrõņã drĩ Ĝĩrĩkĩ tĩ sĩ ĩdu drĩdrĩ rĩ kí agá 'dáyũ.

ú'dĩ'da ǐjǒ mgbã ãmaní jǒlé drĩ la gá 'dĩ kí ǐsú cécé ãmaní jǒlé 'dĩ áni.”

⁹ 'Bá Yãhúdĩ rú 'dĩ ãtĩ kí cõtì ǐjǒ jǒlé 'dĩ ùngúkú, ãzĩla jǒ kí ǐjǒ 'dĩ kí pírí ãndá.

¹⁰ Gávũnã Fě́lícě la mu kějĩ a'belé Páwũlǒ ní ǐjǒ jǒjǒ 'bo, Páwũlǒ umvi, “Ánĩ rá, mí angá ǐjǒ amálé sùrú 'dĩ drĩ gá 'dã ílĩ ù'bĩ 'bo, ãzĩla ma dó sĩ ãyĩkǒ sĩ ǐjǒ nzejǒ áma drĩ gá míní. ¹¹ Cécé míní ǐsúlé mĩ sĩ rĩ áni, ca drĩ ú'dú mụdrĩ drĩ ǐrĩ ku ma mụjǒ Ādróná ǐnzǐjǒ Yẹrúsālẹmũ gálé rĩ 'bã vúlé gá. ¹² 'Bá Yãhúdĩ rú 'dĩ ǐsú kí ma ãgátã ga agá ǐcǒ Ādróná drĩ agá ku. ǐsú kí vã ma 'bã kí bǐlẹ usú agá jǒku kí drĩdrĩnĩ awa agá ãngũ Ādróná ǐnzǐjǒ rĩ 'bã kí sĩ ru trajǒ rĩ kí agá ãzĩla ãngũ ãzĩ ǐni yã la ku. ¹³ Jǒ drĩ ǐnzǒ, 'bã ù'bĩ kí drĩ míní ãkǒ ãzĩ icélépi la ǐjǒ ǐ'bã kí alǐlé má rú 'dĩ kí ãndá la ãfělé. ¹⁴ Alě lúlé la míní, ma Ādróná ãmã áyǐpĩka 'bã kí ándrá ǐnzǐlẹ ǐnzĩ, 'dĩ gẹrĩ ǐ'bã kí umvelé ndú rĩ. Má ãĩ vã ǐjǒ Ādróná drĩ gá Músã 'bã silé nãbĩya abe 'dĩ kí pírí rá. ¹⁵ Ásĩ 'bãnjá mádrĩ Ādrónã drĩ gá rĩ vã cécé 'bã 'dĩ 'badrĩ áni 'bã ãlápítĩ 'dĩ kí 'bã ùnzĩ 'dĩ abe kí drúzĩ angá pírí ǐdri rú ǐdí rá. ¹⁶ ǐjǒ 'dĩ sĩ, ma dó áma itú bábá ú'dú pírí sĩ ǐjǒ ãlá mání icólé idélé rĩ idéjǒ Ādrónã drĩlẹ gá ãzĩla 'bã 'bã ru rĩ drĩlẹ gá.

¹⁷ “Mání u'ájǒ ãmvé ílĩ wěwě rú 'bo rĩ 'bã vúlé gá, má ãgǒ vúlé Yẹrúsālẹmũ gá 'dǒlé. Má ajĩ séndě 'bã mádrĩ 'baní, ãzĩla má amũ ǐdétánjá idélé Ādróná nĩ. ¹⁸ 'Bã áma tǒlẹpi ǐmi drĩlẹ gá 'dĩ ndre kí ma ǐcǒ Ādróná drĩ 'bã ãngũ ãmvélé-ãmvélé ru rĩ agá sáwã mã áma uru 'bã 'bãjǒ ãlá ru rĩ de agá. ù'bĩ kí áma andre gá 'dãã yu, ãzĩla ǐjǒ ãzĩ ãfúlẹpi ala gá la gẹrĩ sĩ 'dáyũ. ¹⁹ Wó rá la 'bã Yãhúdĩ ãzĩ angálẹpi Ásĩyã gá la kí sáwã 'dã sĩ cí, lě tá tí 'bã adru kí 'dã cí áma tǒlé ǐmi drĩlẹ gá, ǐjǒ ãzĩ ùnzĩ la jǒ cí, 'ba amũ kí míní ǐjǒ

'dā i'dalé la 'dā. ²⁰ Jōku lě 'bā 'dī 'bā lū kí míní ūnzīkānā mádrí 'bā kí ịsúlé sáwā mâ pá tujó 'bā ịjọ amálépi rī kí drīlẹ gá rī 'i, ²¹ wó lú ịjọ ándrá mání jọlé 'bā kí drīlẹ gá, 'Ími áma ũ'bī āzila itō ma āndrū mání ā'ijó la 'bā drālépi rá rī la angá ịdri rú ịdí' rī sī.”

²² 'Dāá, Fẹ́lícẹ ịjọ nīlẹpi 'bā gẹrī Yẹsũ drī drī gá lóló rī uja dó ịjọ 'dā tị ũpīlẹ cí jọ, “Ítẹ kperẹ āsīkārī āmbógó Lúsīyā 'bā acá agá, ma dó mu ịjọ ĩmidrī 'dī līlẹ ĩndō.” ²³ Fẹ́ dó ũkpō āsīkārī a'belé Páwũlọ andre tẹlẹpi rī ní Páwũlọ tāmájó, wó 'bā a'be jō 'díní drī mgbọ fẹ́jọ la 'dī 'bā wọrịka 'baní amújó 'dī āzā kojó ịjọ 'dī 'bā lẹlẹ rī kí sī be.

Páwũlọ 'bā pá tujó Fẹ́lícẹ kí drīlẹ gá Drũsílā be rī

²⁴ Ụ'dú were vúlẹ gá Fẹ́lícẹ amú kí ũkú Drũsílā 'bā Yāhúdí rú rī be, pẹ 'bā tị mụlẹ Páwũlọ umvelé ajílẹ 'bā rú 'dólẹ. Are kí ịjọ Páwũlọ tị gá 'dī 'bā ịjọ ũlū agá ā'itánjá Kúrísītō Yẹsũ drī gá rī drī gá. ²⁵ Wó Páwũlọ 'bā ịjọ jọ agá mūkẹ drī gá, ịjọ tajó ásí jā sī rī drī gá, āzila ú'dú āsījọ 'bā pírí kí ịjọ lịjọ rī drī gá rī drī gá, Fẹ́lícẹ 'bā ásí mvu cālú, idé dó ũrī sī, āzila jọ, “Mí icó dó gólẹ vúlẹ ú'dí'da rī gá rá. Ádrī sáwā āzị ịsú rá, ma ími umve ịdí rá.” ²⁶ Fẹ́lícẹ 'bā ásí sáwā 'dā agá 'dāá, Páwũlọ la tá 'díní séndẹ fẹ́ 'dī ịgbájó rá íni. Ịjọ 'dī sī, rī Páwũlọ umvelé gbörú-gbörú sī ịjọ jọjọ 'dī be.

²⁷ Ílī ịrī vúlẹ gá, Pōrīkásī Fésītō acá dó āmbógó ru Fẹ́lícẹ kẹjí gá. Wó Fẹ́lícẹ 'bā ándrá lẹjọ mūkẹ ịsújó 'bā Yāhúdí rú rī 'badrī rī sī, a'be Páwũlọ mǎbúsũ jó gá 'dāá ũgũgō.

25

Páwũlọ 'bā pá tujó āmbógó Fésītō drīlẹ gá rī

¹ Ụ'dụ na Fésītō 'bā acájó āzị ỉ'didrị āmbōgō drị agá 'bo rĩ sī, ko dó drị mụlé Yĕrúsālēmũ gá angájó Kāyīsárīyā gá, ² sī mụjọ āngū ātalo āmbogo rĩ 'bā kí ru trajó, 'bá Yāhúdị rú rĩ 'bā drịlẹ́ kí abe rĩ gá, mụlé Ịjọ ỉ'bā kí usulé Páwũlọ ụrụ 'bá gá rĩ kí arelé. ³ 'Bá 'dị a'ị kí Fésītō 'i lětánjá i'dajó ỉ'baní Páwũlọ ujájó vúlẹ́ Yĕrúsālēmũ gá, wó íni 'dị itú kí Ịjọ amụjọ ỉ'di 'dijó gĕrị agá 'dāá rá. ⁴ Fésītō umvi ỉ'baní, "Ú'bā Páwũlọ 'i mābúsũ gá Kāyīsárīyā gá, wó áma āmbā rĩ bāsī vā lẹ́ gólẹ́ vúlẹ́lẹ́ mbēlĕnā ru rá. ⁵ 'Bá ỉmī drịlẹ́ ru 'dị 'bā āzị 'bā mụ. kí má be Kāyīsárīyā gálẹ́ mụlé Páwũlọ tólẹ́ drị ájẹ Ịjọ āzị idé ũnzí rĩ gá."

⁶ Fésītō u'á 'bá 'dị kí abe ũgūgō ụ'dụ mụdrị 'dipí, 'dā 'bā ũngúkú gá, inga dó ru gólẹ́ Kāyīsárīyā gálẹ́ vúlẹ́. Drūsī ỉni ri úmvúke ỉ'didrị Ịjọ Ịjọ rĩ drị gá, fĕ ājí Páwũlọ 'i pá tulẹ́ ỉ'di drịlẹ́ gá amụjọ Ịjọ ỉ'didrị gá rĩ jọjọ. ⁷ Páwũlọ la mụ afílẹ́ jọ sī kĕsī jọjọ rĩ agá 'dólẹ́ 'bo, drịlẹ́ 'bá Yāhúdị rú rĩ 'bā āni angálẹ́pi Yĕrúsālēmũ gálẹ́ 'dị utu kí pá ỉ'di andre gā sī tròkílirị, āzıla i'dó kí dó Ịjọ ũsólẹ́ ỉ'di ụrụ 'bá gá. Ịjọ ỉ'bā kí ũsólẹ́ 'dị kí pírí ỉnzō rú. ⁸ Wó Páwũlọ ga Ịjọ 'dā kí āgátā rá, jọ, "Má idé Ịjọ ũnzí āzị āluná la āzítánjá 'bá Yāhúdị rú rĩ 'badrị drị gá ku, átā lícọ́ Ādróná drị ụrụ 'bá gá, jòku úpí āmbógó Rùmĩ gá rĩ ụrụ 'bá gá la ku."

⁹ Fésītō ru 'bālẹ́pi 'bá Yāhúdị rú rĩ kí drịlẹ́ gá múké rĩ zị Páwũlọ 'i, "Mí mụ Yĕrúsālēmũ gálẹ́ mī sī céní mụlé pá tulẹ́ áma drịlẹ́ gá Ịjọ 'dị kí vú nzejọ rá yā?"

¹⁰ Páwũlọ umvi ỉ'di, "Yụ! Ámụ lé ku, ā'dusīku átu pá ú'di'da ỉni la āngū Kāyīsárī Rùmĩ gá rĩ 'bā sī 'bá kí Ịjọ Ịjọ rĩ gá, lẹ́ dó bāsī úlị Ịjọ mádrị gá rĩ 'dā ũgūgō. Átā ỉmī āmbā rĩ nī vā cé, má idé Ịjọ ũnzí la 'bá Yāhúdị rú 'dị 'ba rú ku. ¹¹ Ádrị Ịjọ ũnzí āzị idé icólẹ́pi fĕlẹ́pi la ma sī drā rá yā áni, adru álĕ apálẹ́ drā sī la ku. Wó Ịjọ ỉ'bā kí ũtrálẹ́

áma ʊɾu'ba gá 'dĩ drĩ kí adru ìnzō rú, nō mi 'i yā, jōku 'ba āzĩ yā, icólépi áma fēlépi 'ba 'dĩ 'badrĩ kī sī áma 'dĩ rá la yu. Íjọ mádrĩ 'bā mu úpí āmbógó Rùmĩ gá rĩ 'bā drĩlẹ gá.”

¹² 'Dā 'bā ũngúkú gá Fésītō la mu íjọ jọlé 'ba 'dĩdrĩ kī sī íjọ líjọ 'dĩ abe 'bo, jọ Páwũlṛó ní, “Múké! Íjọ íjọ mídrĩ 'bā mu úpí āmbógó Rùmĩ gá rĩ 'bā drĩlẹ gá 'bo, mi dó mu úpí drĩlẹ gálé rá.”

¹³ ʊ'dú were vúlé gá, úpí Āgĩrípā kí ámvópĩ Běřĩnĩkě be acá kí Kāyīsárĩyā gá amúlé Fésītō ā'ílépi acá múké rĩ jọjó. ¹⁴ 'Bá 'dĩ kí mu u'álé ú'dú were Fésītō drĩko gá 'dāá 'bo, Fésītō nze 'baní íjọ Páwũlṛó drĩ 'dĩ kí vú úpí nĩ, jọ, “Ágóbí āzĩ ālu Fēlícě 'bā a'belé mābúsũ gá la 'dā cí. ¹⁵ Wó ú'dú ándrá mâ mujó Yěřúsālēmũ gálé rĩ sī, ātalo āmbogo rĩ kí drĩlẹ 'bā iyō 'bā Yāhúdĩ rú rĩ 'badrĩ abe ũtrā kí íjọ 'dĩ ʊɾu'ba gá, lě kí alĩ sī íjọ 'dĩ drĩ gá íni.

¹⁶ “Wó álũ 'baní, āzĩla ájọ mgbo rú, ‘Āzítáná āmadrĩ Rùmĩ drĩ ā'ĩ amaní íjọ lílẹ 'bā āzĩ drĩ gá ịsụ tu pá íjọ 'dĩdrĩ vú nzejó ku la ku. Ála 'baní drĩlẹmgbo fě sī íjọ jọjó mífí gá mífí gá 'bá kí tólépi rĩ kí abe ráká.’ ¹⁷ 'Bá 'dĩ kí mu amúlé íjọ lịná 'dĩ gá 'bo, má iza sáwā āzĩ ku. Cọtị drĩsĩ íni áma mu rilé jó íjọ líjọ rĩ agá 'bo, ápě 'bá tị ágóbí 'dĩ ajíjọ jó agá 'dólé. ¹⁸ Wó 'bá 'dĩ tólépi 'dĩ tō kí 'dĩ íjọ ífí kóru mání ũrálé icó kí tá sī 'dĩ tólé ku la kī sī. ¹⁹ Íjọ pírí 'bā kí jọlé rĩ kí íjọ dínĩ 'badrĩ drĩ gá la, āzĩla ágóbí āzĩ umvelé Yẹsũ 'i drālépi rá wó Páwũlṛó 'bā jọlé 'dĩ ídri rĩ drĩ gá. ²⁰ Áma ụnmĩ tu pá ma íjọ ịsụ íjọ 'dĩ drĩ gá íngoní yā rĩ sī cí, ázị tí dó sī 'dĩ 'i 'dĩ nō sī mu pá tulé íjọ 'dĩ kí jọjó, āzĩla kí líjọ Yěřúsālēmũ gálé rá yā íni. ²¹ Wó Páwũlṛó lě íjọ 'dĩdrĩ gá rĩ 'bā ca úpí āmbógó Rùmĩ gá rĩ 'bā drĩlẹ gá. Íjọ 'dĩ sī, áfě dó sī āzítáná, lě umba tā la mābúsũ gá

'dâ kperere mání kěj́í ịsú agá ỉ'di tị pěj́ó úpí ẵmbógó Rùmĩ gá rĩ rụlẹ́.”

²² Ặgĩrípá jọ Fésitō ní, “Álẹ́ ịjọ arelé ágób́í 'dĩ tị gá mà sĩ cénĩ.” Fésitō umvi ỉ'diní, “Mi ịjọ ỉ'di tị gá rĩ are drũsĩ rá.”

Páwũlõ 'bā pá tujó úpí Ặgĩrípá drĩlẹ́ gá rĩ

²³ Drũsĩ ịni, ẵmbogo ẵsĩkárĩ 'bā rĩ kí, 'bá ẵmbogo 'dāá la kí abe, ají kí Ặgĩrípá kí Bẹrĩnĩkẹ́ be, afí kí ẵngũ 'bá 'bā kí sĩ ru trajó ịjọ arejó rĩ gá ẵnzĩtánjá ẵmbógó la sĩ. Fésitō jọ, lẹ́ ají Páwũlõ ỉ'ba rụ 'dõlẹ́. ²⁴ Fésitō jọ, “Úpí Ặgĩrípá ẵzĩla ũ'bí jó agá 'dâ 'dĩ, ágób́í ẵminí ndrelẹ́ 'dĩ bāsĩ drĩlẹ́ 'bá Yāhũdĩ rụ 'dĩ 'badrĩ 'dā, ẵzĩla Yẹrũsālẹ́mũ gá 'dĩ 'bā kí ununujá ajíjọ má rụ tré, lẹ́ 'ba u'á ịdri ku rĩ 'i. ²⁵ Wó mání ịjọ ỉ'didrĩ ẵndũ ndrũ agá, má ịsú ịjọ ẵzi ẵlu fẹlẹpi la ẵlị sĩ ịjọ ỉ'di drĩ gá 'bā drā sĩ rá la yu. Wó ỉ'di lẹjọ la ịjọ 'í drĩ gá rĩ 'bā ca úpí ẵmbógó Rùmĩ gá rĩ drĩlẹ́ gá rĩ sĩ, má ũrā ịjọ ỉ'di tị pěj́ó rá. ²⁶ Wó ẵnĩ átā ma úpí ẵmbógó Rùmĩ gá rĩ ní ẵ'du ịjọ sĩ ỉ'di drĩ gá yā la ku. Ịjọ 'dĩ fẹ́ dó bāsĩ mání ỉ'di ajíjọ ẵmi drĩlẹ́ gá 'dĩ, ambamba la úpí Ặgĩrípá mi 'i! Údrĩ dó ịjọ ỉ'didrĩ gá rĩ ẵndũ ndrũ 'bo, ma dó sĩ ịcọ wárágā sılẹ́ úpí ẵmbógó Rùmĩ gá rĩ ní múké. ²⁷ Indré mání múké ku 'bá mẵbũsũ gá rĩ tị pěj́ó úpí ẵmbógó Rùmĩ gá rĩ rụlẹ́ ịjọ ũnzĩ ỉ'di 'bā ịdẹlẹ́ rĩ ịcẹnā kóru rĩ gá.”

26

¹ Úpí Ặgĩrípá jọ Páwũlõ ní, “Rũkũsā mĩnĩ cí ịcójó ịjọ ẵmi drĩ gá rĩ jọjọ.” Ịjọ 'dĩ sĩ, Páwũlõ 'bā drĩ, ị'dó dó ịjọ ỉ'di drĩ gá rĩ jọlẹ́ jọ, ² “Úpí Ặgĩrípá, ẵma drĩlẹ́ba mání ẵndrũ pá tujó ẵmi drĩlẹ́ gá, mání ịjọ 'bá Yāhũdĩ rụ 'dĩ 'bā kí ẵma tōjọ rĩ nzejó mĩnĩ rĩ sĩ. ³ ẵnĩ ịjọ ẵĩtánjá ẵmadrĩ 'bā lā'bĩ kí drĩ gá ịjọ ẵma 'bá Yāhũdĩ rụ 'dĩ 'bā kí ẵgátā gajó drĩ la gá

rĩ abe cé. Íjọ 'dĩ sĩ, má a'í dó mi íjọ mâ jọlé rĩ arejó ásí jã sĩ.

⁴ “Bá Yāhūdī rú 'dĩ nĩ kí gbíyā mádrī i'dójó ānzīrīñā sĩ rĩ rá. Nĩ kí ídri mádrī āndānī rĩ ári u'álé súrú āmadrī agá 'dā, dó vā vúlé vúlé ru āngū Yērusālēmū gálé rĩ gá rá. ⁵ Nĩ kí ma ílī āzo rú, drī kí tá lě la rá, icó kí íjọ nzelé áma drī gá rá, ma ándrá 'bá Fārisáyī rú, 'bá āzítánjá tāmbalépi ũkpómgboroto íni la. ⁶ Ú'dī'da átu pá kēsī drīlě gá íni la íjọ ma ásí 'bājó drī la gá Ādrónjá 'bā ándrá azilé má áyíṗika 'baní rĩ sĩ. ⁷ Íjọ azilé 'dĩ bāsī ínátī mâ súrú mụdrī drī ĩrī 'dĩ 'bā kí ásí 'bājó drī la gá 'bā idé ru āzila ĩ'bā kí sĩ Ādrónjá ĩnzjío ínī kí ĩtú be 'dĩ. Úpí Āgřīpā, íjọ mâ ásí 'bājó drī la gá 'dĩ bāsī íjọ 'bá Yāhūdī rú 'dĩ 'bā kí sĩ áma tójó 'dĩ. ⁸ ĩmi ĩsú ĩ'di ũkpó ru ā'íjọ la Ādrónjá icó 'bá drálépi rá rĩ ingalé ídri rú rá la ā'du sĩ?

⁹ “Á'du ũrātánjá āzila ũkpó mádrī sĩ 'bá rú Yésū Nāzēřétī gá rĩ ā'ílépi 'dĩ kí drī ũtríjọ.

¹⁰ “Dĩ bāsī íjọ mâ idélé Yērusālēmū gálé rĩ 'i. Ānga íjọ 'dĩ ũkpó ātalo āmbogo 'dĩ 'badrī sĩ, má ũ'bā 'bá ālá Yésū ā'ílépi 'dĩ kí mǎbúsū gá, āzila ma vā 'bá íjọ līlépi āzī rĩ kí drī gá 'bā drā kí rá rĩ kí drīdrīñī gá ĩndī. ¹¹ Pálé wēwē rú ári acílé āngū Ādrónjá ĩnzjío ālu-ālu gā sĩ ĩ'baní ũcōgō fēlé, ári vā kí ũñmílé ũkpó sĩ ā'ítánjá ĩ'badrī a'bejó rá. Ūmbā 'bā áma najó ĩ'baní ũnzí rĩ sĩ, ári kí vú ũbílé kpere súrú āzī kí agá kí ĩcāndjío táwũnī kí agā sĩ.

Páwũlō jọ íjọ ĩ'diní ásí ujajó rĩ

('Etánjá 9:1-19; 22:6-16)

¹² “Ācī āzī 'dĩ āni la gá ma mụ agá Dāmāsīkíyā gá ũkpó ātalo āmbogo rĩ 'badrī sĩ. ¹³ Úpí, ĩtúkā íríkírí sĩ gēřī agá 'dāá, andré dīzā angálépi 'bũ gálé la ji āngū áma andre gá

vâ 'bá tá ãmã sî mujó ï'ba abe 'dî kí andre gá imve tárá-tárá. ¹⁴ ãma u'de píri vŭrú, má are ú'dúkò jò mání ïjò tî Yâhúdî drî sî, 'Sáwŭlŭ, 'Sáwŭlŭ, mi áma ïcândî ïni ã'du sî? ï'di míní ùkpó-ùkpó ã'dî 'dijó má be.'

¹⁵ "Ázi, 'Mi ã'di 'i, Úpí?" Umvi, 'Ma Yésũ mî ïcândîlé rî 'i. ¹⁶ Mí angá, ítu pá urugá. Má i'da ma míní ïjò 'dî sî, ápě mi ndú átí'bó ru ázî má drî ngalé, ázila vâ adrujò mâ sãdîní rú ïjò míní ndrelé ú'dî'da 'dî kí, ázila mâ mŭlé i'dalé drúzî 'dî kí vú nzelé 'bá ázî rî 'banî. ¹⁷ Ma ími pa 'bá mídrî Yâhúdî rú, ázila 'bá Yâhúdî rú ku 'dî kí drî gá rá. Ma ími tî pè ï'ba rŭlé ¹⁸ kí mîfî nzîjò, kí ujajò ïní agá rî sî ãngũ ulé gá, ùkpó Sítánî drî gájò sî adrujò Ádróná 'bã 'bá ru. ïjò ùnzî kí umbélépi rî ála sî kí trũ rá, kí dó vâ sî ãngũ ïsú 'bá mání pélé alá ã'itáná sî 'dî kí abe ïndî.'

¹⁹ "Úpí Ágîrîpã ïjò 'dî sî, ágã ïjò mâ ndrelé angálépi Ádróná drî 'bũ gá rî ku, má ã'î tî la arelé rá. ²⁰ Má i'dó ïjò 'dî ùlŭlé drîdrî la Dãmsãkíyã gá, vâ Yêrúsãlémũ gá, 'dî Yŭdíyã gá píri, ázila 'bá Yâhúdî rú ku 'dî 'baní, 'ba uja kí ásî, 'bã ágò kí Ádróná rú 'dölé uja kí ásî rá rî i'dajò ïjò múké ï'bã kí idélé rî sî. ²¹ 'Bá Yâhúdî rú 'dî rŭ kí bãsî ma lícò Ádróná drî 'bã ãmvelé-ãmvelé ru rî agá 'dãã lějò áma 'dijó rá la ïjò 'dî sî. ²² Ádróná ko áma ázã kpere ãndrũ pá tujò ïjò vú nzejò 'bá píri 'baní, 'bá ãmbogo 'baní, 'bá níri rî abe trũtrũ. Ánze lú ïjò nãbiya 'bã kí jolé Músã abe ï'di ru idé rá, ²³ Kúrisitò la ùcögò ïsú, ï'di drã rá, ï'di vâ angá drîdrî ídri 'bá drálépi rá rî kí drîdrînjí gá, ãngũ jijò 'bá ïní agá ïjò ùnzî sî Yâhúdî rú rî 'baní 'bá Yâhúdî rú ku 'dî abe."

²⁴ Páwŭlŭ 'bã drî ïjò ï'di drî gá rî vú nze agá 'dî, Fésitò za re, "Páwŭlŭ, ími drî 'be ru rá. Ūñitáná mí ãni ambamba 'dî sî mi úgólé azalé aza-azã!"

²⁵ Páwũlõ umvi, “Gávũnã Fésĩtõ, má aza ku. Íjõ mâ jolê 'dĩ kí íjõ mgbã ázĩla ífĩ trũ. ²⁶ Úpí Āgĩrĩpã nĩ íjõ mâ jolê 'dĩ kí drĩ gá íjõ ce, ma dó sĩ íjõ jõ ĩ'dinĩ tondolõ má ã'ĩ vâ rá íjõ mâ jolê 'dĩ nga kí bílê la gâ sĩ hãwũ ku, ã'dusĩku íjõ 'dĩ idé kí ru ũnĩ la ku. ²⁷ Úpí Āgĩrĩpã, mí ã'ĩ íjõ nãbĩya 'badrĩ kí rá yã? Ānĩ rá, mí ã'ĩ rá.”

²⁸ Úpí Āgĩrĩpã umvi Páwũlõ ní, “Sáwã werenjá 'dĩ sĩ mi áma uja acájõ Kũrĩsĩtĩyánĩ rú rá yã?”

²⁹ Páwũlõ umvi ĩ'dinĩ, “Drĩ táni adru sáwã were jõku ázo rú, ma Ādrõná ã'ĩ adru mi 'i á'dũsĩ ku, 'bá pírĩ áma arelépi ãndrũ 'dĩ kí, 'ba acá kí tá mâ áni pẽ lú adrujõ nõrõrõ trũ 'dĩ áni rĩ.”

³⁰ Úpí 'i, gávũnã 'i, Bẽrĩnĩkẽ 'i, ázĩla 'bá ãmbogo pírĩ rilépi 'dãá rĩ angá kí urugá. ³¹ Fũ kí jó agá 'dãá rá, ĩ'bã kí mũ agá íjõ jõ trũ kí drĩdrĩgĩ gá 'dãá, jõ kí, “Ágõbĩ 'dĩ idé íjõ ãzĩ icójõ ĩ'di 'dijõ rá jõku ĩ'di umbéjõ mãbũsũ gá la ku.”

³² Úpí Āgĩrĩpã jõ Fésĩtõ ní, “Ágõbĩ 'dĩ drĩ tá jõ la âgũ íjõ 'ĩ drĩ úpí Rũmĩ gá rĩ 'bã drĩlê gá ku la, áma tá ĩ'di fẽ ãfũlé rá.”

27

Páwũlõ 'bã mujó Rũmĩ gá rĩ

¹ Ála mũ íjõ ãmanĩ mujó mēlĩ sĩ Ítālĩ gá rĩ amálê 'bo, úfẽ Páwũlõ kí mãbũsũ ázĩ kí abe ãmbógó ãsĩkárĩ ãni umvelé Jũlĩyãsĩ úpĩ ãmbógó 'bá Rũmĩ gá rĩ 'bã ãsĩkárĩ 'bã drĩlê ru rĩ drĩ gá. ² Āfi mēlĩ ãfũlépi Ādrãmĩtũmũ gá mũlépi táwũnĩ ĩyĩtĩ gá ãngũ Ásĩyã gá rĩ kí agâ sĩ. Ārĩsĩtãrĩkõ 'bá Mãkēdóniyã gá 'dĩ táwũnĩ Tēsãlõnĩkĩ gá rĩ mũ áma abe ĩndĩ.

³ Drũsĩ ĩni, ãca Sĩdõnĩ gá. Jũlĩyãsĩ mba Páwũlõ tã ásĩ ĩgbé sĩ, fẽ ĩ'dinĩ mũlé wõrĩka 'ba rú, ĩ'banĩ sĩ ĩ'di ãzã kojõ.

⁴ Āmụ vā ācī trū drī gá, ālúkúkū 'bā alíjó drīlẹ gálẹ ru ũkpó ru āma rụ 'dólẹ ru rī sī, āma alì Kūpórō āngū ā'í ru līlẹpì ìyí agá rī 'bā wókō ālúkúkū 'bā lijó ũkpó ru ku rī agā sī. ⁵ Āma mụ alilẹ mīrī gbayi rī agā sī ìyítì Sīlísīyā gá rī gā sī, āzila Pāmūfīlīyā gā sī 'bo, āma acá Mūrā gá 'dī Lūkíyā gá. ⁶ 'Dāā āsīkārī āmbógó Júlíyāsī ìsú mēlī angálẹpì Ālẹkízéndrīyā gá mụlẹpì Ítālī gá la, tō āma ala gá. ⁷ Āma ací jājā rú ú'dú wēwē rú, āma ìsú vā 'ī'di ũkpó-ũkpó cajó Kūnídō gá. Ālúkúkū wābáná ru rī uga āmaní mụlẹ pīrī úmgbé. Íjọ 'dī sī, āma apí dó āma Kūrẹtī 'bā búlú ālúkúkū atrilẹpì cí rī gā sī, āma alì dó Sālīmónī agā sī. ⁸ Āmaní mụ agá ìyítì gā sī ũcōgō-ũcōgō rú, āmụ dó calé ìyí Tì Múké gá 'dī táwūnī Lāséyā gá.

⁹ Āma iza ācī 'dī gá ú'dú wēwē rú ací 'bā adrujọ ũnzí-ũnzí rī sī, wó 'dī sī ú'dú ākónā naná gājó rī, ru 'bājó ālá ru rī ukó rá, 'dī ìmbá áyí 'bā adrujọ ũnzí-ũnzí rī. Íjọ 'dī sī, Páwūlō 'dó kí bílẹ ìndú lilé jọ, ¹⁰ "Bá 'dī, ándre ācī āmadrí mēlī sī 'dī la mụ adrulẹ ũnzikānā rú, āma kí mụ tẹrì mēlī agá 'dī kí, āzila mēlī abe kí āvīlẹ rá. 'ī'di vā āmā ídri āmgbā rī gá ũcōgō fě ìndī." ¹¹ Wó āsīkārī āmbógó ní Páwūlō tì arejọ rī kējí gá, rí íjọ arelẹ dērebā mēlī drī tì gá, mēlī 'dípì be áyú. ¹² Ìyí Tì Múké 'dī 'bā adrujọ múké ku mēlī ní, áyí āngū 'bā ìgbejọ sí áni rī sī, 'bá ũ'bí ũrā kí 'ī'di múké la fūjọ 'dā rá, mụjọ Fōyīnīkī gā sī āngū ìgbé ālúkúkū lilẹpì wābáná ru rī tẹjọ lé 'dī ìyítì Kūrẹtī gá.

Ālúkúkū wābáná ru mīrī agá rī

¹³ Ālúkúkū ándrálẹ ru rī la mụ alilẹ jājā rú sīsī ìni, 'bā 'dī ũrā kí 'ìyí icó dó mụlẹ rá, anzé kí dó ākō mēlī 'bā sī pá tujọ rī, 'dó kí dó mụlẹ āni ru ìyítì gā sī ìyítì Kūrẹtī drī gá. ¹⁴ Mụ kí drī álí ku, ālúkúkū wābáná ru la acé ũkpó ru angájọ úrùlẹ ru. ¹⁵ Mēlī icó drī jalẹ ālúkúkū gálẹ ru

ku, ri dó mēlī drolé āngū ī'di 'bā lēlé rī gā sī ŷyí agālé.
¹⁶ Āma ṣṣú āngū ru līlēpi ŷyí agá umvelé Kāyúdā pa āma
 were āma alijó wókō la ándralé ālúkúkū 'bā alólé ku rī gā
 sī rī sī. 'Dāá lǐjó kí ūkpó ru āma ũ'bī í'bó were sī ru pajó
 rī asélé āni rú mēlī rú 'dōlé bábá. ¹⁷ Asé kí í'bó were rī
 mēlī agá, usú kí íbáká mēlī uru'ba gá, umbé kí mēlī ágá
 íbáká sī mgbemgbe. Idé kí ŷrī sī, ūrā kí mēlī la mu ārīlē
 ŷyítī cene cínákí ru Sārātīsī gá. lǐjó 'dī sī, ūtrū kí bōngó
 ālúkúkū 'bā sī mēlī drojó rī kí rá, a'be kí dó mēlī ungalé
 ālúkúkū sī. ¹⁸ Ālúkúkū wābáná ru 'dā ri adrulé ūkpó ru,
 drūšī íni, u'bé kí āko mēlī 'bā 'dūlé rī 'bā āzī kí ŷyí agá.
¹⁹ Ū'dú 'dā 'bā ūngúkú gá, u'bé kí āko mēlī tāmabajó āzila
 idéjó la rī kí rá. ²⁰ Ū'dú wēwē rú āndre ŷtú mīfī ku, āzila
 lēlégó kí abe, wābáná rī lilé ūkpó sī ṣṣí-ṣṣí. Ā'bā ásí āma
 dó sī āma pa rá rī drī gá ku.

²¹ 'Bá mēlī agá 'dī 'bā kí íná najó ku ū'dú ũ'bí ru rī sī,
 Páwūlō tu pá kí drīdrīnī gá. JỌ ī'baní, “'Bá mádrī 'dī, ṣṣrī
 ájé áma tī are agá āmaní drī akójó Kūrētī gá rī sī la, āma
 āvī kí tá sī adrájó 'dī 'bā āni ku. ²² Wó álē dó ṣṣi imbá ásí,
 ā'dusīku la 'bā āzī ālu la ícó āvīlé ṣṣi agá 'dā ku, wó mēlī
 la mu andilé nī. ²³ Iní ájē rī sī, mālāyikā Ādróná mádrī
 mâ adrujó ī'di āni, mání ṣṣnzīlé rī, tu pá āma andre gá, ²⁴ JỌ,
 ‘Páwūlō, mí idé ŷrī sī ku, ā'dusīku mi mu pá tulé kēsī gá
 úpi āmbógó Rūmī drī drīlē gá. Ādróná 'bā ásí ṣṣbē sī azī
 vā 'bá pírí mulēpi mí be 'dī kí pajó ídri ṣṣi lǐjó sī.’ ²⁵ ṣṣi
 ásí 'bā adru ūkpó ru, má ā'ī lǐjó Ādróná 'bā jolē 'dī la ru
 idé cécé ī'di 'bā azīlē rī 'bā āni. ²⁶ Wó drīdrī rī gá, āma mu
 ārīlē āngū ru līlēpi ŷyí agá la 'bā āzī gá rá.”

²⁷ Ū'dú mu drī drī sū ínī kí ṣṣtú be, wābáná ri drī āma
 lilé mīrī Ādrīyā agá 'dā. Wó ī'di mu calé āni rú sáwā ázīyá
 ínī drī sī, 'bā āzī ngalēpi mēlī agá rī ṣṣrīkā kí āma úgó calé
 āni rú āngū ā'í gá. ²⁸ 'Be kí íbáká sī ŷyí 'bā mgbi ũ'bījó, ṣṣú

kí ɪ'di mítā kālī sʉ. Se kí ru drĩ gá were, 'be kí ɪbákā ɪdĩ, ɪsʉ kí ɪ'di mítā kālī na. ²⁹ 'Bá ázĩ ngalépi mɛlĩ agá 'dĩ idé kí ɪrĩ sĩ, kí mʉ ru sɪlé írā ʉrʉ 'bá gá 'dĩ yā ɪni, 'be kí kɪlĩmgbõrõ mɛlĩ ní pá tujó rĩ kí sʉ, ā'itánjá ɪ'badrĩ gá, lɛ kí ɪtú 'ba agá ráká. ³⁰ 'Bá ázĩ ngalépi mɛlĩ agá rĩ 'bā ázĩ lɛ kí apálé rá, a'bé kí ɪ'bó ru pajó rĩ ɪyĩ agá, 'bā kí ru kí 'bā rĩ kɪlĩmgbõrõ ázĩ a'bé mɛlĩ drĩlɛ gálé ru rĩ áni. ³¹ Páwũlõ jõ āmbógó āsikárĩ drĩ 'banĩ āsikárĩ abe, “'Bá mɛlĩ 'bā ázĩ ngalépi 'dĩ drĩ kí adru mɛlĩ agá 'dā ũgũgõ ku, 'bā ázĩ pa ru ku.” ³² Āsikárĩ ʉlĩ kí ɪ'bó ru pajó rĩ 'bā ɪbáká kí rá, a'be kí ɪ'di a'délé ɪyĩ agálé.

³³ Āngũ 'bā lɛ agá ʉwĩ agá 'dĩ, Páwũlõ imbá kí ásĩ ásĩ píri sĩ ɪnā najó. Jõ, “'Ú'dú mʉdrĩ drĩ sʉ 'dĩ agá, ɪri ɪmi ulalé āko ázĩ nanā kóru. ³⁴ Má a'ɪ ɪmi ú'dĩ'da ākónā nalé sĩ adrujõ ɪdri. ɪmi ázĩ icó adrálé ku, átā drĩ'bĩ ɪfĩ ázĩ ālu la icó anzélé 'bā ázĩ 'bā drĩkā gá ku.” ³⁵ ɪ'di mʉ ɪjõ jolé 'dĩ 'bā áni 'bo, Páwũlõ a'dú mũkátĩ, * fɛ āwā'difõ Ādróná ní, andi ala nalé kí drĩlɛ gá 'dāá. ³⁶ Ásĩ la mba kí dó rá, nga kí dó píri ākónā nalé rá. ³⁷ 'Bá mɛlĩ agá 'dāá rĩ 'bā kālāfe píri rĩ gá túrú ɪrĩ kālĩ ázĩrĩ drĩ ázĩyá. ³⁸ Kí dó mʉ píri ākónā ɪ'banĩ lɛlɛ nalé rĩ kí nalé 'bo, u'bé kí dó ākónā 'bā ɪmbĩ kí ɪyĩ agá fɛjõ la mɛlĩ 'bā ānzĩ rú sĩ ɪyĩ agálé ku.

³⁹ ɪtú lā mʉ āfúlé 'bo, nĩ kí āngũ 'dā ku, rá la ndre kí mĩrĩ 'bā tĩ kúrúná cínákĩ ru írā kóru la, 'bā kí dó ásĩ mɛlĩ agujõ ala gá drĩ tá icó rá rĩ gá. ⁴⁰ ʉlĩ kí ɪbáká kɪlĩmgbõrõ mɛlĩ 'bā sĩ pá tujó rĩ kí, a'be kí dó kí u'delé ɪyĩ ɪndũlé. Sāvā ālu 'dā agá, ayʉ kí vā ɪbáká āko mɛlĩ drĩ ujijõ rĩ rʉlɛpi rĩ kĩ. Inga kí bõngó mɛlĩ 'bā sĩ acijõ drĩlɛ gálé rĩ kí, a'be kí mɛlĩ ālúkúkũ ní ɪ'di drojõ mĩrĩ 'bā tĩ gálé. ⁴¹ Wó

* ^{27:35} 'Dĩ adru mũkátĩ nalé ʉmũ ʉpĩ drĩ agá rĩ 'i ku.

mẹ̀lĩ 'bu ru cínákí gá, ũmvõrõkõ la ãrĩ cí icó mụlé ku, ìndú la i'dó andilé ìyí 'bã mvuṅá tũlá-tũlá ũkpõ sī rī sī.

⁴² Āsīkārī itú kí tị 'bá mǎbũsũ rú rī kí ụ'díjọ rá, kí ǎzĩ 'bã wē rú ìyí sī apájọ rá ku. ⁴³ Wó Jũlĩyāsī ǎmbógó ǎsīkārī 'badrĩ gá rī lē Páwũlõ 'bã adru ídri, ǎ'ĩ dó sī rī'baní mǎbũsũ kí ụ'dílé ku. Kějĩ la gá, jọ 'bá pírí ìyí nĩlépi wē sī cé rī 'bã mvu kí ìyí wēlé, mụjọ ǎngũ ǎ'í rī gá. ⁴⁴ Ìmbĩ la ǎzĩ rī 'bã bĩ kí 'bá ǎzĩ rī kí vú bǎwũ andilépi mẹ̀lĩ ụrụ 'bá gá 'dĩ kí sī. 'Dĩ bǎsĩ ìjọ 'bá pírí 'bã kí ru pajọ cajọ ǎngũ ǎ'í rī gá rá rī 'i.

28

Páwũlõ 'bã adrujọ Mǎlátā gá rī

¹ ǎma mụ acalé ǎngũ ru lĩlépi ìyí kóru rī gá rũwē 'bo, ǎma ìsụ ǔnĩlé la ǎngũ 'dǎ 'bã rụ Mǎlátā 'i. ² 'Bá ǎngũ 'dǎ agá rī kí 'bá múké, ǎsĩ ìgbé la kí. ǎngũ ri adrulé uzogó ru, ǎzĩla vǎ ìgbékíítí ru, wó 'bá 'dĩ a'í kí ǎma ǎvá sī, ũdũ kí vǎ ǎmaní ǎcí yulé yũyũ. ³ Páwũlõ atrá ìjijá ǎzĩ kí yĩlé ǎcí gá. Ī'di 'bã kí yĩ agá 'dǎ, ìnĩ ǎzĩ ǎfũ ìjijá 'dĩ kí agálé ǎcí 'bã yũ sī, ìkǎlǎ ru Páwũlõ 'bã drĩ gá, ǎzĩla ga drĩ la. ⁴ 'Bá ǎngũ 'dǎ agá rī ndre kí ìnĩ 'bã ru ǎgĩ agá kílõkĩlõ rú Páwũlõ 'bã drĩ gá, ǎzĩla ga ĩ'di rá rī gá rá, wó uja kí tị, i'dó kí ìjọ jolé kí drĩdrĩnĩ gá cénĩ-cénĩ rú, “Mgbǎ rī gá, ǎgóbĩ 'dĩ 'dĩ 'bá! Ī'di tání ru apájọ mĩrĩ agálé rá tí, ìjọ lĩlé ĩ'di drĩ gá pịrĩ rī ǎ'ĩ ĩ'dinĩ adrujọ ídri ku.” ⁵ Páwũlõ yǎ ìnĩ 'dǎ ǎcí agálé, wó ǎko ǎzĩ ĩ'di idélépi ũnzĩ la yụ. ⁶ 'Bá 'dĩ i'dó kí Páwũlõ ǔtēlé ndrelé drĩ la nō 'bã rī i'dó ǎvólé 'dĩ, jọku ĩ'di nō a'dé vũrũ drǎlé 'dĩ. Wó kí mụ tēlé la sǎwǎ ǎzo rú tí, ǎzĩla ǎko ǎzĩ ũnzĩ la la mụ ru idélé ĩ'di ụrụ 'bá gá ku 'bo, uja kí vǎ ru ǔṅmĩ jọjọ la, “ǎgóbĩ 'dĩ ĩ'di ǎdrónǎ ǎzĩ.”

⁷ Pũbĩlĩyǎ 'bá ǎmbógó ru ǎngũ ru lĩlépi mĩrĩ agá 'dǎá rī drĩ 'bã ǎmvũ 'dǎá ǎni rú. A'í ǎma ǎyĩkõ sī ĩ'didríko gǎlé,

āzila ri āmaní ākónā fēlé nalé ú'dú na 'dīpí. ⁸ Āmbógó 'dā 'bā átēpī ī'di sáwā 'dā sī āyání rú, ri drī cīlé āyání 'bā 'bā ɔrɔ 'bā 'bā sī kojó kō-kō rī sī, āzila ri ārī ika sūlé. Páwŭlŏ fi ī'di rú āngū ī'di 'bā sī ú'dú kojó rī gálé, tī drī ī'di drī gá, āzila zī ī'diní Ādróná. Cɔtī ágóbí tá 'bā āmbá ru 'dī adrí āyání tá 'dā sī rá. ⁹ 'Dī 'bā ũngúkú gá, 'bā pírí āyání trū āngū ru līlépí ĩyí agá 'dā gá 'dāá 'dī amú kí, āzila āyání kí ɔrɔ 'bā gá rī wa kí pírí rá. ¹⁰ Ījŏ 'dī sī, 'bā 'dī fē kí āmaní ĩnzī'táná āmbógó ru, wó sáwā āmadrī lějŏ mɔjŏ rī la mɔ acalé 'bo, 'bā 'dī 'bā kí āmaní āko ācī āni āmaní icólé ayúlé gērī agá rī kí ĩndī.

Páwŭlŏ 'bā acájŏ Rŭmī gá rī

¹¹ Īmbá na āma ārījŏ 'bo rī 'bā vúlé gá, āko drī mɔlé mēlī āzī ī'bā kí umvelé ādróná ĩju rú Kásitŏ kí Pŏlúkīsī be Ālĕkízendrīyā gá la sī, mēlī 'dī â'be ī'di āngū ĩyí 'bā līlé 'dā gá 'dāá sáwā āngū 'bā adrujŏ ĩgbé ru rī sī. ¹² Āma acá táwŭnī Sīrākúsī gá, āma u'á ala gá 'dāá ú'dú na. ¹³ 'Dāá rī sī, āko drī ácī trū drī gá, āma acá táwŭnī Rīgīyŏmī gá. Drŭsī ĩni, ũlírīkā āmbógó la i'dó līlé angájŏ ándrálé ru, ī'di mɔ calé ú'dú āzī rī sī, āma acá táwŭnī Pŭtēyŏlī gá. ¹⁴ 'Dāá āma ĩsú 'bā Yésŭ ā'īlépí rá la kí, a'í kí āma u'álé ī'ba abe ú'dú ázīrī. 'Dā 'bā ũngúkú gá, āma acá dó Rŭmī gá. ¹⁵ 'Bā Yésŭ ā'īlépí rá Rŭmī gá 'dī are kí ĩjŏ āma drī gá, amú kí drī ɔfulé āma abe táwŭnī 'bā 'baní āko kí ĩgbájŏ āzila ĩtŭndájŏ Ápīyā gá, āzila āzī rī amú kí drī ɔfulé āma abe Ūmŭ jó na rī kí agá. Páwŭlŏ la mɔ 'bā 'dī kí ndrelé 'bo, fē āwā'difŏ Ādróná nī, āzila ásī la acá ũkpŏ ru.

Páwŭlŏ 'bā ĩjŏ ũlŭjŏ Rŭmī gá rī

¹⁶ Āma mɔ acalé Rŭmī gá 'bo, â'be Páwŭlŏ u'álé ī'di sī āsīkārī āzī ālu andre la tēlépí la be.

¹⁷ Ụ'dú na ãmã acájó 'bo rĩ 'bã vúlé gá, Páwũlõ umve 'bá drĩlé ru 'bá Yāhúdĩ rú rĩ 'badrĩ kí, jọ ɪ'baní, “Mâ súrú Ịsịrayílĩ, mání Ịjọ ùnzí idéjọ 'bá Ịsịrayílĩ rú 'dĩ kí ụrụ' 'bá gá ku, vā āzítánjá ándrá ãmã kí ịsúlé ãmã áyípịka 'badrĩ 'dĩ kí drĩ gá ku rá tí, ụrụ ma sulé mābũsũ gá Yẹrũsālémũ gá, āzıla ùja áma 'dulé fělé 'bá Rùmĩ gá rĩ 'badrĩ. ¹⁸ 'Bá Rùmĩ rú 'dĩ kí mụ áma ụzịlé zítánjá sī 'bo, lè kí tí áma a'belé rá, ịsú kí Ịjọ ála sī áma 'dị rá la ku. ¹⁹ Wó 'bá Yāhúdĩ rú 'dĩ kí mụ gālé sī, Ịjọ 'dĩ fě mání úpí āmbógó Rùmĩ gá rĩ drĩlé gá Ịjọ vú nzejó, ádrĩ táni adru Ịjọ āzị trũ ásị gā sī 'bá mádrĩ kí tójó la ku tí. ²⁰ Ịjọ 'dĩ bāsī fělépí la mâ sī ìmi umvejó ndrejó, āzıla Ịjọ jójó ìmi abe 'dĩ, Ịjọ mgbā sī, úmbé ma nōrórō sī Kúrísītō 'bá Ịsịrayílĩ 'bã kí sī ásị 'bājó ɪ'di tējó rĩ 'bã Ịjọ sī.”

²¹ Jọ kí ɪ'diní, “Āma are drĩ Ịjọ āzị ùnzí la ìmi drĩ gá ku. Āma ịsú vā wárágā angálépi Yũdíyā gá 'bá Yẹsũ ā'ílépi rá 'dĩ kí sīlé ìmi drĩ gá la kí ku, átā 'bá āzị la nō vā sī amú angájó Yũdíyā gālé, amúlé Ịjọ āzị ùnzí la kí ùlúlé ìmi drĩ gá la ku. ²² Wó ãlě tátí Ịjọ míní ũrālé ìmi ásị gá rĩ arelé, ā'dusíku Ịjọ ãmã nĩlé rĩ āngũ pírí gá 'bá kí Ịjọ jọ ùnzí 'bá Yẹsũ ā'ílépi rá 'dĩ kí ụrụ' 'bá gá.”

²³ 'Bá 'dĩ 'bã kí ụ'dú āzị Páwũlõ trũ. Wó ụ'dú 'dā la mụ acalé 'bo, amú kí wēwē rú jó Páwũlõ 'bā u'ájó rĩ agá. Ụlũ ɪ'baní Ịjọ Súrú Ādróná drĩ patáná drĩ drĩ gá, i'dójó ụ'bútị sī kpere ịtụ 'bā 'de agá, āzıla ùlũ Ịjọ Yẹsũ drĩ gá rĩ, angájó āzítánjá Mũsā 'bã sīlé rĩ kí agá, búkũ nābiya 'bã kí sīlé rĩ agá. ²⁴ 'Bá āzị rĩ ā'ị kí Ịjọ ɪ'di 'bã jolé rĩ kí rá, wó 'bá āzị rĩ ā'ị kí ku. ²⁵ Kí dó mụ āgátā galé kí drĩdrĩnĩ gá álí 'bo, a'be kí dó āngũ 'dā 'i, Ịjọ āfúlépi Páwũlõ tị gá 'dĩ 'bã vúlé gá. “Úrínđí Ālá rĩ jọ ándrá Ịjọ mgbā la, ɪ'di 'bã jójó la ìmi áyípịka 'baní nábĩ Ịsáyā tị gā sī,

26 “Ímu, āzila ilū 'bá mádrî 'baní:

“ĩmi íjó are rá,

wó ĩmi icó ífí la vǎlé ku;

ĩmi āko 'dī kí ālũ rá,

wó ĩmi icó kí ndrelé ku.”

27 Íjó 'dī sī, 'bá 'dī kí ásí mba ũkpómgboroto rú cécé írá
áni,

āzũ kí ru bílé íjó arejó cí,

ũpĩ kí ru mĩfí kí cí.

Jõ íni ku, kí āngũ ndre kí mĩfí sī,

íjó are kí bílé sī,

kí íjó vā kí ásí sī,

sī ru ásí ujajó mání sī kí adríjó rá ku.’ †

28 “Íjó 'dī sī, álě lülé la ĩminí, lě ĩnĩ rá íjó Ādróná drí
patáná drî ĩ'di vā 'bá Yāhũdĩ rú ku 'dī 'baní cí, kí ā'ĩ la rá.”

[29 Páwũlõ la mu íjó 'dī delé jọ agá 'bo, 'bá Yāhũdĩ rú
'dī ko kí drĩ mule ĩ'badríko gálé ununuńá āmbógó la trũ
kí drĩdrĩńí gá.] *

30 Páwũlõ ri u'álé 'dǎá ílí ĩrĩ jó ĩ'di 'bā ũfělé ũfě rĩ agá.
A'í 'bá pírí amũlépi ĩ'di ndrelépi rĩ kí āvá sī. 31 Āzila ri
ĩ'baní íjó Súrú Ādróná drí patáná drî ũlülé, imbá vā íjó
Úpí Yésũ Kúrísitõ drĩ gá tondõlõ 'bá āzí 'bā ĩ'di uganâ
kóru.

† 28:27 Ísáyā 6:9-10 * 28:29 Vāsĩ 29 'i, Bībílíyā āzĩ Mũndú tĩ sī rĩ 'bā
kí vāsĩ rú ku, be la rá la 'bā kí ĩ'di “fũtĩ-nõtĩ” rú, ā'dusĩku
ĩ'di ándrá búkũ Ādróná drí Gĩrĩkĩ tĩ sī ídu drĩdrĩ rĩ kí agá
'dáyũ.

Ijò Ú'dí rĩ

The Holy Bible in the Aringa language of Uganda

Copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Aringa)

Contributor: SIL International (in Africa)

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Feb 2021 from source files dated 10 Feb 2021

695104cf-f1e1-5cdd-8e7e-1df2480da505